

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศศาสตร์และสารสนเทศ)

ปริญญา

นิเทศศาสตร์และสารสนเทศ

นิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย
ในกรุงเทพมหานคร

Information Seeking Behavior for Retired Planning among the Late Working-aged
People in Bangkok

นามผู้วิจัย นางสาวฝนทิพย์ กำลั้งยิ่ง

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์ฤต วันตะเมล์, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(อาจารย์ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา วีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุ
ของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร

Information Seeking Behavior for Retired Planning among
the Late Working-aged People in Bangkok

โดย

นางสาวพนทิพย์ กำลั้งยิ่ง

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศศาสตร์และสารสนเทศ)

พ.ศ. ๒๕๕๖

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พนทิพย์ กำลั้งยี่ง 2556: พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุ
ของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(นิเทศศาสตร์และสารสนเทศ) สาขานิเทศศาสตร์และสารสนเทศ ภาควิชานิเทศศาสตร์
และสารสนเทศศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์
นชกฤต วันตะเม็ลล์, Ph.D. 124 หน้า

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผน
หลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย 2) ศึกษาอิทธิพลของลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีผล
ต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย 3) ศึกษา
อิทธิพลของบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่มีผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผน
หลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย 4) ศึกษาอิทธิพลของทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมการ
แสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยทำงาน
ตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 50 - 59 ปี อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยศึกษา
พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลัง
เกษียณ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลากหลายโดยใช้แบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิง
พรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิง
อนุมานใช้การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่ายและการวิเคราะห์ ถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์
ของกลุ่มตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ ด้านสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างมีการ แสวงหาสารสนเทศผ่าน
หนังสือพิมพ์มากที่สุด โดยเรื่องที่ สนใจมากที่สุดคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ส่วนด้าน
การเงิน กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการ แสวงหาสารสนเทศผ่านอินเทอร์เน็ตมากที่สุด โดยมีเรื่องที่
สนใจมากที่สุด คือ การออมเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการแสวงหา
สารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุ ผ่านอินเทอร์เน็ตมากที่สุด โดยเรื่องที่ สนใจมากที่สุด คือ
งานอดิเรก และลักษณะทางประชากร บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง และทัศนคติ มีอิทธิพลต่อ
พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ลายมือชื่อนิติสด

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Fonthip Kamlangying 2013: Information Seeking Behavior for Retired Planning among the Late Working-aged People in Bangkok. Master of Arts (Communication Arts and Information Science), Major Field: Communication Arts and Information, Department of Communication Arts and Information Science. Thesis Advisor: Assistant Professor Nottakrit Vantamay, Ph.D. 124 pages.

The aim of this study is: 1) to study information seeking behavior for retired planning among the late working-aged people 2) to study the influence of demographic characteristics for information seeking behavior for retired planning among the late working-aged people 3) to study influence of reference group for information seeking behavior for retired planning among the late working-aged people 4) to study the influence of attitude for information seeking behavior for retired planning among the late working-aged people .The study is a quantitative research with the 400 late working- aged people (50-59 years) in Bangkok especially in health finance and activities after retirement. Statistics used in this study are frequency, percentage, mean and standard deviation, simple regress analysis [SRA] and multiple regression analysis [MRA].

The result found that the most popular information seeking for health is newspaper and the most interesting information is physiological changes, for finance -the most popular information seeking is internet and the most interesting information is saving money, for activities after retirement the most popular information seeking is internet and the most interesting information is hobbies.The results of regression analysis found that demographic characteristics, subjective norm and attitude effect for information seeking behavior for retired planning among the late working-aged people at the 0.05 statistical significance.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงมีอาจลุล่วงสำเร็จได้ ถ้าขาดบุคคลเหล่านี้ ขอบคุณพระคุณพ่อพิสิทธิ์ และ คุณแม่กานดา กำลังยิ่ง สำหรับทุกการสนับสนุนทั้งกำลังทรัพย์และกำลังใจ ขอบพระคุณ อาจารย์ณรงค์ฤต วันตะเมธล์ สำหรับคำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และสละเวลาแก้ไขตรวจทาน รวมถึงเป็นกำลังใจที่ดีแก่ลูกศิษย์ ขอบคุณพี่นันทน์ที่ช่วยดูแลจัดการเรื่องเอกสาร ขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านในภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ขอบคุณเพื่อน XL 64 ทุกคน ขอบคุณ นิ มีม เต๋ว เมย์ ทราย สำหรับความช่วยเหลือและกำลังใจที่มีให้กันตลอด แล ะที่ขาดไม่ได้ขอบคุณผู้ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทุกท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อทุกท่านที่มีส่วนทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้สำเร็จลุล่วง

ฝนทิพย์ กำลังยิ่ง
พฤศจิกายน 2555

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมแสวงหาสารสนเทศ	8
แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์	14
แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	18
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง	28
แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ	35
ทฤษฎีการกระทำอย่างมีเหตุผล	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
สมมติฐานการวิจัย	53
กรอบแนวคิดการวิจัย	54
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	55
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	55
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	60
บทที่ 4 ผลการวิจัย	62
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา	63
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน	82

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	90
สรุปผลการวิจัย	90
อภิปรายผล	96
ข้อเสนอแนะ	101
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	104
ภาคผนวก	113
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	124

สารบัญตาราง

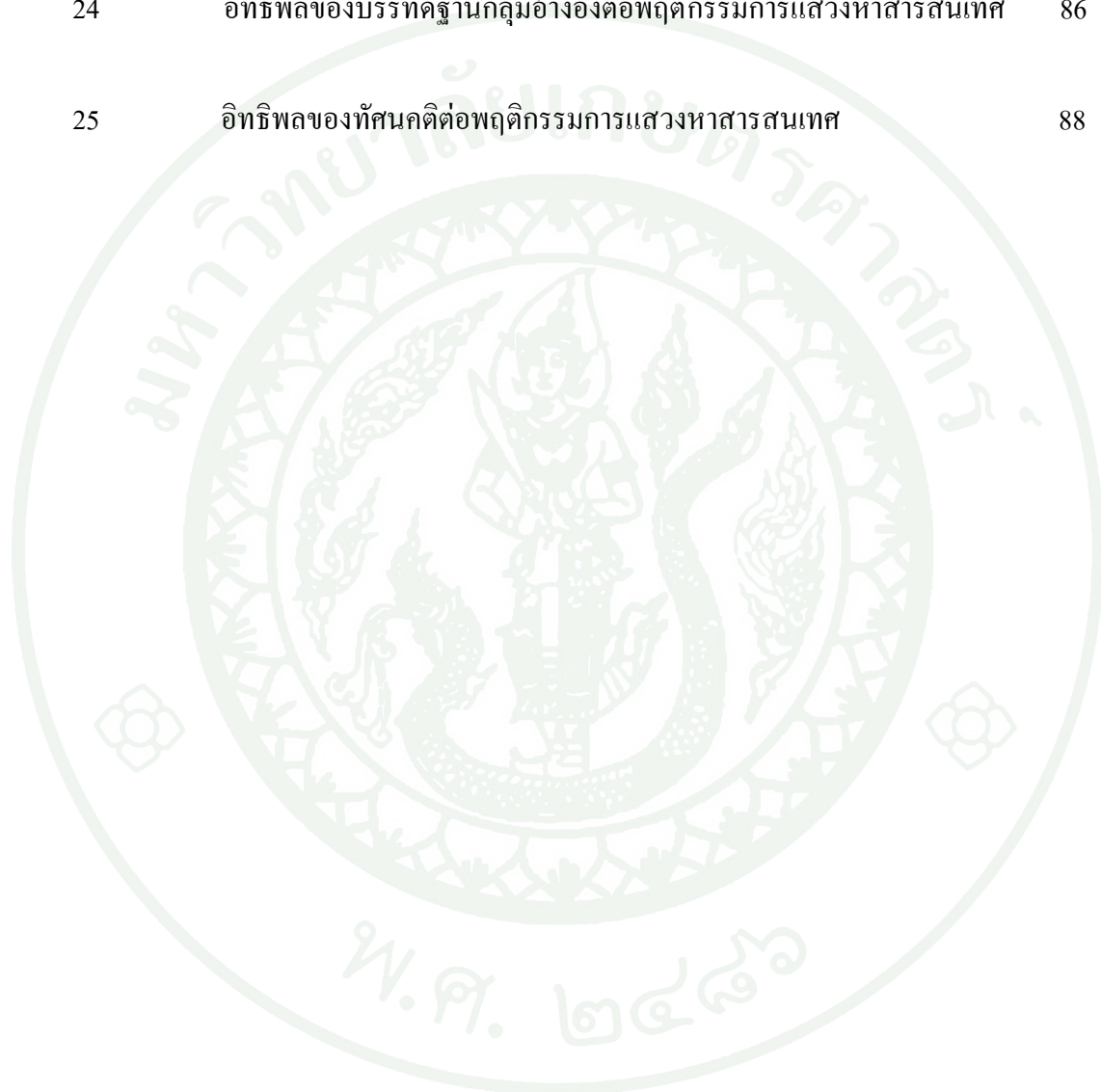
ตารางที่		หน้า
1	โครงสร้างประชากร โลกและประชากรไทย พ.ศ. 2543-2568	2
2	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	63
3	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ	64
4	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	65
5	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรส	65
6	ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ	66
7	จำนวนและร้อยละของสารสนเทศด้านสุขภาพที่กลุ่มตัวอย่างสนใจ	67
8	ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน	69
9	จำนวนและร้อยละของสารสนเทศด้านการเงินที่กลุ่มตัวอย่างสนใจ	70
10	ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ	71
11	จำนวนและร้อยละของสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ที่กลุ่มตัวอย่างสนใจ	72
12	สรุปพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ	72

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	ค่าเฉลี่ยของบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงด้านสุขภาพ	74
14	ค่าเฉลี่ยของบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงด้านการเงิน	75
15	ค่าเฉลี่ยของบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงด้านกิจกรรมหลังเกษียณ	76
16	สรุปบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ	77
17	ค่าเฉลี่ยของทัศนคติด้านสุขภาพ	78
18	ค่าเฉลี่ยของทัศนคติด้านการเงิน	79
19	ค่าเฉลี่ยของทัศนคติด้านกิจกรรมหลังเกษียณ	80
20	สรุปทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ	81
21	อิทธิพลของลักษณะทางประชากรต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ ด้านสุขภาพ	83
22	อิทธิพลของลักษณะทางประชากรต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ ด้านการเงิน	84
23	อิทธิพลของลักษณะทางประชากรต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ	85

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
24	อิทธิพลของบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ	86
25	อิทธิพลของทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ	88

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสารสนเทศ	10
2	ตัวแบบทั่วไปของพฤติกรรมสารสนเทศ	11
3	ตัวแบบพฤติกรรมสารสนเทศที่ Wilson ปรับมาจากงานวิจัยของ David Ellis	14
4	แบบจำลอง 3 องค์ประกอบของทัศนคติ	31
5	รูปแบบทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล	43
6	ความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อต่อพฤติกรรม การประเมินผลลัพธ์ ทัศนคติ และการคล้อยตามสิ่งอ้างอิง ตามรูปแบบทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล	46

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาของเทคโนโลยีทางการแพทย์ในยุคปัจจุบัน รวมถึงการกระจายความก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุขของประเทศที่พัฒนาแล้วเข้าสู่กลุ่ม ประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้อัตราการเสียชีวิตในช่วงวัยต่างๆ ลดลง ประชากรจึงมีอายุที่ยืนยาวมากขึ้น ภาวะการตายที่ลดลงไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มอายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด แต่ยังเพิ่มจำนวนปีที่คาดว่าจะมีชีวิตอยู่ของผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยข้อมูลค่านประชากรศาสตร์จากองค์การสหประชาชาติได้สำรวจอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรโดยเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1960 มีประชากรโลกประมาณ 3,000 ล้านคน ค.ศ. 1970 มีประชากรโลกประมาณ 4,000 ล้านคน ค.ศ. 1990 มีประชากรโลกประมาณ 5,000 ล้านคน ค.ศ. 2000 มีประชากรโลกประมาณ 6,000 ล้านคน ค.ศ. 2025 โลกจะมีประชากร 8,500 ล้านคน ค.ศ. 2050 จะมีประชากรโลกหมื่นล้านคนขึ้นไป อัตราการเพิ่มประชากรส่วนใหญ่อยู่ในประเทศด้อยพัฒนา ได้แก่ ประเทศในกลุ่มแอฟริกา ลาตินอเมริกา และเอเชีย ซึ่งคิดเป็น 3 ใน 5 ของประชากรทั่วโลก อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้สามารถคาดการณ์ได้ว่า จะส่งผลต่อโครงสร้างของประชากรโลกอย่างแน่นอน

สำหรับประเทศไทยข้อมูลจากคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงขึ้นทุกปี โครงสร้างของประชากรวัยเด็กที่มีอายุระหว่าง 0-14 ปี มีแนวโน้มลดลง ประชากรวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 15-59 ปี มีอัตราการเพิ่มของประชากรที่ลดลง แต่ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับ 4 ของโลกในอีก 10 ปีข้างหน้า ที่คาดการณ์ว่าจะมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุย่อมส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรของประเทศไทย มีผลกระทบต่อภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารประเทศ ทั้งนี้ เพราะเมื่อโครงสร้างประชากร เริ่มขยับไปสู่การมีประชากรสูงอายุมากขึ้นเรื่อยๆ สัดส่วนของประชากรวัยทำงาน ที่จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ ก็จะลดน้อยลง การศึกษาอัตราการเป็นภาระวัยสูงอายุ ซึ่งคำนวณโดยการหารจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปี และมากกว่า ด้วยจำนวนประชากรในวัยแรงงาน (อายุ 15 – 59 ปี) พ.ศ. 2533 มีประชากรวัยแรงงาน 10 คน ทำหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุ 1 คน และยังมีการประมาณการว่า ในปี พ.ศ. 2563 ภาระของประชากรวัยแรงงาน ในการดูแลผู้สูงอายุจะเพิ่มสูงขึ้น

เพราะประชากรวัยแรงงาน ประมาณ 4 คน จะต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุอย่างน้อย 1 คน ประชากรโลกและประชากรไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรที่คล้ายคลึงกัน ประชากรวัยเด็กมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่ประชากรสูงอายุมิแนวโน้มเพิ่มขึ้น โครงสร้างของประชากรโลกเปลี่ยนเข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุ" (Aging Society) ยุโรปเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนของประชากรสูงอายุมากที่สุดในโลก โดยเฉพาะประเทศอิตาลี กรีซ เยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ ประเทศเหล่านี้ มีอัตราเจริญพันธุ์รวมต่ำกว่าระดับทดแทน มีอัตราตายของประชากรค่อนข้างต่ำ แต่ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น ในขณะที่แอฟริกาเป็นภูมิภาคที่มีโครงสร้างของประชากรวัยเด็กมากกว่า ประชากรวัยสูงอายุ มีอัตราเจริญพันธุ์รวมและอัตรา การตายของประชากรค่อนข้างสูง ประชากรมีอายุขัยเฉลี่ยต่ำ

ตารางที่ 1 แสดงโครงสร้างประชากรโลกและประชากรไทย พ.ศ. 2543-2568 จำแนกตามช่วงอายุ วัยเด็ก (0-14 ปี) วัยทำงาน (15-59 ปี) และวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)

(หน่วยพันล้านคน)

พ.ศ.	ประชากรโลก (%)				ประชากรไทย (%)			
	จำนวนรวม	0 - 14 ปี	15 - 59 ปี	60 ปีขึ้นไป	จำนวนรวม	0 - 14 ปี	15 - 59 ปี	60 ปีขึ้นไป
2543	6,070,578	30.1	59.9	10.0	62,237	24.7	65.9	9.4
2548	6,453,627	28.3	61.3	10.4	64,765	23.0	66.7	10.3
2553	6,830,282	27.0	61.9	11.1	67,042	21.2	67.1	11.7
2558	7,197,247	26.1	61.6	12.3	69,056	20.2	66.0	13.8
2563	7,540,238	25.2	61.2	13.6	70,821	19.0	64.2	16.8
2568	7,851,455	24.2	60.8	15.0	72,288	18.0	62.0	20.0

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549)

การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุ" กำลังได้รับความสนใจจากนานาประเทศ การศึกษาวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุมิมากขึ้น รวมทั้งประเทศไทยที่ได้กำหนดนโยบายระดับชาติ และมีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุที่ใช้คุ้มครองประชากรกลุ่มนี้โดยตรงควบคู่ไปกับการพัฒนาที่มีเน้นคุณภาพของคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา น่าจะทำให้สังคมไทยในอนาคตเป็น "สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ" ซึ่งปัญหาที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องเผชิญ คือปัญหาในด้านสุขภาพที่ไม่แข็งแรงรวมทั้งโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ปัญหาด้านจิตใจการอยู่คนเดียวไม่มีลูกหลานดูแล

หรืออยู่ร่วมกันแต่ลูกหลานไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ ถูกมองว่าเป็นภาระในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้สูงอายุหลายรายถูกทอดทิ้งเพราะไม่ยอมรับภาระดังกล่าว รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่มีแนวโน้มอาจเกิดขึ้นในอนาคต จึงมีมติรับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) เมื่อเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2545 แผนดังกล่าวเรียกชื่อโครงการให้การดูแลแก่ผู้สูงอายุในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม และกำหนดยุทธศาสตร์ต่างๆ เพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุมี 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ
2. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ
3. ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
4. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ
5. ยุทธศาสตร์ด้านการประมวลพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ ทางภาครัฐได้มีนโยบายและมาตรการต่างๆ ในการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้สูงอายุ เช่น เบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป การได้รับอัตราลดหย่อนค่าโดยสารสาธารณะเมื่อแสดงบัตรประจำตัวประชาชน นอกจากนี้ทางภาครัฐยังได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนในการช่วยเหลือผู้สูงอายุในอัตราค่าลดหย่อนต่างๆ หรือได้รับการบริการพิเศษเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุที่แสดงบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น

การเข้าสู่วัยสูงอายุเป็นเรื่องปกติในช่วงชีวิตของแต่ละบุคคล แต่การที่มีอายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพและใช้ระยะเวลาของชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างมีความสุขนั้น นอกจากจะเป็นที่ตระหนักในหมู่นักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุแล้ว ตัวบุคคลก็มีบทบาทสำคัญที่จะต้องเข้าใจและตระหนักถึงสิ่งที่ตนต้องเผชิญในอนาคตอันใกล้และมีการเตรียมความพร้อม โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ในวัยกลางคน ซึ่งเป็นวัยที่มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีหลักฐานมั่นคงตลอดจนเป็นวัยที่สามารถดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงอันเป็นพื้นฐานในการก้าวสู่วัยสูงอายุที่มีสุขภาพร่างกายที่ดีต่อไปในอนาคต การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพที่ดีต้องมีคุณสมบัติ 3

ข้อนี้ 1) มีสุขภาพดี 2) ต้องทำงานมีส่วนร่วมร่วมกับคนอื่นในสังคม โดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม และ 3) ต้องมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ชีวิต ทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อม รวมถึงครอบครัวด้วย ดังนั้นทุกอย่างต้องเตรียมตัวตั้งแต่หนุ่มสาว (บรรลุ ศิริพานิช, 2550)

พฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเตรียมการในการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต เพราะการแสวงหาสารสนเทศจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อนุชย์มีความต้องการที่จะแก้ปัญหาบางอย่างให้กับตนเอง หรือเพื่อการเตรียมการรับมือ อกับปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นเสมือนการตั้งเป้าหมายให้กับตนเองในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อสนองความต้องการในทักษะด้านความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและวิธีปฏิบัติตนให้พร้อมรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นเมื่อถึงวัยสูงอายุด้วยตนเอง

นอกจากนั้น ผลการสำรวจล่าสุดของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ .ศ. 2550 เรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเตรียมการเพื่อวัยสูงอายุ ” ประชาชนส่วนใหญ่ (91.4%) เห็นว่า ควรมีการเตรียมการเพื่อวัยสูงอายุในด้านต่างๆ ดังนี้ การเงิน รองลงมาเป็นด้านสุขภาพ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านจิตใจ ผู้ที่จะมาดูแลในอนาคต และ มรดก ตามลำดับ ซึ่งผลสำรวจดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายการเตรียมความพร้อมให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพที่ทางภาครัฐกำลังส่งเสริม เห็นได้ชัดว่าประชาชนในยุคปัจจุบันเริ่มต้นตัวกับการวางแผนเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้สูงอายุมากขึ้น โดยพยายามที่จะพึ่งตนเองให้มากที่สุด เพื่อลดภาระแก่บุตรหลานและภาครัฐ

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบว่าคุณสมบัติประชากรวัยทำงานตอนปลายแสวงหาข้อมูลต่างๆ ที่นำมาใช้ในการวางแผนหลังเกษียณอายุอย่างไร และเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้วางแผนในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงที่มีผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นประชากรวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และ พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศที่จะศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุม 3 ด้าน คือ 1.) ด้านสุขภาพ 2.) ด้านการเงิน และ 3.) ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ทั้งนี้เนื่องมาจากการวิจัยของพัชราภา มนูญภัทรราชัย (2544) ได้ศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างเตรียมการก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุมี การเตรียมการด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจมากที่สุด รองลงมาคือด้านสังคมในที่นี้หมายถึงกิจกรรมที่คาดว่าจะทำหลังเกษียณอายุ และเศรษฐกิจ นอกจากนี้ นักวิชาการด้านผู้สูงอายุนั้นยังแสดงความเห็นถึงการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพที่ดีต้องมีคุณสมบัติ 3 ข้อนี้ 1) มีสุขภาพดี 2) ต้องทำงานมีส่วนร่วมร่วมกับคนอื่นในสังคม โดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม และ 3) ต้องมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ชีวิตทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อม รวมถึงครอบครัวด้วย (บรรลุ ศิริพานิช, 2550)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ในพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของกลุ่มวัยทำงานตอนปลายอย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาผู้สูงอายุ ในด้านยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ และยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ

2. เพื่อนำไปวางแผนการส่งเสริมเรื่องการวางแผนหลังเกษียณได้เหมาะสมกับความ ต้องการของผู้สูงอายุ
3. ผลการวิจัยที่ได้รับใช้เป็นแนวทางหรือข้อเสนอแนะ สำหรับผู้ที่สนใจในเรื่องการ วางแผนหลังเกษียณ ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ที่ต้องการ
4. ผลการวิจัยที่ได้รับอาจเป็นแนวทางเพื่อศึกษาการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สนใจต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทัศนคติ หมายถึง อารมณ์ ความรู้สึก ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือ สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยจะผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมทั้งทางเชิงบวก เช่น การแสดงออกซึ่งความพึงพอใจ ความชอบ ชื่นชม สนับสนุน เป็นต้น หรือการแสดงออกทาง พฤติกรรมในเชิงลบ เช่น การต่อต้าน การแสดงความไม่พอใจ เป็นต้น โดยในงานวิจัยนี้หมายถึง ทัศนคติที่บุคคลมีต่อการแสวงหาสารสนเทศในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และ ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุ หมายถึง กิจกรรมที่บุคคล กระทำเพื่อหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อสนองความต้องการของตนหรือเพื่อการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยในการวิจัยนี้จะเน้นเรื่องของการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ด้านการจัดการการเงิน และ ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ของวัยทำงานตอนปลาย

ลักษณะทางประชากร หมายถึง คุณสมบัติทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และภูมิศาสตร์ ที่ รวมกันเป็นบุคคล ซึ่งในการวิจัยนี้หมายถึง เพศ อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส โดยไม่รวมใน ด้านการศึกษา เพราะจากการ ศึกษาเรื่องผู้สูงอายุและการเตรียมตัวผู้สูงอายุพบว่า การตัดสินใจ ของวัยทำงานตอนปลาย (อายุระหว่าง 50-59 ปี) จะใช้ประสบการณ์ชีวิตในการตัดสินใจเลือกสิ่งใด สิ่งหนึ่ง ดังนั้นระดับการศึกษาจึงไม่มีผลต่อการตัดสินใจแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลัง เกษียณ

วัยทำงานตอนปลาย หมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยแนวความคิดของพวกเขา ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นพื้นฐานในการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลหนึ่ง อันได้แก่ กลุ่มอ้างอิงทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมและ รูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ๆ มีอิทธิพลต่อทัศนคติและแนวความคิด ส่วนของตนเอง รวมถึงมีอิทธิพลต่อการเลือกผลิตภัณฑ์และตราสินค้าของบุคคล ซึ่งในงานวิจัยนี้ หมายถึงอิทธิพลที่มีต่อการเลือกสารสนเทศของบุคคล โดยในการวิจัยนี้ได้ศึกษาบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงเพียง 2 กลุ่มคือ เพื่อนและครอบครัว เพราะกลุ่มอ้างอิง 2 กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ช่วยทำงานตอนปลาย (อายุระหว่าง 50 – 59 ปี) ปฏิสัมพันธ์ด้วยมากที่สุดและมีผลต่อการตัดสินใจ ของกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ เพื่อวางแผน หลังเกษียณของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาศึกษา เพื่อให้เป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ (Information Seeking Behavior)
2. แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ (Demographic Characteristics)
3. แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ (Aging)
3. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (Reference Group)
4. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ (Attitude)
5. ทฤษฎีการกระทำอย่างมีเหตุผล (The Theory of Reasoned Action -TRA)
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ

1. ความหมายของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ (Information Seeking Behavior)

อารีย์ ชื่นวัฒนา (2545) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศไว้ว่า พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ หมายถึง กิจกรรมหรือปฏิสัมพันธ์ที่บุคคลกระทำเพื่อแสวงหาสารสนเทศมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนองความต้องการบางประการของผู้แสวงหา

Chen and Herson (1982) กล่าวว่า การแสวงหาสารสนเทศ หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลกระทำเพื่อหาข้อมูล ข่าวสาร ที่จะสนองความต้องการของตน ความต้องการนี้จะแสดงออกและนำไปสู่พฤติกรรม การแสวงหาสารสนเทศเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และยุติลงเมื่อบุคคลนั้นไม่ต้องการสารสนเทศดังกล่าวอีกแล้ว

Wilson (2000) ได้ให้ความหมายของ พฤติกรรมสารสนเทศ (Information Behavior) หมายถึง พฤติกรรมทั้งหมดของบุคคลหนึ่ง ซึ่งเชื่อมโยงบุคคลนั้นให้เข้าถึงแหล่งสารสนเทศต่างๆ โดยช่องทางในการเผยแพร่จากสื่อต่างๆ เช่น การดูรายการสารคดีทางโทรทัศน์ ทั้งที่ไม่มีเจตนาจะรับสารสนเทศจากรายการนั้น เป็นต้น ความต้องการสารสนเทศของแต่ละบุคคลนั้นนำไปสู่พฤติกรรมต่างกัน หรือผู้มีความต้องการสารสนเทศต้องแสวงหาสารสนเทศเสมอ ในทางกลับกัน ความต้องการสารสนเทศ ไม่จำเป็นต้องทำให้ผู้ใช้แสวงหาสารสนเทศเสมอไป เพราะอาจเกิดภาวะที่ขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคอันทำให้ไม่สามารถแสวงหาสารสนเทศที่สนองตอบความต้องการสารสนเทศของตนได้ เช่น ภาวะด้านจิตใจ ภาวะแวดล้อม เป็นต้น

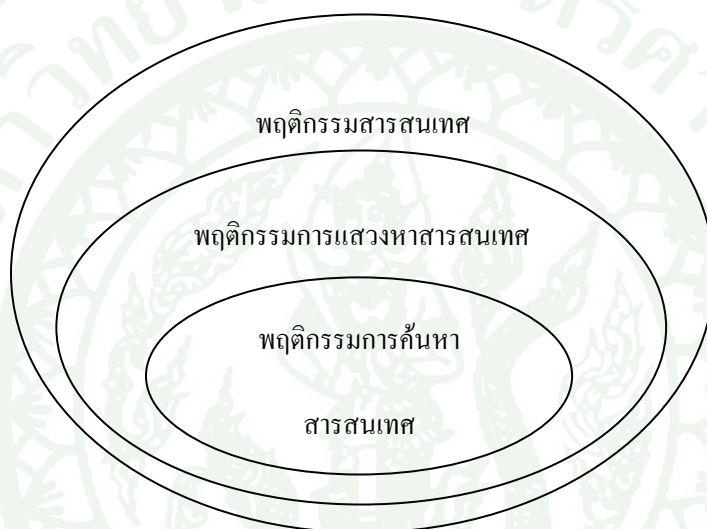
ดังนั้น พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศจึงหมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ในการหาข้อมูล ข่าวสาร เพื่อนำมาแก้ปัญหาหรือตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และจะยุติลงเมื่อบุคคลนั้นได้สารสนเทศเพียงพอในการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจ หรือยุติลงเมื่อในระหว่างที่แสวงหาสารสนเทศเกิดปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถแสวงหาสารสนเทศเพื่อสนองตอบความต้องการด้านสารสนเทศของตนได้ เช่น สภาวะด้านจิตใจ ภาวะแวดล้อม เป็นต้น

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ

Wilson ได้ให้ความหมายของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศไว้ดังนี้

1) พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ (Information-seeking behavior) คือการแสวงหาสารสนเทศอย่างมีวัตถุประสงค์ โดยเป็นผลมาจากความต้องการใดต้องการหนึ่ง ทั้งนี้ ในระหว่างแสวงหาสารสนเทศ บุคคลผู้นั้นจึงต้องปฏิสัมพันธ์กับระบบสารสนเทศ ซึ่งอาจเป็นระบบสารสนเทศโดยมนุษย์ เช่น ห้องสมุด หนังสือพิมพ์ หรือระบบสารสนเทศด้วยคอมพิวเตอร์ เช่น เวิลด์ไวด์เว็บ เป็นต้น (Wilson, 2000: 50)

2) พฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศ (Information search behavior) เป็นพฤติกรรมระดับจุลภาคที่ผู้ค้นปฏิสัมพันธ์กับระบบสารสนเทศ ไม่ว่าจะ เป็นในระดับปฏิบัติ อาทิ การใช้เมาส์ หรือในระดับการใช้ความคิด สติปัญญาและความรู้ เช่น การใช้ตรรกะบูลเลียน หรือการตัดสินใจว่าหนังสือพบ 2 เล่มนั้น เล่มใดมีประโยชน์มากกว่า หรือการพิจารณาว่าสารสนเทศที่ค้นคืนได้นั้นตรงกับความต้องการของตนหรือไม่ อย่างไร (Wilson, 2005: 50)

ภาพที่ 1 ภาพความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสารสนเทศกับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสารสนเทศ พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศและพฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศ

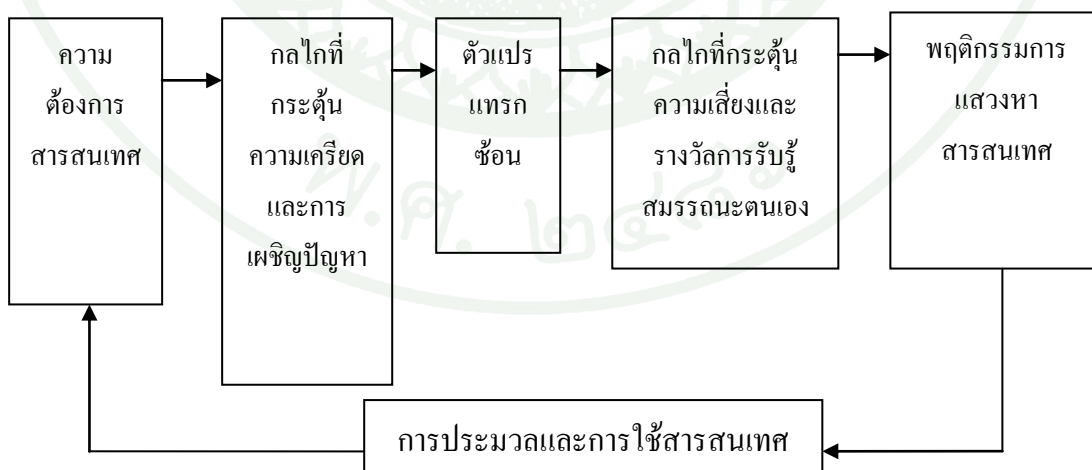
ที่มา: Wilson (1999: 263)

3. ขั้นตอนของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ

พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศมีขั้นตอน ดังนี้ (Wilson, 2005)

1) พฤติกรรมสารสนเทศครอบคลุมพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้อง 2 ด้านคือ พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ และพฤติกรรมการใช้สารสนเทศ

- 2) พฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้นั้นมีจุดผลักดันมาจากความต้องการสารสนเทศ (Information need) ซึ่งในตัวแบบเรียกอย่างย่อว่า “ ความต้องการ ”
- 3) เมื่อเกิดความต้องการ ผู้ใช้จึงต้องแสวงหาสารสนเทศ โดยใช้ระบบหรือบริการสารสนเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบอย่างเป็นทางการหรือแหล่งสารสนเทศที่ไม่เป็นทางการ
- 4) ในกระบวนการแสวงหาสารสนเทศ นอกจากระบบหรือบริการสารสนเทศแล้ว ผู้ใช้หรือผู้แสวงหาสารสนเทศยังอาจได้สารสนเทศด้วยการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น (Information exchange) และยังสามารถส่งหรือถ่ายโอนสารสนเทศที่ได้ไปให้ผู้อื่นด้วยเช่นกัน (Information transfer)
- 5) ผลที่ได้จากการแสวงหาสารสนเทศจากระบบหรือบริการสารสนเทศอาจเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลว นั่นคือ สามารถหาสารสนเทศที่ตอบสนองความต้องการของตนหรือหาไม่พบ หากหาไม่พบ อาจต้องย้อนกลับไปค้นหาสารสนเทศอีกครั้ง
- 6) หลังจากนั้น เมื่อได้สารสนเทศแล้ว จะนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ไม่ว่าจะ เป็นสารสนเทศที่ได้จากระบบ บริการหรือแหล่งสารสนเทศใดก็ตาม

ภาพที่ 2 ตัวแบบทั่วไปของพฤติกรรมสารสนเทศของ Wilson
 ที่มา: Wilson (1997: 569)

4. องค์ประกอบของพฤติกรรมกรรมแสวงหาสารสนเทศ

จากงานวิจัยของ Ellis และคณะอธิบายถึงพฤติกรรมกรรมแสวงหาสารสนเทศมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้านคือ 1) ความต้องการสารสนเทศ 2) อุปสรรคที่ขัดขวางการแสวงหาสารสนเทศ 3) พฤติกรรมกรรมแสวงหาสารสนเทศ โดยแนวสำคัญคือ (Ellis, Cox and Hall, 1993: 356-369)

1) พฤติกรรมกรรมแสวงหาสารสนเทศเกิดจากความต้องการสารสนเทศ ซึ่งมีบริบทเฉพาะตัวผู้แสวงหาสารสนเทศ อันเป็นลักษณะสำคัญของตัวแบบต่างๆ ของวิลสันดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นตัวอย่างเช่น นักเรียนในชั้นเรียนหนึ่งต้องทำรายงานเกี่ยวกับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก เอเชียใต้หรืออาเซียน แม้นักเรียนเหล่านี้อาจมีลักษณะใกล้เคียงกันหลายด้าน เช่น อายุ เวลา พื้นความรู้ เป็นต้น แต่มิได้หมายความว่าทุกคนจะมีความต้องการสารสนเทศเหมือนกัน เพราะนักเรียนแต่ละคนย่อมมีลักษณะที่แตกต่างกันในด้านต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อม ความสนใจเฉพาะตัว และความตั้งใจ เป็นต้น

2) อุปสรรคที่ขัดขวางการแสวงหาสารสนเทศ มีหลายประการ เช่น อุปสรรคในการเข้าถึงสารสนเทศ พื้นความรู้ของผู้แสวงหาสารสนเทศ ตำแหน่งงานและหน้าที่ของผู้แสวงหาสารสนเทศ เป็นต้น

3) พฤติกรรมกรรมแสวงหาสารสนเทศ วิลสันได้ผนวกรูปแบบกระบวนการแสวงหาสารสนเทศของเอลลิสและคณะ (Ellis 1989; Ellis, Cox and Hall 1993) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 8 ขั้น ขั้นตอนเหล่านี้ไม่จำเป็น ต้องเกิดขึ้นนับแต่ขั้นแรกไปจนถึงขั้นสุดท้ายตามลำดับ โดยเฉพาะในขั้นวิธีการแสวงหาคือ ขั้นตอนการเชื่อมโยงร้อยเรียง ขั้นตอนการสำรวจเลือกดู และขั้นตอนการแยกแยะ ทั้งสามขั้นนี้อาจเกิดเพียงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งเท่านั้น ขั้นตอนทั้ง 8 ขั้น ได้แก่

3.1 การเริ่มต้น (staring) เป็นการเริ่มต้นแสวงหาสารสนเทศ เมื่อเกิดความรู้สึกต้องการข้อมูลในการแก้ไขปัญหา

3.2 การเชื่อมโยง (chaining) เป็นการเชื่อมโยงสารสนเทศจากการอ้างอิงโดยอาจจะ

เป็นการเชื่อมโยงย้อนหลัง (backward chaining) คือเชื่อมโยงจากรายการอ้างอิงหรือบรรณานุกรมในเอกสารที่มีอยู่ หรือการเชื่อมโยงข้างหน้า (forward chaining) คือเชื่อมโยงว่ามีเอกสารใดอ้างอิงถึงเอกสารที่มีอยู่บ้าง

3.3 การสำรวจเลือกดู (browsing) เป็นการค้นหาโดยมีเรื่องที่ต้องการหรือสนใจอยู่อย่างกว้างจึงต้องสำรวจบริการเวียนหน้าสารบัญวารสารในสาขาวิชาที่สนใจ เพื่อเลือกดูบทความที่อาจตรงกับความสนใจเฉพาะได้ ในบางครั้งอาจไม่มีบทความใดที่สนใจเลย และบางครั้งอาจพบบทความที่ตรงกับเรื่องที่สนใจและมีสารสนเทศทันสมัย การสำรวจเลือกดูซึ่งต่างจากการค้นหาในหัวข้อหรือเรื่องเฉพาะเจาะจง (specific search) ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการเฉพาะเจาะจง ดังนั้น การค้นหาจะเจาะเฉพาะเรื่องที่ต้องการเท่านั้น ไม่ใช่การสำรวจเลือกดูอย่างผ่านๆ

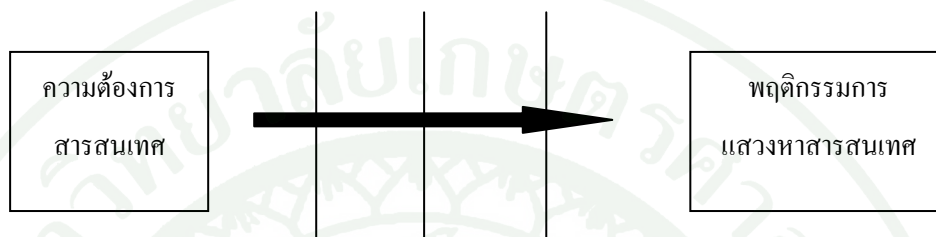
3.4 การแยกแยะ (differentiating) เป็นการแยกแยะสารสนเทศที่แสวงหาได้ โดยใช้เกณฑ์ต่างๆ เช่น ชื่อผู้แต่ง ชื่อวารสาร เป็นต้น ตัวอย่างคือ ผู้แสวงหาสารสนเทศอาจแยกแยะได้ว่า สารสนเทศใดเป็นที่ต้องการระหว่างวารสาร ก. และวารสาร ข. เพราะเขาทราบว่าวารสาร ก. จัดพิมพ์บทความวิจัยที่มีคุณภาพ ขณะที่วารสาร ข. จัดพิมพ์ข่าวสาร หรือสรุปข่าวคราวความเคลื่อนไหว เป็นต้น

3.5 การตรวจตรา (monitoring) เป็นการตรวจตราวรรณกรรมหรือสารสนเทศใหม่ในสาขาวิชาหรือแวดวงวิชาการที่ตนสนใจและคุ้นเคย เช่น การติดตามจากรายชื่อหนังสือใหม่ของสำนักพิมพ์ในสาขาวิชานั้นๆ การติดตามอ่านวารสารบางรายชื่อทุกฉบับที่ตีพิมพ์ การติดต่อสื่อสารกับนักวิจัยหรือนักวิชาการที่ตนรู้จัก เป็นต้น

3.6 การดึงสารสนเทศออกมา (extracting) เป็นการดึงสารสนเทศที่ต้องการจากรายงานวิจัยบทความวารสาร หนังสือ ฐานข้อมูลบรรณานุกรม หรือเอกสารประกอบการประชุมสารสนเทศในกรณีนี้เฉพาะเจาะจง กล่าวคือ มิได้หมายถึงตัวเอกสารทั้งเล่มหรือตัวบทความวารสารทั้งบทความ แต่หมายถึงสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ได้ทันที เช่น สถิติ คำกล่าวหรือคำพูดสำคัญผลการศึกษา เป็นต้น ดังนั้นผู้แสวงหาสารสนเทศจำเป็นต้องระบุเอกสาร หนังสือหรือวารสารที่มีสารสนเทศที่ต้องการเสียก่อน จึงจะสามารถดึงสารสนเทศออกมาได้

3.7 การตรวจสอบ (verifying) เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของสารสนเทศที่ได้รับ

3.8 การจบ หรือ การยุติการแสวงหาสารสนเทศ (ending) เป็นการแสวงหาสารสนเทศ
ขั้นสุดท้ายเมื่อแน่ใจว่าได้ สารสนเทศในระดับที่ต้องการแล้วจึงยุติการค้นหาสารสนเทศในเรื่อง
ดังกล่าว

ภาพที่ 3 ตัวแบบพฤติกรรมสารสนเทศที่ Wilson ปรับมาจากงานวิจัยของ David Ellis
ที่มา: Wilson (1999: 252)

พฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศจึงเป็นการค้นหาข้อมูลสารสนเทศ เพื่อแก้ไข ปัญหา
หรือเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหา โดยเฉพาะเรื่องสภาวะการกลายเป็นผู้สูงอายุนับเป็น
เรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกคนต้องเผชิญกับสภาวะดังกล่าว ซึ่งลักษณะทางประชากรทางด้าน เพศ
อาชีพ รายได้ และสถานภาพ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้แต่ละบุคคลมีวิธีการแสวงหา สารสนเทศเพื่อ
เตรียมความพร้อมผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน

แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์

1. ความหมายของลักษณะทางประชากรศาสตร์ (Demographic Characteristics)

ปรเม สตะเวทิน (2528) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ไว้ว่า
ลักษณะทาง ประชากรศาสตร์ (Demographic Characteristics) อันได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา
สถานะทางสังคม เศรษฐกิจ และศาสนา ที่แตกต่างกัน จะทำให้คนเรามีพฤติกรรมที่แตกต่างกันใน
การเลือกที่จะเปิดรับสาร

สุคตวง เรื่องรุจิระ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของลักษณะทางประชากรศาสตร์ การรับรู้ ความสนใจ ความรู้และส่วนประสมการตลาดที่มีต่อทัศนคติและการยอมรับสินค้าหนึ่ง ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กล่าวถึงความสำคัญของลักษณะทางประชากรศาสตร์ว่า ไม่มีสินค้าใดที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคทุกคนได้ ดังนั้นแต่ละท้องถิ่นแต่ละตลาด จะมีกลุ่มผู้บริโภคที่มีลักษณะหลากหลาย ดังนั้นธุรกิจจะต้องแยกศึกษาเพื่อเลือกกลุ่มประชากรที่มีจำนวนมากพอจะให้อุปสงค์เหมาะสมกับกิจการได้ โดยตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำแนกออกได้เป็น 4 กลุ่มด้วยกัน คือ เพศ อายุ การศึกษา และรายได้ ซึ่งจากผลงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการรับรู้ ความสนใจ ความรู้ของบุคคล

ยุบล เบญจรงค์กิจ (2534) คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการรับสื่อที่แตกต่างกัน รวมถึง อายุ เพศ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับการศึกษา และระดับรายได้มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชน

ดังนั้น ลักษณะทางประชากรศาสตร์ อันได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา สถานะทางสังคม เศรษฐกิจ และศาสนา ที่แตกต่างกันมีผลให้บุคคลมีพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน และมีความสนใจในการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน

2. ประเภทของลักษณะทางประชากรศาสตร์

ลักษณะทางประชากรศาสตร์แบ่งได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้ (ประมะ สตะเวทิน, 2528)

1) อายุ (Age) เป็นลักษณะประการหนึ่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ผู้รับสาร โดยอายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนมีความคิดแตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้วคนที่มีอายุน้อยมักจะมีความคิดแบบเสรีนิยม ยึดถืออุดมการณ์ ใจร้อนมากกว่าคนที่มีอายุมาก ที่มักจะมีความคิดแบบอนุรักษ์นิยม ยึดถือการปฏิบัติ ระมัดระวังและมองโลกในแง่ร้ายมากกว่าคนที่มีอายุน้อย ซึ่งลักษณะเหล่านี้มีสาเหตุมาจากประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านยุคเช็ญต่างๆ ตลอดจนมีความผูกพันที่ยาวนาน และมีผลประโยชน์ในสังคมมากกว่าคนที่มีอายุน้อย คนที่มีอายุมากกว่ามีทรัพย์สินสมบัติมากกว่าคนที่มีอายุน้อย ดังนั้นลักษณะการใช้สื่อจึงแตกต่างกันไปคนที่มีอายุน้อยมักจะ ใช้สื่อเพื่อความบันเทิง ในขณะที่คนที่อายุมากมักจะใช้สื่อมวลชนเพื่อแสวงหาข่าวสารมากกว่าความบันเทิง

2) เพศ (Sex) จากการวิจัยทางจิตวิทยา แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกันอย่างมากทั้งในเรื่องความคิด ค่านิยม และทัศนคติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมกำหนดบทบาทและกิจกรรมของคนทั้งสองเพศไว้แตกต่างกัน ผู้หญิงจึงมักจะเป็นเพศที่มีจิตใจอ่อนไหว เจ้าอารมณ์ โอนอ่อนผ่อนตาม เป็นแม่บ้านแม่เรือน และถูกชักจูงได้ง่ายกว่าผู้ชาย ดังนั้นผู้หญิงจึงมีระดับการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์และวิทยุมากกว่าผู้ชาย ในขณะที่ผู้ชายมักจะนิยมอ่านหนังสือพิมพ์มากกว่าผู้หญิง

3) การศึกษา (Education) การศึกษาหรือความรู้เป็นลักษณะประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ดังนั้นคนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่แตกต่างกัน ย่อมจะมีความรู้สึกรู้คิด อุดมการณ์ และความต้องการที่แตกต่างกันไป คนที่มีการศึกษาสูงหรือมีความรู้ดีจะได้เปรียบในการที่จะเป็นผู้รับสารที่ดี เพราะมีความรู้กว้างขวาง มีความเข้าใจมากกว่า ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ โดยทั่วไปคนที่มีการศึกษาสูงจะใช้สื่อมวลชนมากกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย และคนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สื่อประเภทสิ่งพิมพ์มากกว่าสื่อชนิดอื่น

4) สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio-economic Status) สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ และชาติพันธุ์ ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว จากการวิจัยพบว่า สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้รับสารมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมการรับสารที่มีต่อผู้ส่งสารและสาร ทั้งนี้เพราะคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน จะมีวัฒนธรรม ประสบการณ์ ทัศนคติ ค่านิยม และเป้าหมายที่แตกต่างกัน

5) ศาสนา (Religion) การนับถือศาสนา เป็นลักษณะอีกประการหนึ่งของผู้รับสารที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสารทั้งในด้านทัศนคติ ค่านิยม และระดับของคน คนที่นับถือศาสนาต่างกันจะมีความเชื่อ และค่านิยมที่แตกต่างกันไป

จากการศึกษางานวิจัยของ ชุบล เบญจรงค์กิจ (2534) ซึ่งศึกษาลักษณะทางประชากรที่ประกอบไปด้วย อายุ เพศ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับการศึกษา และระดับรายได้ สรุปได้ว่า คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคลจะส่งผลต่อพฤติกรรมการรับสื่อที่แตกต่างกัน รวมถึง อายุ เพศ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับการศึกษา และระดับรายได้มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชน

1) อายุ (Age) ของผู้รับสารเป็นลักษณะประการหนึ่งที่เราสามารถใช้ในการวิเคราะห์ผู้รับสาร อายุทำให้คนเรามีความแตกต่างกันในเรื่องความคิดเห็นและพฤติกรรม อายุต่างกันทำให้การเลือกรับเนื้อหาของสาร การเลือกใช้สื่อ การจับจ้องใจและมีความยากง่ายต่อการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การสื่อสารต่างกัน (ยูพา สุภากุล, 2540) อายุของผู้รับสารจะมีอิทธิพลกับการสื่อสารไม่มากนักน้อย ซึ่งอาจออกมาในรูปของความสนใจ ความเชื่อ หรือพฤติกรรมการรับข่าวสารของผู้รับสาร (พรทิพย์ วรกิจ โภคาทร, 2528)

อายุของผู้รับสารเป็นตัวแปรหนึ่งที่เราสามารถใช้วิเคราะห์ผู้รับสาร โดยคนที่มีความต้องการในสิ่งต่างๆ ที่ต่างกัน มีการเปิดรับสื่อมวลชนและข่าวสารที่แตกต่างกัน (ประมะ สตะเวทิน, 2541) ถึงแม้ว่าอายุจะมีอิทธิพลต่อการเปิดรับข่าวสาร แต่ในการศึกษาได้กำหนดช่วงอายุของประชากรที่ต้องการศึกษา คือ อายุ 50-59 ปี ซึ่งกลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษามีความแตกต่างของช่วงอายุที่ไม่มากนัก ดังนั้น ตัวแปรในเรื่องของอายุ ผู้วิจัยจึงไม่นำมาศึกษา

2) เพศ (Sex) ชายและหญิงมีความนึกคิด ทักษะคิด และพฤติกรรมที่แตกต่างกันตามบทบาททางเพศและอิทธิพลของวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวกำหนดบทบาทและกิจกรรมของคนสองเพศไว้ต่างกัน (ยูพา สุภากุล, 2540) ส่วนในเรื่องของการเปิดรับสื่อก็มีความแตกต่างกันบ้าง เพศหญิงจะใช้เวลาดูโทรทัศน์และฟังวิทยุมากกว่าเพศชาย โดยรายการที่นิยมคือละคร ในขณะที่เพศชายนิยมอ่านหนังสือมากกว่าดูโทรทัศน์ เพศชายมักดูรายการข่าวและกีฬา (Greenberge & Kumata, 1963)

3) สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio-economic Status) หมายถึง อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ และชาติพันธุ์ ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว การวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้รับสารมีอิทธิพลอย่างมากต่อการสื่อสาร สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้คนมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน มีประสบการณ์ ทักษะคิด ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมที่แตกต่างกัน (Burgoom, 1974) รายได้ของคนย่อมเป็นเครื่องกำหนดความต้องการของคนตลอดจนกำหนดความคิดของคนเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ และพฤติกรรมต่างๆ กัน

ดังนั้น ในการศึกษานี้จึงเลือกศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์ต่อการแสวงหาสารสนเทศมากน้อยเพียงใด

4) การศึกษา เป็นตัวแปรที่สำคัญมากต่อประสิทธิภาพการสื่อสารของผู้รับสาร ซึ่งอาจจะพบได้ตั้งแต่การอ่านออกเขียนได้ ก็จะต้องมีการศึกษาระดับหนึ่ง การมีความรู้ความเข้าใจ คำศัพท์หรือคำพูดบางประโยคก็อาจต้องการความรู้ในระดับหนึ่งเช่นเดียวกัน สาขาวิชาที่ จบมาก็มี อิทธิพลที่ทำให้บุคคลนั้นมีความรู้ ความเข้าใจ หรือความสนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งต่างกัน

ถึงแม้ว่าจะมีการศึกษาวิจัยหลายเรื่องที่ได้ชี้ว่า การศึกษาของผู้รับสารมีการเปิดรับสารที่ แตกต่างกันอย่างออกไป เช่น คนที่มีการศึกษาสูง หรือความรู้ดีจะได้เปรียบอย่าง มากในการที่จะเป็น ผู้รับสารที่ดี เพราะคนเหล่านี้มีความรู้กว้างขวางหลายเรื่อง มีความเข้าใจศัพท์มาก และมีความ เข้าใจสารได้ดี แต่การแสวงหาสารสนเทศระดับบุคคล จะมีตัวแปรในเรื่องของอิทธิพลกลุ่มอ้างอิง เช่น ได้รับความคิดเห็นจากเพื่อนและรุ่นพี่ รวมถึงการใช้ ประสบการณ์ของตนเองมาใช้ในการ แสวงหาสารสนเทศ (วงแก้ว จินดาภรณ์, 2544) ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดช่วงอายุของประชากร ที่ต้องการศึกษาอยู่ในช่วงอายุ 50-59 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่มีประสบการณ์ในชีวิตมาก และผ่านการ เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ช่วงวัยต่างๆ ในหลายบทบาทของชีวิต ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะไม่ศึกษาตัวแปรในเรื่อง ของระดับการศึกษาในการศึกษากลุ่มตัวอย่างนี้

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

1. ความหมายของการสูงอายุ (Aging)

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (2546) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า หมายถึงบุคคล ที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2553) กล่าวว่า วัยสูงอายุ คือช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยให้นับอายุตาม ปีปฏิทินเป็นเกณฑ์มาตรฐานสากล กำหนดบุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นการเริ่มต้นของการสูงอายุ และแบ่งช่วงอายุออกเป็น 3 ระยะ คือ ผู้สูงอายุวัยต้น มีอายุระหว่าง 60-74 ปี ผู้สูงอายุวัยกลาง มี อายุระหว่าง 75-90 ปี และผู้สูงอายุตอนปลาย มีอายุ 90 ปีขึ้นไป

American Nurse Association, McClymont et al., (1991) ได้กำหนดว่าผู้สูงอายุวัยต้น คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 65-74 ปี ผู้สูงอายุวัยกลาง คือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 75-84 ปี และ ผู้สูงอายุตอนปลาย คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 85 ปีขึ้นไป

Vienna International Plan on Aging (2003) ได้กำหนดว่า บุคคลที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุ

Kahn (1979) มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ได้อธิบายคำว่า “ผู้สูงอายุ” คือ ผู้สูงอายุตามปฏิทินนั้นต้องมีอายุ 65 ปี หรือ 65 ปีขึ้นไป ซึ่งในสหรัฐอเมริกาเรียกว่าเป็น “Old Age” ตามพระราชบัญญัติ The Older American Act สามารถเป็นผู้เกษียณอายุและได้รับสิทธิและผลประโยชน์ตามโปรแกรมที่ระบุไว้ ซึ่งบางแห่งใช้อายุ 55 ปี เป็นหารเกษียณก่อนอายุปกติ คือ เกษียณเร็วกว่าปกติ (Early Retirement)

ดังนั้น ผู้สูงอายุ จึงหมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยนับอายุตามปีปฏิทินเป็นเกณฑ์มาตรฐานสากล

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ความพยายามในการศึกษา สภาวะที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุได้มีหลายทฤษฎีเสนอความคิดและเนื้อหาสาระที่ต่างกัน ด้วยความที่ประชากรผู้สูงอายุกำลังเพิ่มสูงขึ้นในยุคปัจจุบัน จึงทำให้มีผู้หันมาศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในด้านต่างๆ จนเกิดเป็นศาสตร์ใหม่ขึ้นมา ได้แก่ พฒนาวิทยา หรือ วิทยาการผู้สูงอายุ (Gerontology) ซึ่งได้แบ่งการศึกษาแยกย่อยได้หลายสาขา ได้แก่ ทฤษฎีทางด้านชีววิทยา (Biological Theory) ทฤษฎีทางด้านสังคม (Social Theories of Aging) และทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory)

1) ทฤษฎีทางด้านชีววิทยา (Biological Theory)

เป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายถึงสาเหตุของความชราเชิงชีววิทยา ดังต่อไปนี้ (Pherson and Barry, 1983)

1.1) ทฤษฎีพันธุศาสตร์ (Genetic Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า คนชรานั้นเกิดขึ้นตามพันธุกรรม มีการเปลี่ยนแปลงระบบโ ครงสร้าง และอวัยวะบางส่วนของร่างกายที่คล้ายคลึงกันหลายชั่วอายุคน และแสดงลักษณะเหล่านั้นออกมาเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น เช่น ผมหงอก ศีรษะล้าน เฒ่าหลังค่อม เป็นต้น

1.2) ทฤษฎีเนื้อเยื่อ (Collagen Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความชราเกิดจากร่างกายที่ผลิตโปรตีนคอลลาเจน (Collagen Fiber) ลดลงในวัยสูงอายุ ส่งผลให้ลักษณะที่ปรากฏออกมาคือ รอยย่นที่มากขึ้นอยู่บริเวณกระดูก ข้อต่อ ทำให้มองเห็นปมกระดูกชัดเจน

1.3) ทฤษฎีการทำลายตนเอง (Auto-Immune Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความชราเกิดจากการที่ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันได้น้อยลงพร้อมๆกับการสร้างภูมิคุ้มกันที่ทำลายตนเองเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ร่างกายต่อสู้เชื้อโรคและสิ่งแปลกปลอมได้ไม่ดึนนัก อันก่อให้เกิดความเจ็บป่วยได้ง่าย และบางรายอาจจะเกิดความรุนแรงถึงแก่ชีวิตได้

1.4) ทฤษฎีความผิดพลาด (Error Catastrophe Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าเมื่อบุคคลมีอายุเพิ่มมากขึ้น จะค่อยๆ เกิดความผิดพลาด และจะเพิ่มความผิดพลาดมากขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้เซลล์ต่างๆ ของร่างกายเสื่อมและหมดอายุลงในที่สุด

1.5) ทฤษฎีอนุมูลอิสระ (Free Radical Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าภายในร่างกายมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมที่มีอนุมูลอิสระอยู่มาก ซึ่งอนุมูลอิสระเหล่านี้จะทำให้ยีน (Gene) เกิดความผิดปกติ และยังทำให้คอลลาเจนและอีลาสตินซึ่งเป็นองค์ประกอบโปรตีนของเนื้อเยื่อยึดเหนี่ยวกันมากขึ้น จนท้ายที่สุดก็เสียความยืดหยุ่นไป

จากทฤษฎีทางด้านชีววิทยา แสดงให้เห็นว่า ความชราเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ สภาพทางสรีรวิทยามีประสิทธิภาพลดลง รวมถึงระบบอวัยวะต่างๆ ภายในร่างกายก็มีความเสื่อมถอยเมื่อเข้าสู่วัยชรา ซึ่งลักษณะทางกายภาพที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น อาจส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุด้วย

2) ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาสังคม (Social Theories of Aging)

เป็นทฤษฎีที่กล่าว ถึงจิตวิทยาสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งนักชราภาพวิทยาสังคม (Social Gerontologist) ได้เสนอแนวความคิดและทฤษฎีต่างๆ ดังนี้ (สุรกุล เจนอบรม, 2541)

2.1) ทฤษฎีการถดถอย (Disengagement Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ค่อยๆ ถดถอยออกจากสังคม ทั้งในกลุ่มของผู้สูงอายุและในกลุ่มคนวัยอื่นๆ เพราะเป็นการลดภาวะความกดดันทางสังคมบางประการ

2.2) ทฤษฎีการทำกิจกรรม (Activity Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุจะมีความสุขทั้งด้านร่างกายและจิตใจ จากการมีกิจกรรม และการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และตระหนักว่าตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2.3) ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เสนอว่า ผู้สูงอายุรับบทบาททางสังคมที่ต่างกันตลอดชีวิต เช่น บทบาทในการเป็นนักเรียน พ่อ แม่ ภรรยา ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ โดยที่อายุเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการกำหนดบทบาทของแต่ละคนในแต่ละช่วงชีวิตที่ดำเนินไป ดังนั้นบุคคลจะปรับตัวต่อบทบาทของผู้สูงอายุได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับการยอมรับบทบาทที่ผ่านมาของตนเอง อันส่งผลไปถึงการยอมรับบทบาทที่ผ่านมาในแต่ละช่วงชีวิตของตนเองที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

2.4) ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุจะมีความสุขได้ต่อเมื่อได้ทำกิจกรรมหรือปฏิบัติตนเช่นที่เคยกระทำมาก่อน บุคคลใดคุ้นเคยกับการอยู่ร่วมกับคนหมู่มากก็จะกระทำต่อไป บุคคลใดพอใจอยู่อย่างสันโดษก็อาจจะแยกคนออกมาอยู่เพียงลำพัง ซึ่งทฤษฎีนี้กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้สูงอายุแบบกว้างๆ ว่าจะต้องให้ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น การตายของกลุ่มสมรส การเกษียณอายุ และรายได้ที่ลดลง เป็นต้น

2.5) ทฤษฎีระดับชั้นอายุ (Age Stratification Theory) ทฤษฎีนี้ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างชั้นอายุที่แตกต่างกัน โดยถืออายุเป็นเกณฑ์สากลในการกำหนดบทบาทหน้าที่ สิทธิ ฯลฯ เช่น อายุที่ต้องทำบัตรประชาชน อายุที่ต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหาร อายุที่ต้องเกษียณ ซึ่งมีความสัมพันธ์เพ่งทฤษฎีกับอายุโดยตรง

จากทฤษฎีด้านจิตวิทยาสังคม แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้สูงอายุในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเชื่อว่า บุคคลกลุ่มนี้ยังมีความต้องการที่ไม่แตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ เช่น ความต้องการความรัก ความสุข การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ใน

สังคมได้ โดยใช้รูปแบบการดำเนินชีวิตแบบต่อเนื่อง คือ หากมีเพื่อนฝูงมาก ก็จะยังคงชอบในการเข้าสังคมและสังสรรค์ในแบบเดิมที่เคยเป็นมา ตรงกันข้าม หากชอบอยู่แบบสันโดษ ก็จะมีการแยกตนออกมาอยู่เพียงลำพัง ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างผาสุกเพียงใด ขึ้นอยู่กับการยอมรับบทบาทใหม่ที่เกิดขึ้นกับตัวผู้สูงอายุเอง

3) ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory)

เป็นทฤษฎีที่สามารถอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุมีบุคลิกภาพที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบด้วย

3.1) ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุจะเป็นสุขหรือทุกข์นั้น ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิหลังและพัฒนาการทางจิตของผู้นั้น หากผู้สูงอายุเติบโตมาท่ามกลางความอบอุ่นมั่นคง เยี่ยมไปด้วยความรัก สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ก็จะเป็นผู้สูงอายุที่มีความสุขสามารถอยู่กับลูกหลานหรือผู้อื่นได้ ในทางตรงกันข้าม หากผู้สูงอายุไม่เคยร่วมมือกับใคร จิตใจคับแคบ รู้สึกว่าตนทำคุณกับใครแล้วไม่ได้ประโยชน์ ผู้สูงอายุผู้นั้นก็จะเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีความสุข

3.2) ทฤษฎีความปราดเปรื่อง (Intelligence Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุยังคงมีความปราดเปรื่อง และสามารถคงความเป็นนักปราชญ์ได้ เพราะความเป็นผู้ที่สนใจเรื่องราวต่างๆ ตลอดเวลา รู้จักค้นคว้า และสนใจในการเรียนรู้ ส่งผลให้เป็นผู้มีลักษณะเช่นนี้ได้ต้องเป็นผู้ที่มีความสุขภาพดี มีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอเป็นเครื่องเกื้อหนุน

3.3) ทฤษฎีของอีริกสัน (Erikson's Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการพัฒนาด้านจิตวิทยาสังคมของผู้สูงอายุนั้น เป็นช่วงชีวิตที่ผู้สูงอายุจะรู้สึกว่าคุณค่า มั่นคงหรือท้อแท้หมดหวัง สำหรับบุคคลที่มีความรู้สึกว่าคุณค่า มีคุณค่า ถ้ามีความมั่นคง ก็จะมีความรู้สึกพึงพอใจในผลของความสำเร็จจากช่วงชีวิตที่ผ่านมาเกิดความรู้สึกสุขและสงบทางใจ สามารถยอมรับในเรื่องของความตายว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ในทางตรงกันข้าม ผู้สูงอายุที่ไม่ยอมรับ จะมีความรู้สึกว่าคุณค่า นั้นมีโอกาสน้อย และไม่ต้องทำให้มีชีวิตที่ยาวต่อไปอีก เกิดความท้อถอย ลึกลับ คับข้องใจ รู้สึกว่าตนเองนั้นไร้คุณค่า และความสามารถที่จะเผชิญกับภาวะสูงอายุลดน้อยลงด้วย

ทฤษฎีทางจิตวิทยา เน้นในเรื่องของการสร้างคุณค่าของตนเองในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามสภาพสังคม และการปรับตัวของผู้สูงอายุเอง โดยกลุ่มที่ยอมรับในตนเอง ในเรื่องต่างๆ ที่ผ่านมาจากตนเอง ก็จะเป็นบุคคลที่รู้คุณค่าในตนเอง แต่หากผู้สูงอายุคนใดไม่สามารถยอมรับในตนเองได้ ก็ จะกลายเป็นบุคคลที่รู้สึกว่าคุณค่า อันจะส่งผลกระทบต่อร่างกาย และจิตใจ

3. ความต้องการของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุมีความต้องการในเรื่องต่างๆ ดังนี้ (ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย, 2552)

1) ความต้องการของผู้สูงอายุทางด้านร่างกาย จัดเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในทุกช่วงวัยของชีวิต แต่สิ่งที่บุคคลกลุ่มนี้ต้องการเป็นพิเศษมากกว่าบุคคลอื่น ได้แก่

- ความต้องการในด้านการเลี้ยงดูจากลูกหลาน ซึ่งจากการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ร้อยละ 92.7 ต้องการให้บุตรหลานของตนเองเป็นผู้รับภาระเลี้ยงดู

- ความต้องการด้านสวัสดิการทางสังคม ได้แก่ ความต้องการด้านสุขภาพพลานามัย โดยต้องการให้มีการส่งเสริมคุณภาพทางร่างกายแก่ผู้สูงอายุทั้งในการให้คำปรึกษาและคำแนะนำ นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังมีความต้องการทางด้านนันทนาการและความต้องการทางด้านที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ

2) ความต้องการของผู้สูงอายุทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความต้องการได้รับความรัก ความดูแลเอาใจใส่ ได้รับความยกย่องนับถือ เพื่อเพิ่มการมองคุณค่าในตนเองหรือแม้กระทั่งความต้องการให้เกิดการรวมกลุ่ม เช่น การตั้งสมาคมผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดกิจกรรมในหมู่ผู้สูงอายุและการได้ทำกิจกรรมที่ตนเองรัก เช่น การร้องเพลง การสอนพิเศษ การช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

4. ความหมายของการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2542) ได้กล่าวว่าเป็นความยากลำบากในการให้ความหมายของการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดและวิทยาการในลักษณะของสห

วิทยาการและเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวคิดด้านสวัสดิการสังคมเพื่อให้บุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุที่มีคุณภาพ จึงได้เสนอประเด็นที่ควรพิจารณาของการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ หมายถึงผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ (Successful aging) โดยมีคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยการมีช่วงระยะเวลาของการมีอายุที่ยืนยาว มีภาวะด้านสุขภาพและสุขภาพจิตที่ดี มีความตระหนักในคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสามารถทางสังคมและเศรษฐกิจ ความสามารถในการควบคุมตนเอง และมีความพึงพอใจในชีวิต

ประเด็นที่ 2 การมีคุณภาพชีวิตที่ดี หมายถึง การเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพและความสามารถ เป็นความสามารถในการพึ่งตนเองเท่าที่จะทำได้ของผู้สูงอายุและการใช้ความสามารถส่วนตัวในทางสร้างสรรค์ให้แก่ตนเอง ครอบครัว บุคคลอื่น และสังคม

ประเวศ วะสี (2543) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตตามหลักของศาสนาพุทธ หมายถึง อิศรภาพและการหลุดพ้นจากการบีบคั้น คุณภาพชีวิตหรือสุขภาวะ (Well being) เป็นอย่างเดียวกับเรื่องอิสรภาพ ซึ่งแบ่งเป็น 4 เรื่อง คือ

- 1) กาย การมีสุขภาพดี เศรษฐกิจพอเพียง มีความมั่นคงทางรายได้ การออมเป็นเรื่องจำเป็นต้องวิจัยให้รู้ให้พึ่งตนเองได้
- 2) จิต การมีความร่าเริงแจ่มใส ต้องรู้ว่าตัวเองมีประโยชน์เป็นจุดที่สำคัญที่สุด และการมีสติ สมาธิ ไม่ว่าจะอายุเท่าใดหากสามารถทำได้จิตใจจะดีมีความสุข
- 3) สังคม เป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีของชาติในเรื่องของครอบครัวอบอุ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางสังคม
- 4) ปัญญา เป็นการศึกษาตลอดชีวิต

สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล (2543) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตของวัยสูงอายุผนการประชุมวิชาการแห่งชีวิตว่าด้วยผู้สูงอายุ “ผู้สูงอายุด้วยคุณภาพ” ว่า คำว่าคุณภาพชีวิต มีได้หลายมุมมองแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความเข้าใจต่อวงจรชีวิตปรัชญาที่ยึดถือ หรือความคิดเห็นในเชิงระบบ ดังนั้นนิยามหรือเกณฑ์ขั้นต้นก็คือการมีสุขภาพดี มีความมั่นคงทางรายได้ สามารถดูแลพึ่งพาตนเองได้ สามารถทำสิ่งที่ปรารถนาได้ตามศักยภาพ สามารถที่จะยังประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจะรับการเปลี่ยนแปลง มีความรู้ มีความพึงพอใจในวัยสูงอายุ แก้ปัญหาได้ด้วยตนเองหรือมีคนช่วยเมื่อแก้ปัญหาเองไม่ได้ สามารถดำรงชีวิตในครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ ไม่เกิดเป็นทุกขภาวะต่อตนเอง ต่อครอบครัว หรือสังคมที่มากเกินไป หรือเป็นให้น้อยที่สุด เสียชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

เพื่อนใจ รัตนกร (2549) ได้ให้ความหมายของการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จจากมุมมองของผู้สูงอายุแต่ละคนที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยผู้สูงอายุเชื่อว่าศาสนาทุกศาสนาต่างสอนให้ทุกคนประพฤติแต่สิ่งดีงามคือ สอนให้ทุกคนมีคุณภาพ ซึ่งคุณภาพในที่นี้จะผูกโยงเข้ากับความสำเร็จในชีวิตและความสมบูรณ์ของชีวิตที่ต้องเกิดควบคู่กันไป นั่นคือ ผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีกระบวนการดูแลตนเองเพื่อให้ถึงพร้อมในทุกด้าน จะต้องมีสถานะด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีสามารถพึ่งตนเอง ได้ มีการตระหนักถึงคุณภาพชีวิตที่ดี เตรียมใจให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ มีความเชื่อและศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิต มีความสามารถทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ เป็นผู้มีความประสบความสำเร็จ มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้นำทางความคิด ยึดถือในศีลธรรมอย่างเคร่งครัด ทำงานเพื่อชุมชนหรือสังคมอันจะนำไปสู่ชีวิตที่มีคุณภาพในช่วงเวลาที่เหลืออยู่ในบั้นปลายชีวิต

บรรลุ ศิริพานิช (2550) ได้กล่าวถึงการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพที่ดีและการเตรียมตัวพร้อมที่จะเป็นผู้สูงอายุ ในการเสวนาวิชาการ แฟมิลี่ ฟอรัม ครั้งที่ 4 ในหัวข้อครอบครัวไทยในยุค Aging Society จะเดินไปอย่างไรดี การที่ผู้สูงอายุจะพึ่งตนเองได้มากที่สุดต้องทำให้มีคุณภาพที่ดี 3 ข้อ คือ 1) มีสุขภาพที่ดี 2) ต้องทำงานมีส่วนร่วมร่วมกับคนอื่นในสังคม โดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม และ 3) ต้องมีความมั่นคงทั้งเศรษฐกิจ ชีวิต สิ่งแวดล้อมและครอบครัว ดังนั้นทุกอย่างต้องเตรียมตัวตั้งแต่หนุ่มสาว ในเรื่องสุขภาพเพื่อวางรากฐานด้านสุขภาพเมื่อเข้าสู่วัยชรา รวมถึงในเรื่องของเงินทองและความรู้ด้วย

วิชา บัณฑิต (2550) ได้แนะนำการเตรียมความพร้อมก่อนสู่วัยในการเสวนาเรื่อง “เวทีแลกเปลี่ยนความคิด ใช้ชีวิตเมื่อสู่วัย ” ที่สภาสังคมสงเคราะห์ฯ ว่า ควรเตรียมความพร้อมใน 4 ด้าน 1) ด้านสุขภาพ ควรดูแลด้วยการตรวจเช็กร่างกายอยู่เสมอ 2) ด้านการเงิน ควรเตรียมออมเงินตั้งแต่อายุ 30 ปีขึ้นไป 3) ด้านที่อยู่อาศัย เมื่อย่างเข้าสู่วัย 60 ปี ควรวางแผนว่าบ้านหลังสุดท้ายจะอยู่ที่ไหน และอยู่อย่างไร เช่น อยู่ติดกับโรงพยาบาลหรือแหล่งชุมชน 4) เรื่องภาระครอบครัวต้องวางแผนเรื่องการดูแลคนในครอบครัวหรือวางแผนให้มีคนดูแล

วิวัฒน์ วิริยกิจจา (2555) กล่าวถึงการเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านร่างกาย ต้องเป็นผู้สูงอายุที่มีโรคน้อยที่สุด ไม่เป็นภาระให้ลูกหลาน และหมดอายุไขด้วยความสงบ โดยเริ่มจากการดูแลในเรื่องของการเลือกกินอาหารที่ปลอดภัย การรับประทานอาหารมื้อเช้ามากๆ แต่มีเย็นน้อยๆ การรับประทานอาหารเช้า อาหารตามธรรมชาติของคนไทย เช่น สมุนไพรต่างๆ เป็นต้น การรับประทานอาหารหวานให้น้อยลง เพื่อป้องกันโรคที่เกิดจากการรับประทานหวาน การกินพอลิเมอร์เพื่อไม่ให้เกิดโรคอ้วน ซึ่งจะนำมาซึ่งโรคอื่นๆ ต้องออกกำลังกายสม่ำเสมอแต่อย่าหักโหม มาก เช่น การรำกระบอง การเดินเร็ว รำไทเก๊ก เป็นต้น นอกจากนั้นในเรื่องของสภาพแวดล้อม พยายามจัดการทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เช่น ทางเดินเข้าบ้านไม่ควรขรุขระ เพราะจะทำให้หกล้มได้ง่าย ประตูบ้านควรเป็นแบบเปิดออก ดีกว่าแบบเปิดเข้า เพราะถ้าหากเป็นลมอยู่หน้าประตู จะทำให้เปิดเข้าไปลำบาก ประตูควรกว้างพอที่จะเข็นเตียงเข้าไปได้ และห้องน้ำควรมีที่จับกันลื่นกันลื่น เป็นต้น และสุดท้ายการตรวจสุขภาพ การตรวจสุขภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อป้องกันก่อนที่จะเกิดโรค

2) ด้านจิตใจ เป็นผู้สูงอายุที่ใจดี ไม่มีภาระงานที่เครียด เป็นที่ปรึกษาให้ลูกๆ หลานๆ ได้ทำในสิ่งที่อยากทำ ท่องเที่ยวไปในที่ต่างๆ ที่อยากไป ใจดีจะเป็นปกติ สมองต้องดี

3) ด้านสังคม มีเพื่อน มีประโยชน์ต่อสังคม และเป็นที่น่าเชื่อถือของคนอื่นๆ โดยเริ่มจากการให้ เช่น ให้ของ ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และให้เกียรติ เป็นต้น

4) ปัญญาวิญญาน คือ การเข้าใจกฎของธรรมชาติ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย อย่างถ่องแท้ เพื่อยอมรับกฎนั้นอย่างมีความสุข

Ebersole and Hess (1982) ได้ทำการสำรวจการร่วมกิจกรรมในผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป พบว่า ผู้สูงอายุ 47% ใช้เวลาสมาคมกับเพื่อน 30% ใช้เวลาทำสวนปลูกต้นไม้ 36% อ่านหนังสือ/ดูโทรทัศน์ 31% ใช้เวลานั่งเฉยๆ และคิด 26% มีการร่วมกิจกรรมนันทนาการและงานอดิเรก และ 25% ใช้เวลาเดินเล่น ซึ่งการได้ทำกิจกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุจะส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าในสังคม และมีความสุขในการดำรงชีวิต

Warner (2009) นักกฎหมายชาวอเมริกันได้แสดงความเห็นในเว็บส่วนตัวของตัวเอง ถึงสุขภาพและภาวะทางการเงินของชาวอเมริกันที่มีประสบการณ์ปัญหาปัญหาเมื่ออย่างผู้สูงอายุในเรื่องของสุขภาพ ว่าควรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ทุกครั้งที่ออกกำลังกายต้องคิดว่าเรากำลังให้โบนัส (bonus) กับตัวเองอยู่ เพราะการต้องจ่ายค่ารักษาโรคความดันโลหิตสูง โรคกระดูกพรุน หรือโรคเบาหวานนั้น อาจต้องจ่ายมากกว่าเงินโบนัสที่ได้รับในแต่ละปี ซึ่งคนอเมริกันส่วนมากมักเสียเงินไปกับค่ารักษาพยาบาลโรคดังกล่าว ในเรื่องของรายได้หลังเกษียณนั้นเขาแนะนำให้มีการออมเงิน เพราะเมื่อเรามีเวลาว่างหลังเกษียณมากขึ้น เวลาว่างย่อมเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เรารู้สึกอยากใช้จ่ายเงินออมที่มีอยู่ในมือ นอกจากการแนะนำให้ใช้ชีวิตแบบประหยัดมัธยัสถ์ให้เงินก่อนการเกษียณเพราะหลังจากที่เกษียณแล้วหมายความว่าค่าใช้จ่ายก็จะลดลงไปตามจำนวนเงินที่ได้รับน้อยลง จึงแนะนำให้ผู้ที่เกษียณควรที่จะหางานอดิเรกทำเพื่อให้ตนเองไม่ว่างและนำเงินออมหลังเกษียณมาใช้อย่างถี่ถ้วน หรือทางที่ดีอาจต้องวางแผนการใช้เงินหลังเกษียณกับผู้เชี่ยวชาญด้านกองทุนต่างๆ ที่พร้อมให้คำแนะนำให้คุณจัดการกับชีวิตหลังเกษียณ รวมถึงการที่ผู้ที่เกษียณแล้วต้องรักษาสิทธิประโยชน์จากบริการสาธารณะที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เช่น การลดค่าโดยสารรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนอาวุโสได้ 70% ส่วนลดสำหรับผู้สูงอายุในการออกกำลังกายในอัตราพิเศษ เป็นต้น

กล่าวได้ว่า การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพต้องมีการเตรียมตัวตั้งแต่วัยหนุ่มสาว ซึ่งเรื่องที่สำคัญที่คนส่วนใหญ่เตรียมพร้อมในการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพนั้นมีหลากหลายด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ซึ่งหมายถึงทั้งสุขภาพกายและจิต ในทางด้านร่างกายต้องหมั่นดูแลตัวเองทุกวิธีตั้งแต่เรื่องอาหารการกินต้องเลือกรับประทานแต่ของที่ประโยชน์และย่อยง่าย การออกกำลังกายเป็นประจำ การหมั่นตรวจสุขภาพโดยการพบคุณหมออย่างสม่ำเสมอ ด้านสุขภาพจิตต้องไม่มีภาระงานที่เครียดและการมีลูกหลานอยู่ทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกรำคาญ และรู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์ต่อลูกหลาน ก็เป็นการสร้างสุขภาพจิตที่ดีต่อผู้สูงอายุ แต่การมีสุขภาพจิตที่ดี เกิดจากการมีสุขภาพร่างกายที่ดี ด้านเศรษฐกิจ เช่น การวางแผนการออมเงินก่อนที่จะเกษียณอายุ เพื่อที่จะไม่เป็นภาระด้านการเงิน

ต่อลูกหลาน และสามารถใช้จ่ายเลี้ยงดูตนเองได้ตามอัธยาศัย การมีบ้านที่อยู่อาศัยของตนเองเป็น การวางแผนว่าอยากอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบไหน เป็นต้น ด้านสังคม การหากิจกรรมที่ทำให้ ตนเองรู้สึกมีคุณค่าต่อสังคม หรือกิจกรรมที่ได้พบปะสังสรรค์กับวัยเดียวกัน มีการ ปฏิสัมพันธ์กับ คนอื่นๆ และการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ในสังคมจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดีได้อีกด้วย การ จะเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพในสังคมนั้นต้องอาศัยการเตรียมความพร้อมตั้งแต่วัยหนุ่มสาวในการ วางแผนเตรียมตัวผู้สูงอายุ เพื่อจะได้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณค่าต่อลูกหลานและต่อสังคม

การเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพจึงต้องมีการแสวงหาสารสนเทศในด้านต่างๆ เช่น ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณ เพื่อวางแผนและเตรียมการรับมือกับการ เป็นผู้สูงอายุได้อย่างมั่นใจ ซึ่งในการตัดสินใจเลือกประเภท ของสารสนเทศย่อมมีปัจจัยด้านอื่นเข้า มามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อาทิเช่น อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิง และอิทธิพลของทัศนคติ เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง

1. ความหมายของกลุ่มอ้างอิง (Reference Group)

Blackwell and Miniard (1993) ให้ความหมายว่า บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งมีอิทธิพล สำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

Hawkins and Coney (1998) ให้ความหมายว่า กลุ่มบุคคลใดๆ ซึ่งแนวความคิดหรือ ค่านิยมของพวกเขา กำลังถูกนำมาใช้โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อเป็นพื้นฐานในการแสดง พฤติกรรมในปัจจุบัน

Mowen and Minor (1998) ให้ความหมายว่า กลุ่มบุคคลใดๆ ซึ่งค่านิยม (Values) บรรทัดฐาน (Norms) ทัศนคติ (Attitudes) และความเชื่อ (Beliefs) ของเขา ได้ถูกนำมาใช้เป็น แนวทาง เพื่อแสดงพฤติกรรมโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ดังนั้น กลุ่มอ้างอิง จึงหมายถึง บุคคลหรือ กลุ่มบุคคล ซึ่งแนวความคิดของพวกเขานำ มาใช้เพื่อเป็นพื้นฐานในการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลหนึ่ง

2. อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงต่อผู้บริโภค (Reference Group Influence)

อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิง (reference group influence) มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคใน 3 แนวทาง คือ ทางด้านข้อมูล ทางด้านบรรทัดฐาน และ ทางด้านเป็นต้นแบบ อิทธิพลทั้ง 3 แนวทาง ดังนี้ (Hawkins and Coney, 1998: 218)

1) อิทธิพลด้านข้อมูล (Informational influence) เกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคใช้พฤติกรรมและความคิดเห็นของกลุ่มอ้างอิงเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์แก่ตน ซึ่งอาจเกิดจากมองเห็นว่าเป็นความสะดวกง่ายดาย หรือ อาจเป็นเพราะว่าสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญ ก็อาจเป็นไปได้ การตัดสินใจซื้อตามกลุ่มก็จะไม่ทำให้ตนผิดหวัง

2) อิทธิพลด้านบรรทัดฐาน (Normative or Utilitarian influence) เกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ตามความคาดหวังของกลุ่ม เพื่อให้ตนเกิดความสบายใจเป็นรางวัลตอบแทน (reward) หรือเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้กลุ่มตำหนิ ซึ่งถือเป็นการให้ โทษ (Punishment) นั่นเอง ผู้บริโภคอาจซื้อผลิตภัณฑ์ตราใดตราหนึ่งที่สมาชิกในครอบครัวใช้เพื่อให้ทุกคนพอใจ หรือผลิตภัณฑ์อย่างอื่นๆ ที่กลุ่มเพื่อนบ้านใช้กัน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์บางอย่างผิดเพี้ยนไปจากกลุ่ม อาจจะทำให้เพื่อนล้อเลียนได้

3) อิทธิพลด้านเป็นต้นแบบ (Identification or Value-expressive influence) เกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคเกิดการยอมรับในค่านิยมและบรรทัดฐานของกลุ่มอย่างจริงจัง อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะจิตใจภายใน (internalization) จนถือว่าค่านิยมและบรรทัดฐานของกลุ่มเป็นต้นแบบของตนเอง อิทธิพลดังกล่าวนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวทางการแสดงพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยไม่ต้องคิดว่ากลุ่มจะพอใจหรือไม่พอใจอีก เพราะผู้บริโภคได้ยอมรับค่านิยมของกลุ่มเป็นของตนเองแล้ว ในกรณีนี้ผู้บริโภคจะแสดงพฤติกรรมหรือแสดงออกค่านิยมของตนเองออกมาในลักษณะที่สอดคล้องกับค่านิยมของกลุ่มเสมอ เพราะค่านิยมของผู้บริโภคและค่านิยมของกลุ่มคือสิ่งเดียวกัน

3. ประเภทของกลุ่มอ้างอิง (Reference Group)

บุคคลที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติหรือพฤติกรรมของบุคคล สามารถแบ่งออกได้เป็น

3 ประเภทดังนี้ (อคุลย์ จาตุรงค์กุล และคณา จาตุรงค์กุล, 2550)

3.1 กลุ่มอ้างอิงทางตรง (direct or membership groups) คือ กลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อผู้บริโภครวมโดยตรง และมีการติดต่อกันแบบเผชิญหน้า แบ่งเป็น

1) กลุ่มปฐมภูมิ Primary Membership Group คือกลุ่มทางสังคมที่มีขนาดเล็กเพียงพอที่จะทำให้ความสัมพันธ์ไม่จำกัดแบบตัวต่อตัว มีความผูกพันกันเหนียวแน่น และมีการจูงใจให้ร่วมมือกัน สมาชิกจะมีความเชื่อและพฤติกรรมเหมือนกัน เช่น กลุ่มครอบครัว เพื่อน เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น กลุ่มบุคคลที่มีการติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ และมีรูปแบบการติดต่อแบบไม่เป็นทางการ เช่น ครอบครัว เพื่อน เป็นต้น

2) กลุ่มทุติยภูมิ (secondary groups) คือกลุ่มทางสังคมที่มีการติดต่อกันแบบตัวต่อตัว เช่นกัน แต่ไม่บ่อยมากนัก มีความเหนียวแน่นของกลุ่มน้อยกว่า มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมน้อยกว่า และมีรูปแบบการติดต่อแบบเป็นทางการ เช่น กลุ่มทางศาสนา กลุ่มวิชาชีพกลุ่มทางการค้า สหภาพแรงงาน องค์กรการประชุม เป็นต้น

3.2 กลุ่มอ้างอิงทางอ้อม (indirect groups) คือ กลุ่มที่สมาชิกมีการยอมรับและอยากเข้าร่วมกลุ่มด้วย บรรทัดฐาน ค่านิยม และพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งๆ ทำให้แต่ละบุคคลในนั้นมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามและปฏิบัติให้สอดคล้อง ซึ่งการเป็นสมาชิกไม่ได้เป็นรูปแบบที่ชัดเจน แบ่งเป็น

1) กลุ่มในฝัน (Aspirational group) เป็นกลุ่มที่บุคคลอยากเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วย แต่ขณะนี้ยังไม่ได้เป็นสมาชิก ซึ่งการที่บุคคลนั้นจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกได้นั้น อย่างน้อยที่สุดเขาจำเป็นต้องปฏิบัติตามให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานของกลุ่ม (norms) ซึ่งบรรทัดฐานของกลุ่มนั้น หมายถึง ค่านิยมและทัศนคติที่กลุ่มยอมรับและยึดถือเป็นแบบแผนเป็นแนวปฏิบัติ ตัวอย่างเช่นนักศึกษาอาจตั้งความหวังไว้ว่าสักวันหนึ่งตนอาจเป็นดารารายวัน และเป็นสมาชิกในหมู่ดารารายวันที่ถนนไฟฝัน ดังนั้นเขาจึงอาจไปรับประทานอาหารในภัตตาคาร ไปสโมสร หรือสถานที่ที่กลุ่มดารารายวันให้การอุปถัมภ์ เขาจะพยายามแสดงบทบาท เพื่อให้กลุ่มดารายอมรับเขาเป็นสมาชิกบทบาทของกลุ่มจึงเป็นรูปแบบพฤติกรรม อันเกิดจากบรรทัดฐานของกลุ่มกำหนดขึ้น

2) กลุ่มไม่พึงประสงค์ (Non aspiration reference หรือ Dissociative groups) เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคมาก เพราะเป็นกลุ่มที่บุคคลพยายามหลีกเลี่ยงไม่เข้าไปใกล้ หรือไม่ต้องการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วย ผู้บริโภคอาจจะไม่ซื้อเสื้อผ้าบางชนิดบางตรา หรือรถยนต์บางยี่ห้อ ไม่ยอมไปภัตตาคารหรือร้านค้า หรือแม้แต่การซื้อบ้านในหมู่บ้านเดียวกันร่วมกับบุคคลกลุ่มนี้ ทั้งนี้เพื่อต้องการหลีกเลี่ยงไม่ร่วมสมาคมกับกลุ่มบุคคลเหล่านี้นั่นเอง ตัวอย่างกลุ่มไม่พึงประสงค์ ได้แก่ กลุ่มอันธพาลวัยรุ่น กลุ่มมิจฉาชีพต่างๆ และกลุ่มพวกติดยาเสพติด เป็นต้น

3.3 กลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Formal and Informal Group)

1) กลุ่มที่เป็นทางการ (Formal Group) กลุ่มที่สมาชิก องค์กร โครงสร้าง องค์กร ระบุเป็นรายลักษณ์อักษรชัดเจน เช่น องค์กร บริษัท ร้าน ฯลฯ

2) กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal Group) กลุ่มที่รวมตัวกันบนพื้นฐานของความเป็นเพื่อน การร่วมงาน ความสนใจที่เหมือนกัน ไม่มีการกำหนดสมาชิกในองค์กรเป็นรายลักษณ์อักษร

Francis S. Bourne กล่าวถึงอิทธิพลที่กลุ่มอ้างอิงมีต่อบุคคลว่ามีอยู่สองประการ คือ

1) กลุ่มอ้างอิงมีผลต่อระดับความปรารถนาของบุคคล บุคคลจะทำการประเมินค่าทัศนคติของเขาใหม่ และจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับระดับของกลุ่มอ้างอิง

2) กลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวมีอำนาจ ซึ่งอำนาจในที่นี้หมายถึง กลุ่มอ้างอิงสามารถจะสร้างข้อห้ามต่างๆ และการบังคับใช้ต่างๆด้วย

4. องค์ประกอบของกลุ่มอ้างอิง

กลุ่มอ้างอิงมีคุณสมบัติบางอย่างที่ มีอิทธิพลต่อผู้บริโภค ซึ่งอาจแสดงให้เห็นได้ ดังนี้ (อดุลย์และดลยา จาตุรงค์กุล, 2550)

1) บรรทัดฐาน (Norms) เป็นกฎหรือมาตรฐานในการประพฤติปฏิบัติที่กลุ่มตั้งขึ้น และสมาชิกของกลุ่มต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าที่ สวมใส่ นิยในการรับประทานอาหาร รุ่นของรถยนต์ เป็นต้น ซึ่งบรรทัดฐานอาจปรากฏชัดหรืออาจไม่ ปรากฏชัดก็ได้

2) ค่านิยม (Values) สมาชิกของกลุ่มร่วมกันให้ความเชื่อต่างๆ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้จะ กำหนดว่าพฤติกรรมใดกระทำได้หรือไม่ควรทำ

3) บทบาท (Roles) หมายถึง หน้าที่ที่บุคคลต้องกระทำ หรือกลุ่มมอบหมายให้ทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

4) สถานะ (Status) หมายถึงตำแหน่งที่บุคคลดำรงอยู่ในกลุ่ม สถานะสูงหมายถึงมี อำนาจและอิทธิพลสูง

5) การอบรมให้รู้จักระเบียบของสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการที่บุคคล เรียนรู้บรรทัดฐานและบทบาทที่คาดหวังให้บุคคลนั้นๆทำ

6) อำนาจ (Power) อิทธิพลที่กลุ่มมีต่อบุคคล อำนาจของกลุ่มอาจมาจากหลายแหล่ง ดังนี้

- อำนาจผู้เชี่ยวชาญ (Expert Power) เกิดจากการที่บุคคลมีความรู้ที่มีคุณค่าและหา ได้ยาก ซึ่งความรู้นั้นนำมาซึ่งรางวัลสูงมาก

- อำนาจอ้างอิง (Reference Power) อำนาจอ้างอิงจะเห็นได้เมื่อบุคคลเกิดความ ชอบในบุคคลอื่นมากเพราะเป็นผู้ให้รางวัล ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เขาแสดงตัวออกมาได้ว่าเป็น สมาชิกของกลุ่ม

- อำนาจรางวัล (Reward Power) อำนาจรางวัลขึ้นอยู่กับ การรับรู้จากบุคคลว่า บุคคลอื่นสามารถใช้อิทธิพลกับเขา อันเป็นผลให้เกิดรางวัลกับเขาได้

5. กลุ่มอ้างอิงตามแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภค

จากแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภค กล่าวถึง พฤติกรรมการซื้อสินค้าได้รับอิทธิพลจาก ปัจจัยภายใน (ปัจจัยด้านจิตวิทยา) และปัจจัยภายนอก (ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม) เป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ของบุคคลประกอบด้วย ครอบครัว เพื่อน ระดับชั้นทางสังคม วัฒนธรรม และวัฒนธรรมกลุ่มย่อยลักษณะกลุ่ม (อคูล์และคลยา จาคูรงกุล, 2550)

1) กลุ่ม (Group) ประกอบด้วย บุคคลซึ่งมีความรู้สึกเกี่ยวข้องกัน ซึ่งประเมินผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรืออาจหมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปซึ่งมีปฏิสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอหรือไม่สม่ำเสมอ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือจุดหมายร่วมกัน

2) ปัจจัยเฉพาะบุคคล (Individual) เป็นลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็น ลักษณะทางกายภาพ เช่น สูง ต่ำ ดำ ขาว หรือปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความต้องการ แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ทัศนคติ ความคิดเห็น ค่านิยม โลกทัศน์ ประสบการณ์ที่เคยเรียนรู้มา

3) ครอบครัว (Family) เป็นหน่วยสังคมแรกที่มีอิทธิพลต่อบุคคล ผู้ที่มีความสำคัญมากในครอบครัวก็คือ พ่อ และแม่ ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงดู อบรม สั่งสอน จึงถือว่ามีความใกล้ชิดกับลูก มากที่สุด จึงถือว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมพื้นฐาน (Basic values) ทัศนคติ (Attitudes) โลกทัศน์ (World views) และพฤติกรรมอันเป็นนิสัย (Habited behavior) ของบุคคล

4) เพื่อน (Friends) เมื่อโตขึ้นเด็กต้องเข้าโรงเรียน ดังนั้นเพื่อนทั้งในโรงเรียน เพื่อนบ้าน และเพื่อนในวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย ซึ่งมักมีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมในการแสดงออก (Expressive values) ทัศนคติ (Attitudes) และพฤติกรรมที่ยอมรับได้ (Acceptable behavior) ของบุคคลมากเช่นเดียวกัน

5) สังคม (Social class) ชั้นสังคมระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ ทั้งที่เป็นชั้นสังคมในระดับเดียวกัน หรือต่างระดับกันถือว่ามอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการกำหนดรูปแบบในการดำเนินชีวิต (Lifestyle) ของบุคคลและการกำหนดบรรทัดฐาน (Norm) ของพฤติกรรม

6) วัฒนธรรมกลุ่มย่อยที่เกิดจากการแยกแยะ (Selected subcultures) อันได้แก่ วัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างเชื้อชาติ ท้องถิ่น อาชีพ ศาสนา อายุ เพศ หรือกลุ่มสมาคม ชมรม ต่างๆที่จะทำให้สมาชิกของกลุ่มมีวิถีชีวิต ค่านิยม ที่แตกต่างไปจากบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกของกลุ่ม แม้จะอยู่ในชาติเดียวกัน ในประเทศไทยเรานั้นนับว่าโชคิที่วัฒนธรรมกลุ่มย่อยที่มีอยู่ไม่มีความขัดแย้งใดๆที่รุนแรง เหมือนวัฒนธรรมกลุ่มย่อยในประเทศอื่นๆ เช่น วัฒนธรรมจีน และวัฒนธรรมมาเลย์ในประเทศมาเลเซีย วัฒนธรรมคนผิวขาวและคนผิวดำ หรือคริสเตียนกับยิวในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

7) วัฒนธรรมประจำชาติ (One's own culture) ทุกประเทศจะต้องมีวัฒนธรรมประจำชาติที่กำหนดวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติที่เกิดจากความเชื่อ ค่านิยม และโลกทัศน์ ที่ปลูกฝังกันมาในสังคมเป็นเวลายาวนาน ก่อให้เกิดอุปนิสัยประจำชาติ หลักความคิดที่ คนในชาติมีแนวโน้มจะคิดไปในทำนองเดียวกัน

8) วัฒนธรรมอื่นๆ (Other cultures) แม้ว่าคนเราจะอยู่ในประเทศใดประเทศหนึ่ง ก็มิได้หมายความว่า เขาจะมีพฤติกรรมที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมประจำชาติใดเท่านั้น การติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ การเดินทาง ไปต่างประเทศ ทำให้บุคคลบางคนยอมรับเอาแนวความคิด ค่านิยม อุปนิสัยใจคอบางอย่าง มีการกำหนดวิถีชีวิตของตัวเองที่ผิดแผกแตกต่างไปจากวัฒนธรรมประจำชาติของตัวเอง ยิ่งในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่โลกไร้พรมแดนด้วยแล้ว พฤติกรรมของบุคคลในสังคมของประเทศใดประเทศหนึ่งก็มักจะได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมต่างประเทศด้วย

จากงานวิจัยของ Eva Mueller (2006) ได้วิจัยพบว่า แหล่งข่าวสารต่างๆ ที่ผู้ซื้อสินค้าคงทนถาวรจะทำการปรึกษาบ่อยที่สุดคือเพื่อนและญาติ มากกว่าร้อยละ 50 ของผู้ซื้อจะขอคำแนะนำจากคนที่คุ้นเคย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการตัดสินใจซื้อสินค้าที่คงทนถาวรมักจะมีรูปแบบการตัดสินใจซื้อจากสิ่งที่เขาเคยเห็นที่บ้านของผู้อื่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบ้านญาติ

จากแนวคิดของกลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อบุคคล สรุป ได้ 3 ทางด้วยกัน คือ 1.) กลุ่มอ้างอิงทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ๆ 2.) มีอิทธิพลต่อทัศนคติและแนวความคิดส่วนของตนเอง และ 3.) มีอิทธิพลต่อการเลือกผลิตภัณฑ์และตราสินค้า ซึ่งในงานของผู้วิจัยเรื่องการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณของกลุ่มวัยทำงานตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างย่อมต้องได้รับอิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงในการแสวงหาสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว

เพื่อน บรรทัดฐานทางสังคม กลุ่มองค์กรหรือสถาบันที่ตนเองทำงานหรือมีประสบการณ์ร่วม และ กลุ่มอิทธิพลเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณของวัยทำงานตอน ปลาย

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

1. ความหมายของทัศนคติ (Attitude)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่าเป็นคำสมาสระหว่างคำว่า “ทัศนะ” ซึ่งหมายถึงความเห็นกับคำว่า “คติ” ซึ่งแปลว่าแบบอย่างหรือลักษณะ เมื่อรวมกัน “ทัศนคติ” จึงแปลว่าลักษณะของความเห็น ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกส่วนตัวที่เห็นด้วยหรือไม่เห็น ด้วยต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

สุทธิศรี มหารศิริกุล (2548) กล่าวถึงทัศนคติหมายถึงความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ที่ บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมอันมีแนวโน้มที่จะให้บุคคล แสดง ปฏิกริยา และการกระทำต่อสิ่งนั้นๆ ในทางสนับสนุนหรือปฏิเสธ ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจาก การ เรียนรู้ ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ดังนั้น ทัศนคติจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้อย่าง ชัดเจน การที่เราจะทราบทัศนคติของบุคคลหนึ่งก็ต้อง ใช้วิธีแปลความหมายของการแสดงออกของ ปฏิกริยาต่างๆ

ทศพร บุญประภา (2551) กล่าวถึง ทัศนคติ หมายถึง ความรู้ ความเชื่อเชิงประเมินค่า ความรู้สึก อารมณ์และแนวโน้มของพฤติกรรมที่พร้อมจะแสดงออก เพื่อสนองตอบต่อสิ่งเร้าทั้งที่ เป็นวัตถุธรรมและนามธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่จะเป็นส่วนสำคัญใน การกำหนดการแสดงออกและทิศทางของพฤติกรรมต่อสิ่งนั้นๆ ซึ่งอาจมีทั้งทางบวกและทางลบ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้

Newcomb (1854) ให้คำจำกัดความไว้ว่า ทัศนคติ ซึ่งมีอยู่ในเฉพาะคนนั้น ขึ้นกับ สิ่งแวดล้อม อาจ แสดงออก ในพฤติกรรม ซึ่งเป็นไปได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะชอบหรือพึงพอใจ ซึ่งทำให้ผู้อื่นเกิด ความรักใคร่ อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น ๆ หรืออีก ลักษณะหนึ่ง แสดงออก ในรูปความ ไม่พอใจ เกลียดชัง ไม่อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น

Rosenberg and Hovland (1960) ได้ให้ความหมายของ ทักษะคติ ไว้ว่า ทักษะคติ โดยปกติ สามารถ นิยามว่า เป็นการจูงใจต่อแนวโน้มใน การตอบสนองอย่างเฉพาะเจาะจงกับสิ่งที่เกิดขึ้น

Roger (1978) ได้กล่าวถึง ทักษะคติ ว่าเป็นดัชนีชี้ว่า บุคคลนั้น คิดและรู้สึกอย่างไร กับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่างๆ โดย ทักษะคติ นี้ ไม่มีรากฐานมาจาก ความเชื่อที่อาจส่งผลถึง พฤติกรรม ในอนาคตได้ ทักษะคติ จึงเป็นเพียง ความพร้อม ที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็น มิติของ การประเมิน เพื่อแสดงว่า ชอบหรือไม่ชอบ ต่อประเด็นหนึ่งๆ ซึ่งถือเป็นการ สื่อสารภายในบุคคล ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสาร อันจะมีผลต่อ พฤติกรรม ต่อไป

ดังนั้นคำว่า ทักษะคติ จึงหมายถึง อารมณ์ ความรู้สึก ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยจะผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมทั้งทางเชิงบวก เช่น การแสดงออกซึ่งความพึงพอใจ ความชอบ ชื่นชม สนับสนุน เป็นต้น หรือ การแสดงออกทางพฤติกรรมในเชิงลบ เช่น การต่อต้าน การแสดงความไม่พอใจ เป็นต้น ซึ่ง ทักษะคติทั้งด้านบวกและด้านลบนั้นสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้

2. ลักษณะของทักษะคติ

Sherif and Sherif (1956) ได้กล่าวถึงลักษณะของทักษะคติไว้ดังนี้

- 1) ทักษะคติเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ ทักษะคติไม่ใช่เป็นแรงขับทางร่างกาย ตัวอย่างเช่น ความหิวเป็นแรงขับทางร่างกาย การเลือกชนิดอาหารของแต่ละบุคคลเป็นพื้นฐานมาจากการเรียนรู้ทางสังคม ดังนั้นการที่บุคคลตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารประเภทใดๆ ก็ตาม จึงถือเป็นทักษะคติ
- 2) ทักษะคติเป็นสิ่งที่คงทนถาวร แม้ว่าทักษะคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ โดยสามารถเปลี่ยนแปลงได้เหมือนการเรียนรู้อื่นๆ แต่ก็มีความรู้สึกที่ฝังลึกลงไป บุคคลที่มีทักษะคติต่อการแต่งตัวแบบพิถีพิถัน เรียบร้อย จะเปลี่ยนแปลงมาแต่ งตัวอย่างง่ายๆ จึงต้องใช้เวลามากกว่าจะเปลี่ยนแปลงได้ เพราะทักษะคตินี้มีผลต่ออารมณ์ผู้นั้น

3) ทักษะคิดเป็นความรู้สึกที่แสดงตรงต่อสิ่งเร้าเป็นอย่างไรๆ ไป บุคคลย่อมแสดงความรู้สึกชอบต่อบุคคลหนึ่งที่อยู่จัก และอาจแสดงความรู้สึกไม่ชอบกับอีกคนหนึ่งที่ตนเองรู้จักเช่นกัน แสดงให้เห็นถึงการแยกการรับรู้ต่อสิ่งเร้านั้นๆ

4) ทักษะคิดสามารถเกิดกับทุกสิ่งได้ เช่น บุคคล วัตถุ กลุ่ม สถาบัน แนวความคิด และ ขบวนการต่างๆ ไป เป็นต้น

5) ทักษะคิดเป็นพื้นฐานหรืออย่างน้อยก็เป็นส่วนหนึ่งอันเป็นแรงผลักดันก่อให้เกิด ลักษณะนิสัยได้ ตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีแนวโน้มชอบเปิดประตูด้วยมือขวาในที่สุดก็จะกลายเป็น นิสัย

3. องค์ประกอบของทักษะคิด

ภาพที่ 4 แบบจำลอง 3 องค์ประกอบของทักษะคิด

ที่มา: Hanna and Wozniak (2001: 183)

จากแบบจำลองของ Hanna และ Wozniak (2001) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการของทักษะคิด ตามแบบจำลองทักษะคิด ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับความรู้ หรือความเชื่อถือของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากบุคคลมีความรู้ หรือเชื่อว่าสิ่งใดดี ก็มักจะจะมี

ทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ในทางตรงกันข้าม หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดี ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้สึกของบุคคล ซึ่งมีอารมณ์เกี่ยวข้องกับอยู่ด้วย มีผลแตกต่างกันในแต่ละบุคคล เช่น หากบุคคลมีความรู้สึกรัก ชอบพอบุคคลใดหรือสิ่งใดก็จะช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อบุคคลนั้นหรือสิ่งนั้นไปด้วย แต่หากมีความรู้สึกเกลียด โกรธบุคคลใดหรือสิ่งใด ก็จะทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลนั้น สิ่งนั้น

3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล คือ ความโน้มเอียงที่บุคคลจะแสดงการตอบโต้บางอย่างหนึ่งออกมา พฤติกรรมที่แสดงออกมานั้น เป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก ที่บุคคลมีต่อวัตถุ เหตุการณ์ หรือบุคคลอื่นนั่นเอง

องค์ประกอบทั้ง 3 นี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่แยกไม่ออก เมื่อบุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ก็ยังมีแนวคิดที่แย้งกัน คือ แนวคิดทัศนคติมีองค์ประกอบเดียว (Unidimension View of Attitude) โดย Lutz (1991) กล่าวว่าทัศนคติมีเพียงองค์ประกอบเดียว คือด้านความรู้สึก (Affect) โดยมองว่าความเชื่อ ความคิด หรือองค์ประกอบด้านความรู้ เป็นสิ่งที่เกิดก่อนทัศนคติ ส่วนองค์ประกอบด้านพฤติกรรม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากที่เกิดทัศนคติแล้ว เรียกได้ว่าเป็นผลจากทัศนคติ

4. การก่อตัวของทัศนคติ (The Formation of Attitude)

ธงชัย สันติวงษ์ (2540) สรุปแนวคิดการก่อตัวของทัศนคติว่า ทัศนคติจะก่อตัวขึ้นมา และเปลี่ยนแปลงเนื่องจากปัจจัยหลายประการ คือ

1) การจูงใจทางร่างกาย (Biological Motivations) ทัศนคติจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งกำลังดำเนินการตอบสนองตามความต้องการ หรือแรงผลักดันพื้นฐานทางร่างกายอยู่ ตัวบุคคลดังกล่าวสร้างทัศนคติที่ดีต่อบุคคล หรือสิ่งของที่สามารถช่วยให้มีโอกาสดตอบสนองความ

ต้องการของตน และในทางตรงกันข้ามจะสร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งของหรือบุคคลที่ขัดขวางไม่ให้ตอบสนองความต้องการ

2) ข่าวสารข้อมูล (Information) ทัศนคติจะมีพื้นฐานมาจากชนิดและขนาดของข่าวสารข้อมูลที่แต่ละคนได้รับมา รวมทั้งขึ้นอยู่กับแหล่งที่มาของข่าวสารข้อมูล ด้วยกลไกของการเลือกเฟ้นในการมองหาและเข้าใจปัญหาต่างๆ (Selective Perception) ข่าวสารข้อมูลบางส่วนที่เข้ามาสู่ตัวบุคคล จะทำให้บุคคลนั้นเก็บไปคิดและสร้างเป็นทัศนคติขึ้นมา

3) การเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่ม (Group Affiliation) ทัศนคติบางอย่างอาจมาจากกลุ่มต่างๆ ที่บุคคลเกี่ยวข้องกับด้วย ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน กลุ่มสังคมต่างๆ

4) ประสบการณ์ (Experience) ประสบการณ์ของคนที่มีความรู้สึกของยอมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้บุคคลตีค่าสิ่งที่ได้มีประสบการณ์มา จนกลายเป็นทัศนคติได้ เช่น หากคนใดคนหนึ่งตั้งใจในรสชาติอาหารของภัตตาคารแห่งหนึ่ง ก็อาจส่งผลให้มีทัศนคติที่ดีต่อร้านนั้นและกลับไปกินเสมอ แต่หากเกิดความไม่ชอบใจ หรือผิดหวัง ก็อาจทำให้ทัศนคติเปลี่ยนไปในทางที่ไม่ดี จนทำให้ไม่กลับไปกินอีกเลย ทั้งนี้ ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับอาจเป็นได้ทั้งประสบการณ์โดยตรง (Direct Experience) คือการทดลองด้วยตนเอง หรือประสบการณ์ทางอ้อม (Indirect Experience) คือ การได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็น หรือได้อ่าน เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แต่ไม่ได้ประสบด้วยตนเอง

5) ลักษณะท่าทาง (Personality) ถึงแม้ว่าลักษณะท่าทางจะเป็นเรื่องที่มีความหมายกว้าง แต่ลักษณะท่าทางหลายประการก็มีส่วนทางอ้อมที่สำคัญในการสร้างทัศนคติให้บุคคลได้

5. ประเภทของทัศนคติ

บุคคลสามารถแสดงทัศนคติออกได้ 3 ประเภท (ซูติมา ชุณหกาญจน์, 2550) ได้แก่

1) ทัศนคติ ทางเชิงบวก เป็น ทัศนคติ ที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึก หรือ อารมณ์ จากสภาพจิตใจได้ตอบ ในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือ เรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง รวมทั้งหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนิน กิจการของ องค์กร อื่นๆ

2) ทักษคติทางลบ หรือ ไม่ดี คือ ทักษคติ ที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้ รับความเชื่อถือ หรือ ไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใด บุคคลหนึ่ง เรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหน่วยงานองค์การ สถาบัน และการดำเนิน กิจการขององค์การ และอื่นๆ

3) ทักษคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์การ และอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง เช่น นักศึกษาบางคนอาจมี ทักษคติ นี้ เฉยอย่าง ไม่มีความคิดเห็น ต่อปัญหาใดได้เพียง เรื่องกฎระเบียบว่า ด้วยเครื่องแบบของนักศึกษา

ทักษะคติ ทั้ง 3 ประเภทนี้ บุคคลอาจจะมีเพียงประการเดียวหรือหลายประการก็ได้ ขึ้นอยู่กับ ความมั่นคงในความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ หรือค่านิยมอื่น ๆ ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การกระทำ หรือ สถานการณ์

6. หน้าที่ของทักษะคติ

หน้าที่หรือกลไกของ ทักษคติ ที่สำคัญไว้ 4 ประการ ดังนี้คือ (Daniel Katz, 1960)

1) เพื่อใช้สำหรับการปรับตัว (Adjustment) หมายความว่า ตัวบุคคลทุกคนจะอาศัย ทักษคติ เป็นเครื่องยึดถือ สำหรับการปรับ พฤติกรรม ของ ตนให้เป็นไปใน ทางที่จะก่อให้เกิด ประโยชน์แก่ตนสูงที่สุด และให้มีผลเสียน้อยที่สุด ดังนี้ ทักษคติ จึงสามารถเป็นกลไก ที่จะสะท้อน ให้เห็น ถึงเป้าหมายที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของเขา และด้วยสิ่งเหล่านี้เอง ที่จะทำให้ แนวโน้มของพฤติกรรมเป็นไป ในทางที่ ต้องการ มากที่สุด

2) เพื่อป้องกันตัว (Ego – Defensive) โดยปกติในทุกขณะ คนทั่วไปมักจะมีแนวโน้มที่ จะไม่ยอมรับความจริง ในสิ่งซึ่งเป็นที่ยึดแย้ง กับ ความนึกคิดของตน (self – image) ดังนี้ ทักษคติ จึงสามารถ สะท้อนออกมาเป็น กลไกที่ป้องกันตัว โดย การแสดงออก เป็นความรู้สึก ดูถูกเหยียดหยาม หรือติณินินทาคนอื่น และขณะเดียวกัน ก็จะยกตนเองให้สูงกว่า ด้วยการมี ทักษคติ ที่ถือว่า ตนนั้นเหนือกว่าผู้อื่น การก่อตัวที่เกิดขึ้นมาของ ทักษคติ ในลักษณะนี้ จะมีลักษณะแตกต่างจากการ มี ทักษคติ เป็นเครื่องมือ ในการปรับตัว ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคือ ทักษคติ จะมีใช้พัฒนา

ขึ้นมาจาก การมีประสบการณ์กับสิ่งนั้นๆ โดยตรง หากแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากภายในตัวผู้หนึ่งเอง และสิ่งที่เป็น เป้าหมายของการแสดงออก มาซึ่ง ทักษะคิด นั้น ก็เป็นเพียงสิ่งที่เขาผู้นั้น หวังใช้เพียง เพื่อการ ระบายความรู้สึก เท่านั้น

3) เพื่อการแสดงความหมายของค่านิยม (Value Expressive) ทักษะคิด นั้นเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมต่าง ๆ และด้วย ทักษะคิด นี้เอง ที่จะใช้สำหรับสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมต่าง ๆ ในลักษณะที่จำเพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ดังนั้น ทักษะคิด จึงสามารถใช้สำหรับ อรรถาธิบาย และบรรยายความเกี่ยวกับ ค่านิยม ต่าง ๆ ได้

4) เพื่อเป็นตัวจัดระเบียบเป็นความรู้ (Knowledge) ทักษะคิด จะเป็นมาตรฐานที่ตัวบุคคล จะสามารถใช้ประเมิน และทำความเข้าใจ กับ สภาพแวดล้อม ที่มีอยู่รอบตัวเขา ด้วยกลไกดังกล่าวนี้เอง ที่ทำให้ตัวบุคคลสามารถรู้ และเข้าใจถึงระบบ และระเบียบของสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในรอบตัวเขาได้

7. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude Change)

การเปลี่ยนแปลง ทัศนคติ โดยมีความเชื่อว่า ทัศนคติ อย่างเดียวกัน อาจเกิดในตัวบุคคล ด้วยวิธีที่ต่างกัน จากความคิดนี้ Kelman (1967) ได้แบ่งกระบวนการ เปลี่ยนแปลง ทัศนคติ ออกเป็น 3 ประการ คือ

1) การยินยอม (Compliance) เกิดเมื่อ บุคคลยอมรับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อตัวเขา และมุ่งหวัง จะได้รับความพอใจ จากบุคคล หรือ กลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลนั้น การที่บุคคลยอมรับกระทำตามสิ่ง ที่อยากให้เขากระทำนั้น ไม่ใช่เพราะบุคคลเห็นด้วยกับสิ่งนั้น แต่เป็นเพราะเขาคาดหวังว่า จะได้รับ รางวัลหรือการยอมรับจากผู้อื่นในการเห็นด้วยและกระทำตาม

2) การเลียนแบบ (Identification) การเลียนแบบ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง ทัศนคติ ซึ่งพลังผลักดัน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ ความน่า โนมน้าวใจ ของสิ่งเร้า ที่มีต่อบุคคลนั้น การเลียนแบบจึงขึ้นอยู่กับพลัง (power) ของผู้ส่งสาร บุคคลจะรับเอาบทบาท ทั้งหมด ของคนอื่น มาเป็นของตนเอง หรือแลกเปลี่ยนบทบาทซึ่งกันและกัน บุคคลจะเชื่อในสิ่งที่ตัวเอง เลียนแบบ แต่ไม่รวมถึงเนื้อหาและรายละเอียดในการเลียนแบบ ทัศนคติ ของบุคคล จะ

เปลี่ยนไปมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

3) ความต้องการที่อยากจะเปลี่ยน (Internalization) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมรับสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือกว่า ซึ่งตรงกับ ความต้องการภายใน ค่านิยม ของเขา พฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ในลักษณะนี้จะสอดคล้องกับ ค่านิยม ที่บุคคลมีอยู่เดิม ความพึงพอใจ ที่ได้จะขึ้นอยู่กับ เนื้อหารายละเอียด ของพฤติกรรมนั้นๆ การเปลี่ยนแปลง ดังกล่าว ถ้าความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมถูกระทบไม่ว่า จะในระดับใดก็ตามจะมีผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติทั้งสิ้น

นอกจากนี้ องค์ประกอบต่างๆ ใน กระบวนการสื่อสาร เช่น คุณสมบัติของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ลักษณะของข่าวสาร ตลอดจน ช่องทางในการสื่อสารล้วนแล้วแต่ มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง ทัศนคติ ได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้ ทัศนคติ ของบุคคล เมื่อเกิดขึ้นแล้ว แม้จะคงทน แต่ก็ยังสามารถ เปลี่ยนได้โดยตัวบุคคล สถานการณ์ ข่าวสาร การชวนเชื่อ และสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการยอมรับในสิ่งใหม่ แต่จะต้องมี ความสัมพันธ์ กับค่านิยม ของบุคคลนั้น นอกจากนี้ อาจเกิดจาก การยอมรับโดยการบังคับ เช่น กฎหมาย ข้อบังคับ

การเปลี่ยน ทัศนคติ มี 2 ชนิด คือ

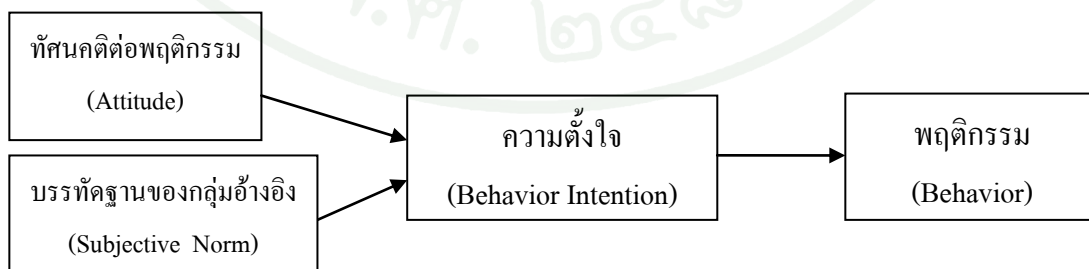
- 1) การเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกัน หมายถึง ทัศนคติ ของบุคคลที่เป็นไป ในทางบวก ก็จะเพิ่มมากขึ้น ในทางบวก ด้วย และ ทัศนคติ ที่เป็นไป ในทางลบ ก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางลบด้วย
- 2) การเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง หมายถึง การเปลี่ยน ทัศนคติ เดิมของบุคคลที่เป็นไป ในทางบวก ก็จะลดลงไป ในทางลบ และถ้าเป็นไป ในทางลบ ก็จะกลับเป็นไปในทางบวก

ดังนั้น เมื่อพิจารณาแหล่งที่มาของ ทัศนคติ แล้ว จะเห็นว่า องค์ประกอบสำคัญ ที่เชื่อมโยงให้บุคคลเกิด ทัศนคติ ต่อสิ่งต่าง ๆ ก็คือ การสื่อสาร ทั้งนี้เพราะไม่ว่า ทัศนคติ จะเกิดจาก ประสบการณ์เฉพาะอย่าง การสื่อสารกับ ผู้อื่น สิ่งที่เป็นแบบอย่าง หรือความเกี่ยวข้องกับสถาบัน ก็มักจะมี การสื่อสาร แทรกอยู่เสมอ กล่าวได้ว่า การสื่อสาร เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างมาก ที่มีผลทำให้บุคคลเกิด ทัศนคติ ต่อสิ่งต่างๆ (Rogers, 1973) ซึ่งการสื่อสารก่อให้เกิดผล 3 ประการคือ 1.) เปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้รับสาร 2.) เปลี่ยนแปลง ทัศนคติ ของผู้รับสาร และ 3.) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสาร ซึ่งการแสดงพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ประการนี้ จะ

เกิดในลักษณะต่อเนื่องกัน กล่าวคือ เมื่อผู้รับสาร ได้รับข่าวสาร เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะก่อให้เกิด ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องนั้น และการเกิดความรู้ความเข้าใจนี้มีผลทำให้เกิดทัศนคติ ต่อเรื่องนั้น และสุดท้าย ก็จะก่อให้เกิด พฤติกรรม ที่กระทำต่อเรื่องนั้นๆ ตามมา

ทฤษฎีการกระทำอย่างมีเหตุผล

ทฤษฎีการกระทำอย่างมีเหตุผล (The Theory of Reasoned Action -TRA) เป็น ทฤษฎีที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ทัศนคติ (Attitude) และ พฤติกรรม (Behavior) ซึ่งทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) สร้างขึ้นมาเพื่อทำนายว่า การที่บุคคลจะประกอบพฤติกรรมใดนั้น สามารถทำนายจาก การวัดความเชื่อ (Beliefs) ทัศนคติ (Attitudes) และความตั้งใจกระทำ (Intention) ทฤษฎีนี้ถูกพัฒนาขึ้น โดย Ajzen and Fishbein (1975; 1977) โดยทั้งสองได้ทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ (Knowledge) และ ทัศนคติ (Attitude) ขณะที่หลายทฤษฎีมุ่งเน้นที่ทำนายพฤติกรรมด้วยกรอบความเกี่ยวข้องกันระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรม แต่ Ajzen and Fishbein (1975; 1977) ได้เสนอกรอบความเกี่ยวข้องกันระหว่าง ความเชื่อ (Beliefs) ทัศนคติ (Attitude) ความตั้งใจ (Intention) พฤติกรรม (Behavior) แนวคิดทฤษฎีนี้เชื่อว่า มนุษย์โดยปกติจะเป็นผู้มีเหตุผล และใช้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อตนเองอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุถึงการตัดสินใจของตน พฤติกรรมของมนุษย์ไม่ได้ถูกกำหนดโดยขาดการพิจารณามาก่อน ยิ่งกว่านั้นยังเชื่อว่าได้มีการพิจารณาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของและ ความตั้งใจปฏิบัติพฤติกรรมของบุคคลจะมีตัวกำหนดที่สำคัญ 2 ประการ คือ ทัศนคติต่อพฤติกรรมและการคล้อยตามสิ่งอ้างอิงในการที่จะก่อให้เกิดความตั้งใจในการเกิดพฤติกรรม

ภาพที่ 5 รูปแบบทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

ที่มา: Ajzen and Fishbein (1980)

ในตัวแทนงานวิจัยของ Ajzen and Fishbein (1980) ความเชื่อต่อพฤติกรรม และการประเมินผลลัพธ์ของการกระทำ สามารถทำนายความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมนั้น อย่างไรก็ตามก็ ตามตัวแทนต่อมาสนับสนุนว่ากลุ่มของความเชื่อที่เกิดจากการคล้อยตาม สิ่งอ้างอิง หรืออิทธิพลของสิ่งอ้างอิง (Subjective Norm) ก็เป็นปัจจัยหนึ่งในสามารถทำนายความตั้งใจในการกระทำด้วย (Ajzen and Fishbien, 1977; Fishbien, 1980) กลุ่มอ้างอิงจะมีอิทธิพลต่อการกระทำพฤติกรรมมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับความสำคัญต่อบุคคลนั้น ๆ เช่น พฤติกรรมการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนสนิทอาจมีความสำคัญต่อพฤติกรรมการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้มากกว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เป็นต้น

ณัฐสพันธ์ เฝ้าพันธ์ (2552) ได้กล่าวถึงงานวิจัยหลายเรื่องที่ทำการศึกษาทัศนคติด้านนี้ พบว่าทัศนคติในแง่บวกต่อธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภครวมถึงงานวิจัยของจะเป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่การตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าบน อินเทอร์เน็ต (Donthu and Gilliland, 1996, Shim and Eastlick, 1998 และ Helander and Khalid, 2000) การศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนคติของผู้บริโภคเป็นมิติหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญต่อการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีทฤษฎีจำนวนมากมุ่งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Behavior) แต่ในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อทำนายว่า การที่บุคคลจะประกอบพฤติกรรมใดนั้น สามารถทำนายจาก การวัดความเชื่อ (Beliefs) ทัศนคติ (Attitudes) และความตั้งใจกระทำ (Intention) โดยที่พฤติกรรมความตั้งใจ (Behavioral Intention) สามารถทำนายได้โดยสมการ

$$B \sim BI = W_1(A) + W_2(SN)$$

โดยที่ B หมายถึง พฤติกรรม (Behavior)

BI หมายถึง ความตั้งใจในการทำพฤติกรรม (Behavior Intention)

A หมายถึง ทัศนคติต่อการกระทำในพฤติกรรม (Attitude Toward Performing the Behavior)

SN หมายถึง การคล้อยตามสิ่งอ้างอิง (Subjective Norm)

W_1 และ W_2 หมายถึง น้ำหนักความสำคัญของทัศนคติ ก้ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงตามลำดับ

บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง นี้สันนิษฐานว่าเกิดจากผลรวมของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงที่เขาให้ความสำคัญกับความคาดหวังของกลุ่มอ้างอิงโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเข้มของความเชื่อตามกลุ่มอ้างอิง (Normative Beliefs) และแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Motivation to Comply with the Referent) ความเชื่อ ทศนคติ และความตั้งใจกระทำ (Beliefs, Attitudes and Intentions) ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ เจตคติ และความตั้งใจกระทำ ยังไม่มีความชัดเจน เนื่องมาจากการวัดทัศนคติถูกกำหนดวัดโดยตรงและทางอ้อม ในทฤษฎี TRA กล่าวว่า ทศนคติเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อดังนั้นการวัดความเชื่อที่มีความถูกต้องและการประเมินผลลัพธ์จากการกระทำ จึงมีความเพียงพอในการวัดทัศนคติ ในงานวิจัยเกี่ยวกับประเด็นนี้หลายเรื่องที่มีการวัดทัศนคติแบบโดยตรงหรือวัดการแสดงออก (Affect) พบว่าทัศนคติมีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจในการกระทำน้อยกว่างานวิจัยที่วัดทัศนคติโดยทางอ้อมหรือวัดจากความเชื่อ (Beliefs) ตัวอย่างเช่น ในงานวิจัยเกี่ยวกับสินค้า ผู้บริโภคมีการแสดงออกถึงความชอบสินค้าแต่ไม่มีความตั้งใจที่จะซื้อสินค้านั้นในอนาคต ถ้างานวิจัยที่สนใจจะหาผลกระทบของการโฆษณาสินค้าใดๆ ที่มีต่อยอดขาย ผู้วิจัยก็ต้องมีการกำหนดพฤติกรรมการซื้อในอนาคต โดยวัดจากความเชื่อต่อพฤติกรรม ไม่ใช่ความเชื่อต่อสินค้า

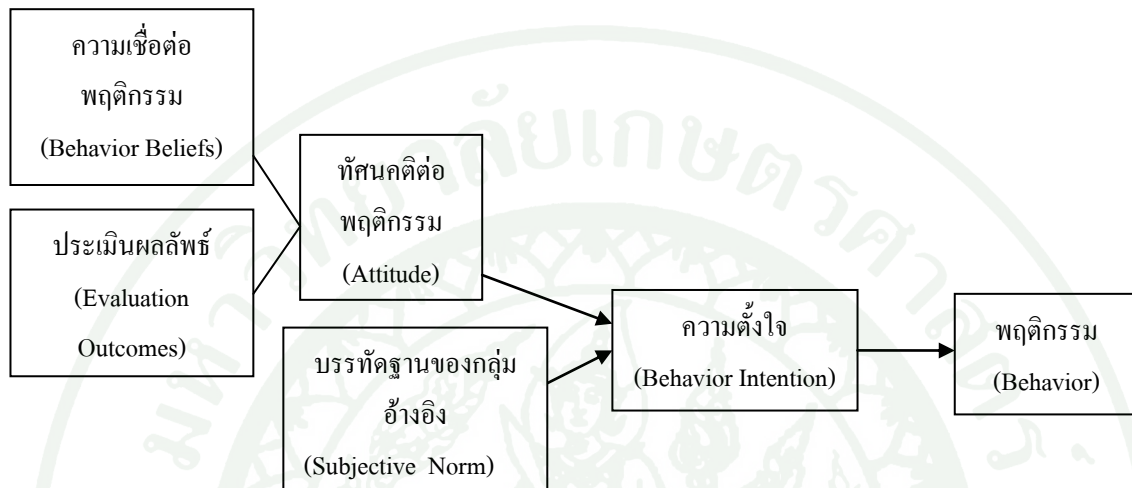
1. ทัศนคติต่อพฤติกรรม (Behavioral Attitudes)

ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมมีผลมาจากความเชื่อ ของบุคคลว่า การกระทำในพฤติกรรมใด ๆ นั้นจะมีผลที่ได้รับแน่นอนและมีการประเมินผลลัพธ์ที่ออกมา (Fishbein, 1980) ซึ่งสิ่งนี้เรียกว่า ความเชื่อต่อพฤติกรรม (Behavioral Beliefs)

2. บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm)

ในตัวแบบแรกของงานวิจัยของ Ajzen and Fishbein (1980) ความเชื่อต่อพฤติกรรม และการประเมินผลลัพธ์ของการกระทำ มีความเพียงพอในการทำนายความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมนั้น อย่างไรก็ตามตัวแบบต่อมาสนับสนุนว่ากลุ่มของความเชื่อที่เกิดจากการคล้อยตามสิ่งอ้างอิง หรืออิทธิพลของสิ่งอ้างอิง (Subjective Norm) ก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการทำนายความตั้งใจในการกระทำด้วย (Ajzen and Fishbein, 1977; Fishbein, 1980) กลุ่มอ้างอิงจะมีอิทธิพลต่อการกระทำพฤติกรรมมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับความสำคัญต่อบุคคลนั้น ๆ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงนี้สันนิษฐานว่าเกิดจากผลรวมของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงที่เขาให้ความสำคัญกับ

ความคาดหวังของกลุ่มอ้างอิงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเข้มของความเชื่อตามกลุ่มอ้างอิง (Normative Beliefs) และแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Motivation to Comply with the Referent)

ภาพที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อต่อพฤติกรรม การประเมินผลลัพธ์ ทัศนคติ และการคล้อยตามสิ่งอ้างอิง ตามรูปแบบทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล
ที่มา: Ajzen and Fishbein (1980)

3. ความเชื่อ ทัศนคติ และความตั้งใจกระทำ (Beliefs Attitudes and Intentions)

ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ ทัศนคติ และความตั้งใจกระทำ ยังไม่มีความชัดเจน เนื่องมาจากการวัดทัศนคติถูกกำหนดวัดโดยทางตรงและทางอ้อม ในทฤษฎีการกระทำอย่างมีเหตุผลกล่าวได้ว่า ทัศนคติเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อ ดังนั้นการวัดความเชื่อที่มีความถูกต้อง และการประเมินผลลัพธ์จากการกระทำ จึงมีความเพียงพอในการวัดทัศนคติ ในงานวิจัยเกี่ยวกับประเด็นนี้หลายเรื่องที่มีการวัด ทัศนคติแบบโดยตรงหรือวัดการแสดงออก (Affect) พบว่าทัศนคติมีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจในการกระทำน้อยกว่างานวิจัยที่วัดทัศนคติโดยทางอ้อมหรือวัดจากความเชื่อ (Beliefs) ตัวอย่างเช่น ในงานวิจัยเกี่ยวกับสินค้า ผู้บริโภคมีการแสดงออกถึงความชอบสินค้าแต่ไม่มีความตั้งใจที่จะซื้อสินค้านั้นในอนาคต ถ้างานวิจัยที่สนใจจะหาผลกระทบของการโฆษณาสินค้าใด ๆ ที่มีต่อยอดขาย ผู้วิจัยก็ต้องมีการกำหนดพฤติกรรมการซื้อในอนาคต โดยวัดจากความเชื่อต่อพฤติกรรม ไม่ใช่ความเชื่อต่อสินค้า (ณัฐสพันธ์ เฝ้าพันธ์, 2552)

กล่าวโดยสรุปคือ บุคคลจะมีพฤติกรรมใดๆ ก็ตาม สามารถเกิดพฤติกรรมนั้นได้จากทัศนคติที่บุคคลมีความเชื่อของตนเองเป็นพื้นฐานร่วมกับการประเมินผลลัพธ์ที่จะมีต่อพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดเป็นทัศนคติในทางบวกหรือทางลบรวมกับการคล้อยตามสิ่งอ้างอิง ซึ่งสิ่งอ้างอิงอาจหมายถึง กลุ่มสังคม บรรทัดฐานทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคม เป็นต้น เมื่อรวมเข้าด้วยกันแล้วเกิดเป็นความตั้งใจในการมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยเกี่ยวกับการแสวงหาสารสนเทศ

จันทิรา เทียนพาลี (2543) ศึกษาเกี่ยวกับ ความต้องการใช้สารนิเทศและพฤติกรรมแสวงหาสารนิเทศของอาจารย์ผู้สอนในภาควิชาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า ความต้องการ ใช้สารนิเทศของอาจารย์ผู้สอนมีความต้องการมากที่สุดก็คือสื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือ ตำราเรียน อายุของสารนิเทศที่ใช้คือ 1 ปี หรือน้อยกว่า 1 ปี หรืออยู่ในช่วง 1-3 ปี และมีวิธีการค้นหาสารนิเทศโดยใช้ประสบการณ์ของตนเอง ปัญหาที่ประสบมากที่สุด 3 อันดับ คือความไม่ทันสมัยของสารสนเทศ ความไม่เพียงพอของสารนิเทศ การได้มาซึ่งสารนิเทศที่ไม่ตรงตามความต้องการ อายุการทำงานจากประสบการณ์มีผลต่อการแสวงหาสารนิเทศ โดยอายุการทำงานนานกว่ามีผลต่อการแสวงหาสารนิเทศได้ดีกว่า

วงแก้ว จินดาฉวี (2544) ศึกษาเกี่ยวกับ การแสวงหาสารสนเทศ ทางการศึกษาของ นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า เพศต่างกันมีผลในการแสวงหาสารสนเทศที่ต่างกัน แต่การศึกษาในขณะที่ยังไม่ต่างกัน มีวิธีในการแสวงหาสารสนเทศที่ไม่ต่างกัน ความต้องการสารสนเทศของนักศึกษามีความต้องการสารสนเทศมาก เพื่อรับรู้ข่าวสารที่ทันสมัย เพื่อการสอบเข้าและวัดผล เพื่อวางแผนการเรียน เพื่อศึกษาต่อในอนาคต เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น ด้านวิธีการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษา เป็นการแสวงหาสารสนเทศระดับบุคคล โดยได้รับความคิดเห็นจากเพื่อนและรุ่นพี่ รวมถึงการใช้ประสบการณ์ ความคิดตัวเองในการค้นหาสารสนเทศ สารสนเทศที่ใช้บ่อยที่สุดคือประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ ตำราเรียน หนังสือพิมพ์ ไปสตอร์ แผ่นพับ การเข้าถึงสารสนเทศเป็นการเข้าถึงสารสนเทศด้วยตนเอง สาเหตุที่เลือกใช้แหล่งสารสนเทศ เพราะเป็นแหล่งใกล้ตัวเข้าถึงได้ง่าย เป็นแหล่งให้ข้อมูลที่ทันสมัย เป็นแหล่งที่ให้ข้อมูลที่เข้าใจง่าย

เป็นแหล่งที่ให้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ และเป็นแหล่งสารสนเทศที่เสียค่าใช้จ่ายน้อย ปัญหาที่พบบ่อยที่สุดในการแสวงหาสารสนเทศ คือ ไม่ทราบแหล่งสารสนเทศ ไม่พบสารสนเทศที่ต้องการ

สมฤดี สุขเกรี (2554) ศึกษาเรื่อง “การแสวงหาและการใช้สารสนเทศของนักจัดรายการวิทยุชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า นักจัดรายการวิทยุชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการแสวงหาสารสนเทศที่แตกต่างกันตามประเภทของรายการ พฤติกรรมและความสนใจในการแสวงหาสารสนเทศของนักจัดรายการ รวมถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสารสนเทศของนักจัดรายการวิทยุชุมชน ทั้งนี้ นักจัดรายการวิทยุชุมชนได้กำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้า แล้วจึงทำการแสวงหาสารสนเทศ ปัจจัยในการเลือกสารสนเทศของนักจัดรายการวิทยุ ได้แก่ ความต้องการของตนเอง ประโยชน์และความสนใจของผู้ฟัง สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาและระดับความรู้ของประชาชนในชุมชน และในการแสวงหาสารสนเทศของนักจัดรายการวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาและอุปสรรค บางส่วนพบปัญหาด้านระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ตขาดข้องและเวลาในการแสวงหาสารสนเทศ เนื่องจากมีงานต้องรับผิดชอบ

Gollop (1997) ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารนิเทศด้านสุขภาพของผู้หญิงสูงอายุชาวแอฟริกันอเมริกัน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการได้รับสารนิเทศด้านสุขภาพ และปัจจัยที่มีผลต่อการแสวงหาสารนิเทศ พบว่า ผู้หญิงสูงอายุชาวแอฟริกันอเมริกันได้รับสารนิเทศด้านสุขภาพจากแพทย์มากที่สุด รองลงมา คือ สื่อมวลชน และเพื่อนบ้าน ตามลำดับ

Campbell (2005) ศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุกับอินเทอร์เน็ต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรมการใช้อินเทอร์เน็ต ในด้านการใช้อินเทอร์เน็ตในการรวบรวมสารนิเทศด้านสุขภาพ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อดูแลสุขภาพตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุจำนวน 79 คนซึ่งมีอายุระหว่าง 60-63 ปี และได้รับการอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเวลา 5 สัปดาห์ จากนั้นจึงส่งแบบสำรวจทางอินเทอร์เน็ต ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการค้นหาสารนิเทศด้านสุขภาพจากอินเทอร์เน็ต โดยสารนิเทศด้านสุขภาพที่ค้นมากที่สุดเป็นเรื่องสุขภาพ รองลงมาคือเรื่องยารักษาโรค และสารนิเทศเฉพาะโรค ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการใช้บริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) อีกด้วย

Eriksson-Backa (2008) ศึกษาเรื่อง การเข้าถึงสารนิเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการสารนิเทศด้านสุขภาพ แหล่งสารนิเทศที่ใช้ และการประสบ

ปัญหาระหว่างสารนิเทศด้านสุขภาพกับการดูแลสุขภาพ ศึกษาประชาชนที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป เป็นชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาสเปน อาศัยอยู่ในประเทศฟินแลนด์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุได้รับข่าวสารผ่านทางสื่อมวลชนทุกวัน โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับสารนิเทศจากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ ตามลำดับ ส่วนแหล่งที่ผู้สูงอายุใช้ในการรับสารนิเทศด้านสุขภาพ 5 อันดับแรก คือ 1) แพทย์และโปรแกรมสุขภาพ (Medical package) 2) หนังสือพิมพ์และเกสซักร 3) บุคลากรทางการแพทย์อื่นๆ 4) โทรทัศน์ และ 5) นิตยสารและครอบครัว/เพื่อน นอกจากนี้ยังพบว่าแหล่งสารนิเทศที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญมากที่สุด คือ แพทย์ รองลงมาคือโปรแกรมสุขภาพ (Medical package) และโทรทัศน์ ตามลำดับ สำหรับปัญหาที่ผู้สูงอายุประสบในการรับสารนิเทศจากบุคลากรทางการแพทย์ ได้แก่ แพทย์ไม่มีเวลาให้สารนิเทศ แพทย์ไม่ได้ให้สารนิเทศเกี่ยวกับการทดสอบหรือการรักษา และเกิดความสับสนจากการให้สารนิเทศที่ตรงข้ามกันของบุคลากรทางการแพทย์

Huston Jackowski and Kirking (2009) ศึกษาเรื่อง ความเชื่อ และการใช้แหล่งสารนิเทศในการรักษาอาหารหมดประจำเดือนของผู้หญิง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแหล่งสารนิเทศที่ผู้หญิงใช้ในการรักษาการหมดประจำเดือน ความสำคัญของความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อการใช้แหล่งสารนิเทศ และสิ่งที่ทำให้ความเชื่อในการใช้ฮอร์โมนของผู้หญิงเปลี่ยนแปลง โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,886 คน ในสหรัฐอเมริกา โดยในการศึกษานี้ได้แบ่งกลุ่มสารนิเทศเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ครอบครัวและเพื่อนบ้าน กลุ่มที่ 2 บุคลากรทางการแพทย์ แพทย์ เกสซักร และบุคลากรอื่นๆ และกลุ่มที่ 3 ได้แก่ สื่อ (โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต) ผลการศึกษาพบว่าผู้หญิงส่วนใหญ่ได้รับสารนิเทศจากแพทย์มากที่สุด รองลงมาคือ สิ่งพิมพ์ และเพื่อน ตามลำดับ ซึ่งผู้หญิง ได้ให้ความสำคัญกับแหล่งสารนิเทศในประเด็นความเชื่อถือได้ การมีความรู้ และการให้ความช่วยเหลือ โดยเลือกให้ความสำคัญกับแพทย์มากกว่าเกสซักร และบุคลากรทางการแพทย์อื่นๆ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ชวลิต สวัสดิ์ผล (2540) ศึกษาประชากรเมืองกับการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ เป็น การวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม ประชากรที่ศึกษาคือผู้ที่มีอายุ 50 -59 ปีเต็มในวันที่สำรวจที่อาศัยในครัวเรือนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำนวนตัวอย่าง 916 คน ประเภทของการเตรียมตัวที่นำมาศึกษามี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสุขภาพ ที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจ งานอดิเรก และสวัสดิการ

ของรัฐและเอกชน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นถึงความสำคัญของการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ และให้ความสำคัญกับการเตรียมด้านสุขภาพมากเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย งานอดิเรก ส่วนด้านสวัสดิการฯ มีการเตรียมตัวน้อยที่สุด ผู้ที่สมรสแล้วมีจำนวนบุตรน้อย มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัดและผู้มีรายได้น้อยจะมีการเตรียมด้านที่อยู่อาศัยมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งหนึ่งมีเงินออมที่มาจากการทำงานอาชีพหลัก

กิริยา ลากเจริญวงศ์ (2543) ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู : กรณีศึกษาในเขตเมืองและชนบท จังหวัดราชบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า สตรีส่วนใหญ่มีคะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับกลาง สตรีในเขตเมืองมีความรู้เกี่ยวกับภาวะการหมดระดูและมีการดูแลสุขภาพของตนเองดีกว่าสตรีในชนบท สำหรับแหล่งที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับภาวะการหมดระดูมากที่สุด คือ แพทย์ / เจ้าหน้าที่สาธารณสุข รองลงมาคือ โทรทัศน์/วิทยุ หนังสือ/นิตยสาร ตามลำดับ โดยความรู้ที่ได้รับในสัดส่วนสูงที่สุด คือ เรื่องการดูแลสุขภาพที่ถูกต้อง รองลงมาคือ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอาการที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดระดู เรื่องโรคกระดูกพรุน และเรื่องการรักษาด้วยฮอร์โมนตามลำดับ

พัชรภา มนูญภักดิ์ (2544) ศึกษาการเตรียมการก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ของประชากรตัวอย่างอายุ 50-59 ปี จำนวน 300 คน ในเขตชุมชนบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ประเภทของการเตรียมตัวที่ศึกษามี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม คือ การเตรียมที่อยู่อาศัย , การทำกิจกรรม ฯลฯ ด้านสุขภาพร่างกายและด้านสุขภาพจิตใจ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเตรียมการด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านสังคมและเศรษฐกิจตามลำดับ เพศชาย ผู้ที่เป็นโสดจะมีการเตรียมการด้านเศรษฐกิจสูงกว่า ในขณะที่ผู้ที่อยู่กับคู่สมรสจะมีลักษณะการเตรียมการด้านจิตใจสูงกว่ากลุ่มอื่น ทิศนต่อประโยชน์ของการเตรียมการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับลักษณะการเตรียม หากที่สนต่อประโยชน์ของการเตรียมการในด้านใดสูงก็จะมีเตรียมการในด้านนั้นๆ สูงด้วย

สำนักงานสถิติแห่งชาติสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับความรู้และทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุ พ.ศ. 2550 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 91.4 เห็นว่า ควรมีการเตรียมการเพื่อวัยสูงอายุ เรื่องที่เห็นว่าควรเตรียมการด้านต่างๆ

คือ 1.) ด้านการเงิน 2.) ด้านสุขภาพ 3.) ที่อยู่อาศัย 4.) จิตใจ 5.) ผู้ที่จะมาดูแลในอนาคต 6.) มรดก โดยช่วงอายุที่เห็นว่าควรเริ่มเตรียมการ คือ ควรเริ่มตั้งแต่อายุระหว่าง 40-49 ปี รองลงมาอายุ 50-59 ปี ก่อนอายุ 40 ปี และตั้งแต่อายุ 60 ปี ขึ้นไป ส่วนเรื่องแหล่งเงินที่คาดหวังในการเลี้ยงดูตนเอง ยามสูงอายุที่ประชาชนคาดหวัง 5 อันดับแรก คือ จากบุตร รองลงมาคือ การทำงานเลี้ยงตนเอง เงินออม/ทรัพย์สิน คู่สมรส และรัฐบาล ตามลำดับ เรื่องทัศนคติที่คนส่วนใหญ่แสดงความเห็นต่อ ผู้สูงอายุมากที่สุด คือ ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่สังคมควรให้สิทธิประโยชน์เป็นพิเศษ

นิรมล พึ่งธรรมเดช (2551) ศึกษาเรื่อง “ความสุขในชีวิตในทัศนคติของผู้สูงอายุ ” ผลการวิจัยพบว่า ความสุขในชีวิตในทัศนคติของผู้สูงอายุประกอบด้วย 1) การมีครอบครัวที่อบอุ่น 2) การมีเงินใช้จ่ายอย่างเพียงพอ ไม่มีหนี้สิน 3) การมีอิสระเสรีทั้งในความคิดและการกระทำ การปฏิบัติศาสนกิจที่นับถือ การมีจิตใจที่สงบ 4) การที่ไม่มีเรื่องทุกข์ใจหรือกังวลใจ และได้อยู่ในชุมชนที่ปลอดภัย 5) การมีเพื่อนที่สามารถพูดคุย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และ 6) การมีร่างกายแข็งแรงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ วิธีการเสริมสร้างความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 แบบ คือ 1) แบบกระตือรือร้น (Active) ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้สูงอายุเลือกอย่างสมเหตุสมผล 2) แบบเฉื่อยชาหรือยอมรับสภาพ (Passive) ซึ่งเป็นวิธีที่ผู้สูงอายุได้รับการเสริมสร้างความสุขจากผู้อื่น การสนับสนุนจากครอบครัวโดยตรงในเรื่องของเครื่องใช้ เงิน แรงงาน และการยอมรับในคุณค่าจากชุมชน การยอมรับในการแสดงออก ความสามารถหรือความสำเร็จ รวมถึงการสนับสนุนในด้านข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำ /ปรึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาจากส่วนราชการและมีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบควรให้การสนับสนุนเบี้ยเลี้ยงยังชีพแก่ผู้สูงอายุทุกราย สนับสนุนเรื่องความมั่นคงของที่อยู่อาศัย การแก้ปัญหาหนี้สิน กำเนินถึงประเพณีตามหลักศาสนาอิสลาม การจัดสรรที่ดินให้ผู้สูงอายุเข้าไปใช้ประโยชน์โดยไม่ได้ถือครองกรรมสิทธิ์ และผู้วิจัยได้เสนอว่า ควร มีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม และจัดเวทีให้ ได้มีโอกาสแสดงความสามารถของตนเอง

ทวีศิลป์ ศรีอักษร (2551) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ พฤติกรรมการดื่มน้ำวันละ 6-8 แก้ว พฤติกรรมการรับประทานผักใบเขียว และพฤติกรรมการรับประทานผลไม้สด นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยปัจจัยนำด้านความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ปัจจัยเสริมด้านครอบครัว ซึ่งปัจจัยนำด้านความรู้

และความเชื่อเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ร่วมกับปัจจัยเสริมด้านครอบครัวและเพื่อนสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการบริโภคอาหารได้

สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย (2553) ศึกษาเรื่อง “การเข้าถึงและใช้บริการรักษาพยาบาลกลุ่มผู้สูงอายุปีงบประมาณ 2553” ผลการวิจัยพบว่า ในปีงบประมาณ 2553 ในแต่ละกองทุน คือ กองทุนสวัสดิการข้าราชการ กองทุนประกันสังคม และกองทุนหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า จะมีสัดส่วนผู้สูงอายุแตกต่างกัน ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีร้อยละ 13 โดยการใช้สิทธิสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการสูงสุด คือร้อยละ 26 ของจำนวนผู้มีสิทธิทั้งหมด ส่วนกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ร้อยละ 12 ของจำนวนผู้มีสิทธิทั้งหมด และเมื่อเปรียบเทียบกับคนวัยอื่นๆ แล้วผู้สูงอายุจะมีอัตราการใช้บริการทั้งผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในสูงกว่าคนวัยอื่นประมาณสองเท่า โดยโรคที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องนอนโรงพยาบาลมากที่สุดคือ โรคระบบไหลเวียนโลหิต โรคระบบทางเดินหายใจ โรคระบบทางเดินอาหาร รวมไปถึงโรคติดเชื้อตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบกับค่ารักษาพยาบาลของผู้สูงอายุในแต่ละกองทุน

Markides and Martin (1979) ศึกษาพบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุได้ดีที่สุด คือ กิจกรรมและสุขภาพ ซึ่งผู้มีกิจกรรมทางร่างกาย สังคม และจิตใจ สามารถปรับตัวได้ดี นอกจากนี้แล้วยังพบว่าผู้สูงอายุ ที่มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์มีอารมณ์ร้ายน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพร่างกายอ่อนแอ และผู้สูงอายุที่สูญเสียบทบาทและมีกิจกรรมในสังคมน้อยจะมีอัตราซึมเศร้าทางลบและมีความพึงพอใจในชีวิตลดลง

Solomon *et al.* (2004) พบว่า ผู้สูงอายุจะใช้จ่ายสินค้าหรือบริการเกี่ยวกับ สุขภาพเวชภัณฑ์โภชนาการ การคัดยกรรรม การท่องเที่ยว ดังนั้น หากนักการตลาดให้ความสนใจและมีความเอาใจใส่ในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคของกลุ่มผู้สูงอายุนี้ ในเรื่องของความพึงพอใจและประโยชน์ใช้สอย อาจสามารถเพิ่มยอดขายหรือสร้างกำไรให้กับบริษัทมากขึ้น

Fisher *et al.* (2005) สำรวจความต้องการเกี่ยวกับสุขภาพและการบริการของประชาชนโดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทางโทรศัพท์ จำนวน 612 คน ทั้งในเมืองและเขตชนบทของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า แหล่งสารสนเทศของประชาชนส่วนใหญ่ ได้แก่ บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด อย่างเช่น ครอบครัว และเพื่อน รองลงมาคือ อินเทอร์เน็ต /คอมพิวเตอร์ ประชาชนใช้

เว็บไซต์ ฐานข้อมูล เป็นแหล่งติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ห้องสนทนา กลุ่มข่าว เป็นต้น สำหรับเกณฑ์ในการเลือกใช้สารนิเทศพบว่า ส่วนใหญ่ใช้แหล่งที่เชื่อถือได้ รองลงมาคือ แหล่งที่เข้าถึงได้ง่าย ราคาไม่แพง และเป็นแหล่งที่ใช้ง่าย ตามลำดับ

สมมติฐานการวิจัย

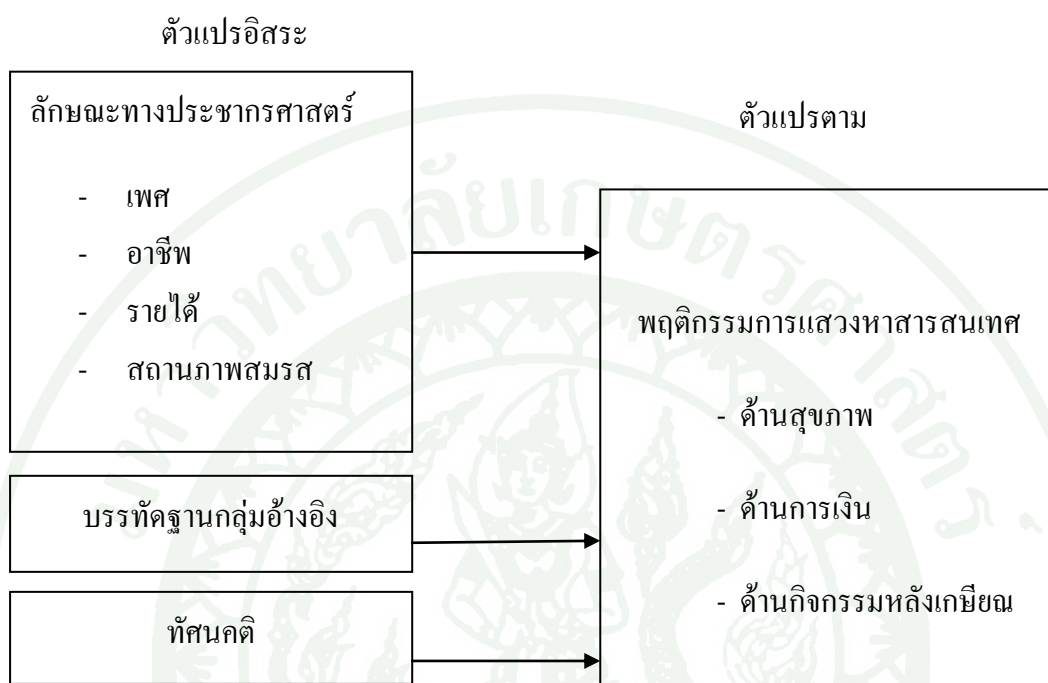
จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถตั้งสมมติฐานสำหรับการใช้ในการทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร” ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะทางประชากรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

สมมติฐานที่ 2 บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

สมมติฐานที่ 3 ทักษะคดีมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ทำการศึกษาค้างนี้ คอ กลุ่มประชากรวัยทำงานที่มีอายุระหวาง 50-59 ปี และอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยค้างนี้คือ วัยทำงานที่มีอายุระหวาง 50-59 ปี และอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครจำนวน 972,000 คน (วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2551) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างในกรณีทีทราบจำนวนประชากร (Yamane, 1973) โดยมีระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และสัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

ขณะที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

โดยแทนค่าจากจำนวนประชากรผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

$$n = \frac{972,000}{1 + 972,000(0.05)^2} = 399.84$$

จะได้กลุ่มของขนาดตัวอย่างประมาณ 400 คน

3. วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random) ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Probability sampling) โดยในขั้นแรกจากการแบ่งเขตการปกครองของกรุงเทพมหานครพบว่าประกอบไปด้วยเขตการปกครองทั้งสิ้น 50 เขต (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร , 2552) และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการนำชื่อของเขตต่างๆ มาจับฉลากออกมาจำนวน 10 เขต จากทั้งหมด 50 เขต ได้แก่

1. เขตพญาไท	6. เขตบางกะปิ
2. เขตมีนบุรี	7. เขตบางรัก
3. เขตวังทองหลาง	8. เขตบางเขน
4. เขตปทุมวัน	9. เขตบึงกุ่ม
5. เขตจตุจักร	10. เขตห้วยขวาง

จากนั้น ผู้วิจัยใช้วิธี สุ่มตัวอย่างโดยการกำหนดโควตา (Quota Sampling) แล้วเข้าไปเก็บข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนด เขตละ 40 คน โดยเข้าไปเก็บข้อมูลตามสถานที่ต่างๆ ที่คาดว่าจะมีวัยทำงานตอนปลายอยู่ ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะ โรงพยาบาล ซึ่งก่อนแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะถามอายุของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในช่วงอายุ 50 - 59 ปี ตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ คาดว่าจะพบกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ จนกระทั่งครบทั้ง 400 ตัวอย่าง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อศึกษา “พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ” เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบไปด้วย คำถามปลายปิด (Close Ended Question) โดยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ

ส่วนที่ 4 คำถามทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ

5. การวัดตัวแปรในงานวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ลักษณะทางประชากร พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง และทัศนคติ ต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ โดยมีรายละเอียดการให้คะแนน ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากร ผู้วิจัยได้ออกแบบคำถามในส่วนของ เพศ อาชีพ รายได้ และ สถานภาพสมรส แบบให้เลือกตอบ (Multiple) โดยให้กลุ่มตัวอย่างกรอกแบบสอบถามและระบุตามความเป็นจริง

2. พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ คือ พฤติกรรมที่บุคคลแสวงหาสารสนเทศโดยผ่านทางสื่อและช่องทางต่างๆ โดยปรับแนวคำถามมาจากงานวิจัยในอดีต (วงแก้ว จินดาภรณ์, 2544) ซึ่งจะวัดความถี่ต่อสัปดาห์ในการแสวงหาสารสนเทศในด้านต่างๆ รวม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ซึ่งแต่ละด้านจะมีข้อคำถามจำนวน 9 คำถาม เป็นแบบสอบถามแบบ Five Point Likert Scale โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ตั้งแต่ 1-5 โดยกำหนดให้

0 ครั้ง / สัปดาห์	=	1 คะแนน
1 – 2 ครั้ง / สัปดาห์	=	2 คะแนน
3 – 4 ครั้ง / สัปดาห์	=	3 คะแนน
5 – 6 ครั้ง / สัปดาห์	=	4 คะแนน
7 ครั้งขึ้นไป / สัปดาห์	=	5 คะแนน

3. บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง คือ ความเชื่อที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำ / ความต้องการของบุคคลใกล้ชิด อันได้แก่ เพื่อนที่ทำงาน สมาชิกในครอบครัว โดยนำแนวคำถามมาจากการวิจัยในอดีต (Francis et al., 2004), (Pavlou and Fygenson, 2006), (Kreey, Spence, and Hudec, 2000), (Ajzen, 1991) โดยจะวัดในด้านต่างๆ รวม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ซึ่งแต่ละด้านจะมีข้อคำถามจำนวน 6 คำถาม เป็นแบบสอบถามแบบ Five Point Likert Scale โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ตั้งแต่ 1- 5 โดยกำหนดให้

มากที่สุด	=	5 คะแนน
มาก	=	4 คะแนน
ปานกลาง	=	3 คะแนน
น้อย	=	2 คะแนน
น้อยที่สุด	=	1 คะแนน

4. ทักษะชีวิตที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุ คือ ความรู้สึกเห็นด้วยและคิดว่าพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศมีประโยชน์ต่อตนเอง โดยผู้วิจัยได้ปรับแนวคำถามมาจากการวิจัยในอดีต (Solomon, et al.), (Francis et al., 2004), (Pavlou and Fygenson, 2006), (Ajzen, 1991) ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามเป็นแบบ Five Point Likert Scale มีทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ซึ่งในแต่ละด้านจะมี 9 คำถาม โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตั้งแต่ 1- 5 โดยกำหนดให้ ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	5 คะแนน
เห็นด้วย	=	4 คะแนน
เฉยๆ	=	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	=	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	1 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย กำหนดไว้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.21 – 5.00	มากที่สุด
	3.41 – 4.20	มาก
	2.61 – 3.40	ปานกลาง
	1.81 – 2.60	น้อย
	1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

6. การตรวจสอบคุณภาพ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เสร็จสมบูรณ์แล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามทำการทดสอบก่อนการเก็บข้อมูลจริง (Pre -Test) กับประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบว่า คำถามของแบบสอบถามสื่อความหมายตรงตามที่ผู้วิจัยต้องการและมีความเหมาะสมหรือไม่แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้มีความชัดเจนและครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้มีความสมบูรณ์มากที่สุดก่อนการนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

เมื่อทำการเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เพื่อทดสอบความสม่ำเสมอของมาตรวัดที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ ทรีแอลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ได้ไม่ต่ำกว่า 0.7

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_x^2} \right]$$

เมื่อ	α	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	หมายถึง	จำนวนของเครื่องมือวัด
	S_i^2	หมายถึง	ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_x^2	หมายถึง	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งก่อนการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยจะถามอายุ เพื่อให้ผู้ที่ตอบแบบสอบถามตรงกับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในช่วงอายุที่กำหนดไว้ คือ 50-59 ปี

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้วจึงนำเอาแบบสอบถามมาลงรหัส (Coding) และประมวลผล เพื่อคำนวณหาค่าทางสถิติต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic Analysis) ผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลด้านลักษณะของประชากร กลุ่มอวัยวะ ทักษะของของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ
2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic Analysis) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple

Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม โดยจะเป็นการวิเคราะห์ในระดับพหุตัวแปร (Multivariate Analysis) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผน หลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้คือ วัยทำงานตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 50 – 59 ปี และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น พบว่าไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายคู่ไม่เกิน 0.8 โดยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางเพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อาชีพ รายได้และสถานภาพสมรส
2. พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ
3. บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ
4. ทักษะที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยแบบง่าย (Simple Regression Analysis) และ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยจะเป็นการวิเคราะห์ในระดับพหุตัวแปร (Multivariate Analysis) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปร ดังนี้

1. อิทธิพลของลักษณะทางประชากรที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผน หลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

2. อิทธิพลของบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

3. อิทธิพลของทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยทางด้านลักษณะทางประชากรกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยข้อมูลทางด้านเพศ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพสมรส โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 เพศ

จากกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานตอนปลายอายุระหว่าง 50 – 59 ปี จำนวนทั้งสิ้น 400 คน สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง 213 คน คิดเป็นร้อยละ 53.25 เพศชาย 187 คน คิดเป็นร้อยละ 46.75 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	187	46.75
หญิง	213	53.25
รวม	400	100

1.2 อาชีพ

สำหรับอาชีพของกลุ่มตัวอย่างทำงานตอนปลา อายุระหว่าง 50-59 ปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็น พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5 รองลงมาได้แก่ ข้าราชการ จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 รัฐวิสาหกิจ จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19 ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 รับจ้าง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.75 และอาชีพอื่นๆ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ	อันดับที่
พนักงานบริษัทเอกชน	142	35.50	1
ข้าราชการ	89	22.25	2
รัฐวิสาหกิจ	76	19.00	3
ธุรกิจส่วนตัว	58	14.50	4
รับจ้าง	15	3.75	6
อื่นๆ	20	5.00	5
รวม	400	100	

1.3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

สำหรับรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานตอนปลายอายุระหว่าง 50 - 59 ปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับรายได้ส่วนตัวโดยเฉลี่ย 30,001 -50,000 บาท จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 41.75 รองลงมาได้แก่ ระดับรายได้ 15,001 – 30,000 บาท จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 ระดับรายได้ 50,000 บาทขึ้นไป จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11 และระดับรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.75 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ	อันดับที่
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000	43	10.75	4
15,001 – 30,000 บาท	146	36.50	2
30,001 – 50,000 บาท	167	41.75	1
50,000 บาทขึ้นไป	44	11.00	3
รวม	400	100	

1.4 สถานภาพสมรส

สำหรับสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานตอนปลายอายุระหว่าง 50-59 ปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรสจำนวน 259 คน คิดเป็นร้อยละ 64.75 สถานภาพโสดจำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.75 และสถานภาพหม้าย / หน้าที่ / แยก จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน	ร้อยละ	อันดับที่
โสด	79	19.75	2
สมรส	259	64.75	1
หม้าย / หย่า / แยก	62	15.50	3
รวม	400	100	

2. พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ

ผลการวิจัยความถี่ของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของวัยทำงานตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 50 – 59 ปี โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสุขภาพ 2. ด้านการเงิน 3. ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ โดยแต่ละด้านแบ่งการแสวงหาสารสนเทศออกเป็นสื่อต่างๆ ดังนี้ 1.บุคคลที่เป็นผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ 2.โทรทัศน์ 3. วิทยุ 4. อินเทอร์เน็ต 5. นิตยสาร / วารสาร / จุลสาร 6. หนังสือพิมพ์ 7. หนังสือ / ตำรา 8. เพื่อน / คนใกล้ชิด 9. ครอบครัว 10. ไปสเตอร์ / แผ่นพับ

2.1 ด้านสุขภาพ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับความถี่ในการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพผ่านช่องทางต่างๆ ในตารางที่ 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ เท่ากับ 2.70 อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 โดยกลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ 3 อันดับแรก ผ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด เท่ากับ 3.14 อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.35 รองลงมาคือการแสวงหาสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต เท่ากับ 2.59 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.70 และอันดับสามคือการแสวงหาสารสนเทศจากนิตยสาร / วารสาร / จุลสาร เท่ากับ 2.56 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.50

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ

ด้านสุขภาพ	\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย	อันดับที่
1. ผู้รู้ เช่น แพทย์ เกษีกร	1.13	0.34	ระดับน้อยที่สุด	10
2. โทรทัศน์	2.27	1.00	ระดับน้อย	4
3. วิทยุ	1.71	1.24	ระดับน้อยที่สุด	6
4. อินเทอร์เน็ต	2.59	1.71	ระดับน้อย	2
5. นิตยสาร / วารสาร / จุลสาร	2.56	1.50	ระดับน้อย	3

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้านสุขภาพ	\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย	อันดับที่
6. หนังสือพิมพ์	3.14	1.35	ระดับปานกลาง	1
7. หนังสือ / ตำรา	1.41	0.81	ระดับน้อยที่สุด	8
8. เพื่อน / คนใกล้ชิด	2.00	0.80	ระดับน้อย	5
9. ครอบครัว	1.49	0.73	ระดับน้อยที่สุด	7
10. โปสเตอร์ / แผ่นพับ	1.29	0.56	ระดับน้อยที่สุด	9
ค่าเฉลี่ยรวม	2.70	0.74	ระดับปานกลาง	

หมายเหตุ: การให้คะแนนเป็นแบบ 5 Point Likert Scale โดย 1 = ไม่เคยเลย (0 ครั้ง/สัปดาห์)
เพิ่มขึ้นจนถึง 5 = เป็นประจำ (7 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์)

โดยสารสนเทศด้านสุขภาพที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุด สามอันดับแรกได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมากที่สุดจำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมาคือ โภชนาการในผู้สูงอายุ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 และอันดับสามคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.75 ส่วนในข้อสารสนเทศด้านสุขภาพอื่นๆ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5 ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของสารสนเทศด้านสุขภาพที่กลุ่มตัวอย่างสนใจ

สารสนเทศด้านสุขภาพ	จำนวน	ร้อยละ	อันดับที่
การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ	63	15.75	3
การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย	136	34.00	1
โภชนาการในผู้สูงอายุ	70	17.50	2
การออกกำลังกายในผู้สูงอายุ	53	13.25	4

ตารางที่ 7 (ต่อ)

สารสนเทศด้านสุขภาพ	จำนวน	ร้อยละ	อันดับที่
การใช้ยาในผู้สูงอายุ	31	7.75	5
โรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ	21	5.25	6
อื่นๆ	20	5.00	7
รวม	400	100	

2.2 ด้านการเงิน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับความถี่ในการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินผ่านช่องทางต่างๆ ในตารางที่ 8 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน เท่ากับ 1.64 อยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.32 โดยกลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน 3 อันดับแรก ผ่านอินเทอร์เน็ตมากที่สุด เท่ากับ 2.18 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.30 รองลงมาคือการแสวงหาสารสนเทศจากหนังสือพิมพ์ เท่ากับ 2.07 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.24 และอันดับสามคือการแสวงหาสารสนเทศจากโทรทัศน์ เท่ากับ 2.00 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.14

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน

ด้านการเงิน	\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย	อันดับที่
1. ผู้รู้ เช่น ที่ปรึกษาทางการเงิน	1.61	0.74	ระดับน้อยที่สุด	5
2. โทรทัศน์	2.00	1.14	ระดับน้อย	3
3. วิทยุ	1.35	0.51	ระดับน้อยที่สุด	8
4. อินเทอร์เน็ต	2.18	1.30	ระดับน้อย	1
5. นิตยสาร / วารสาร / จุลสาร	1.71	0.96	ระดับน้อยที่สุด	4
6. หนังสือพิมพ์	2.07	1.24	ระดับน้อย	2
7. หนังสือ / ตำรา	1.43	0.64	ระดับน้อยที่สุด	7
8. เพื่อน / คนใกล้ชิด	1.60	0.87	ระดับน้อยที่สุด	6
9. ครอบครัว	1.34	0.58	ระดับน้อยที่สุด	9
10. โปสเตอร์ / แผ่นพับ	1.12	0.35	ระดับน้อยที่สุด	10
ค่าเฉลี่ยรวม	1.64	0.32	ระดับน้อยที่สุด	

หมายเหตุ: การให้คะแนนเป็นแบบ 5 Point Likert Scale โดย 1 = ไม่เคยเลย (0 ครั้ง/สัปดาห์)
เพิ่มขึ้นจนถึง 5 = เป็นประจำ (7 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์)

โดยสารสนเทศด้านการเงินที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุด สามอันดับแรกได้แก่ การออมเงินมากที่สุด จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.5 รองลงมาคือ การลงทุนหลังเกษียณ จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16 และอันดับสามคือ การทำประกันชีวิต จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13 นอกจากนั้น ยังพบว่าสารสนเทศด้านการเงินอื่นๆ ที่กลุ่มตัวอย่างสนใจได้แก่ การเล่นหุ้น การซื้อฉลากออมสิน และ พันธบัตร จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 ดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของสารสนเทศด้านการเงินที่กลุ่มตัวอย่างสนใจ

สารสนเทศด้านการเงิน	จำนวน	ร้อยละ	อันดับที่
เบี่ยยังชีพผู้สูงอายุ	12	3.00	5
การลงทุนหลังเกษียณ	64	16.00	2
การออมเงิน	242	60.50	1
การทำประกันชีวิต	52	13.00	3
อื่นๆ	30	7.50	4
รวม	400	100	

2.3 ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับความถี่ในการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณผ่านช่องทางต่างๆ ในตารางที่ 10 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณเท่ากับ 2.05 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.23 โดยกลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ 3 อันดับแรกผ่านอินเทอร์เน็ตมากที่สุด เท่ากับ 3.02 อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.22 รองลงมาได้แก่ นิตยสาร / วารสาร / จุลสาร มากที่สุด เท่ากับ 2.61 อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.33 และอันดับสามคือการแสวงหาสารสนเทศจากหนังสือพิมพ์ เท่ากับ 2.52 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.06

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ	\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย	อันดับที่
1. ผู้รู้สำหรับกิจกรรมที่ท่านสนใจ	1.92	1.15	ระดับน้อย	6
2. โทรทัศน์	2.09	0.84	ระดับน้อย	5
3. วิทยุ	1.50	0.92	ระดับน้อยที่สุด	8
4. อินเทอร์เน็ต	3.02	1.22	ระดับปานกลาง	1
5. นิตยสาร / วารสาร / จุลสาร	2.61	1.33	ระดับปานกลาง	2
6. หนังสือพิมพ์	2.52	1.06	ระดับน้อย	3
7. หนังสือ / ตำรา	1.63	0.66	ระดับน้อยที่สุด	7
8. เพื่อน / คนใกล้ชิด	2.24	0.86	ระดับน้อย	4
9. ครอบครัว	1.49	0.80	ระดับน้อยที่สุด	9
10. โปสเตอร์ / แผ่นพับ	1.48	0.67	ระดับน้อยที่สุด	10
ค่าเฉลี่ยรวม	2.05	0.23	ระดับน้อย	

หมายเหตุ: การให้คะแนนเป็นแบบ 5 Point Likert Scale โดย 1 = ไม่เคยเลย (0 ครั้ง/สัปดาห์)
เพิ่มขึ้นจนถึง 5 = เป็นประจำ (7 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์)

โดยสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุด สามอันดับแรก ได้แก่ ทำงานอดิเรกมากที่สุด จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมาคือ การออกกำลังกาย จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 26.75 และอันดับสามคือ อาชีพเสริม จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 นอกจากนั้นยังพบว่ากิจกรรมหลังเกษียณที่กลุ่มตัวอย่างสนใจ ได้แก่ การท่องเที่ยวและทำไร่ทำสวน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 ดังแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนและร้อยละของสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณที่กลุ่มตัวอย่างสนใจ

สารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ	จำนวน	ร้อยละ	อันดับที่
การออกกำลังกาย	107	26.75	2
กิจกรรมนันทนาการ	37	9.25	4
ทำงานอดิเรก	184	46.00	1
อาชีพเสริม	62	15.50	3
อื่นๆ	10	2.50	5
รวม	400	100	

ผลการวิจัยความถี่ในพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณ สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 12 สรุปพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศในด้านสุขภาพ ด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

พฤติกรรมแสวงหา สารสนเทศ	สื่อที่เลือกเปิดรับมากที่สุด 3 ลำดับแรก	เนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุด 3 อันดับแรก
1. ด้านสุขภาพ	1. หนังสือพิมพ์ 2. อินเทอร์เน็ต 3. นิตยสาร / วารสาร / จุลสาร	1. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย 2. โภชนาการในผู้สูงอายุ 3. การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ
2. ด้านการเงิน	1. อินเทอร์เน็ต 2. หนังสือพิมพ์ 3. โทรทัศน์	1. การออมเงิน 2. การลงทุนหลังเกษียณ 3. การทำประกันชีวิต

ตารางที่ 12 (ต่อ)

พฤติกรรมการแสวงหา สารสนเทศ	สื่อที่เลือกเปิดรับมากที่สุด 3 ลำดับแรก	เนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุด 3 อันดับแรก
3. ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ	1. อินเทอร์เน็ต 2. นิตยสาร / วารสาร / จุลสาร 3. หนังสือพิมพ์	1. ทำงานอดิเรก 2. การออกกำลังกาย 3. อาชีพเสริม

จากตารางที่ 12 เมื่อพิจารณากลุ่มตัวอย่าง พบว่า ในด้านสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพผ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด รองลงมาคืออินเทอร์เน็ต และนิตยสาร / วารสาร / จุลสาร ซึ่งสารสนเทศเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุดคือ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ส่วนในด้านการเงินนั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินผ่านอินเทอร์เน็ตมากที่สุด รองลงมาคือหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ เรื่องที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุดในการแสวงหาสารสนเทศ คือการออมเงิน ในด้านกิจกรรมหลังเกษียณนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณผ่านอินเทอร์เน็ตมากที่สุด รองลงมาคือ นิตยสาร / วารสาร / จุลสาร และหนังสือพิมพ์ เรื่องที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุดในการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ คือ งานอดิเรก

3. บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง

ผลการวิจัยด้านบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของวัยทำงานตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 50 – 59 ปี โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสุขภาพ 2. ด้านการเงิน 3. ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ โดยกลุ่มอ้างอิงได้แก่ เพื่อนและครอบครัว

3.1 ด้านสุขภาพ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงด้านสุขภาพ ในตารางที่ 13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศโดยเพื่อนมี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.09 ส่วน
 ครอบครัวยุคใหม่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.12

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ยของบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ
 ด้านสุขภาพ

บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงด้านสุขภาพ	\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย
เพื่อนแนะนำให้แสวงหาสารสนเทศ	3.50	1.08	ระดับมาก
ยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามคำแนะนำของเพื่อน	3.45	1.02	ระดับมาก
แสวงหาสารสนเทศตามเพื่อน	2.82	1.16	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยเพื่อน	3.27	1.09	ระดับปานกลาง
สมาชิกในครอบครัวแนะนำให้แสวงหาสารสนเทศ	3.83	1.02	ระดับมาก
ยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามคำแนะนำของสมาชิกในครอบครัว	3.44	1.15	ระดับมาก
แสวงหาสารสนเทศตามสมาชิกในครอบครัว	2.40	1.20	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยครอบครัว	3.22	1.12	ระดับปานกลาง

หมายเหตุ: การให้คะแนนเป็นแบบ 5 Point Likert Scale โดย 1 = น้อยที่สุด
 เพิ่มขึ้นจนถึง 5 = มากที่สุด

3.2 ด้านการเงิน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงด้านการเงิน ในตารางที่ 14 พบว่า กลุ่ม
 ตัวอย่างมีบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ โดยเพื่อนมี
 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.49 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.22 ส่วนครอบครัวมี
 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.46 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.13

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ยของบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน

บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงด้านการเงิน	\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย
เพื่อนแนะนำให้แสวงหาสารสนเทศ	2.09	1.03	ระดับน้อย
ยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามคำแนะนำของเพื่อน	3.17	1.34	ระดับปานกลาง
แสวงหาสารสนเทศตามเพื่อน	2.20	1.30	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยเพื่อน	2.49	1.22	ระดับน้อย
สมาชิกในครอบครัวแนะนำให้แสวงหาสารสนเทศ	2.33	1.33	ระดับน้อย
ยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามคำแนะนำของสมาชิกในครอบครัว	2.96	1.09	ระดับปานกลาง
แสวงหาสารสนเทศตามสมาชิกในครอบครัว	2.09	0.98	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยครอบครัว	2.46	1.13	ระดับน้อย

หมายเหตุ: การให้คะแนนเป็นแบบ 5 Point Likert Scale โดย 1 = น้อยที่สุด
เพิ่มขึ้นจนถึง 5 = มากที่สุด

3.3 ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ในตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ โดยเพื่อนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10 ส่วนครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ยของบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ
ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงด้านกิจกรรมหลังเกษียณ	\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย
เพื่อนแนะนำให้แสวงหาสารสนเทศ	4.10	0.96	ระดับมาก
ยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามคำแนะนำของเพื่อน	3.41	1.20	ระดับมาก
แสวงหาสารสนเทศตามเพื่อน	3.83	1.13	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ยเพื่อน	3.78	1.10	ระดับมาก
สมาชิกในครอบครัวแนะนำให้แสวงหาสารสนเทศ	4.18	1.13	ระดับมาก
ยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามคำแนะนำของสมาชิกในครอบครัว	3.13	1.01	ระดับปานกลาง
แสวงหาสารสนเทศตามสมาชิกในครอบครัว	3.99	1.17	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ยครอบครัว	3.77	1.10	ระดับมาก

หมายเหตุ: การให้คะแนนเป็นแบบ 5 Point Likert Scale โดย 1 = น้อยที่สุด
เพิ่มขึ้นจนถึง 5 = มากที่สุด

ผลการวิจัยบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ ด้านสุขภาพ
ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณ สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 16 สรุปบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ
ด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ	บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง	การแปลความหมาย
1. ด้านสุขภาพ	- เพื่อน - ครอบครัว	- ระดับปานกลาง - ระดับปานกลาง
2. ด้านการเงิน	- เพื่อน - ครอบครัว	- ระดับน้อย - ระดับน้อย
3. ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ	- เพื่อน - ครอบครัว	- ระดับมาก - ระดับมาก

จากตารางที่ 16 เมื่อพิจารณากลุ่มตัวอย่างพบว่า ในด้านสุขภาพ พบว่า เพื่อนและครอบครัว มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.24 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.08 ในด้านการเงิน พบว่า เพื่อนและครอบครัว มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 2.47 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.16 ในด้านกิจกรรมหลังเกษียณ พบว่า เพื่อนและครอบครัว มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.77 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.09

4. ทักษะคิดต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ

ผลการวิจัยทักษะคิดต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของวัยทำงานตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 50 – 59 ปี โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสุขภาพ 2. ด้านการเงิน 3. ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

4.1 ด้านสุขภาพ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศ ในตารางที่ 17 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีทัศนคติต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.99 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.09 โดย 3 อันดับแรก ได้แก่ ได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศสูงที่สุด เท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.86 รองลงมาคือ รู้สึกมั่นใจหากท่านมีการแสวงหาสารสนเทศ เท่ากับ 4.19 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.86 และอันดับสามคือการแสวงหาสารสนเทศมีข้อดีเท่ากับ 4.13 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.06

ตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ยของทัศนคติต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ

ทัศนคติต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศ	\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย	อันดับที่
การแสวงหาสารสนเทศมีข้อดี	4.13	1.06	ระดับมาก	3
การแสวงหาสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็น	4.06	0.98	ระดับมาก	4
การแสวงหาสารสนเทศช่วยทำให้มีสุขภาพที่ดี	3.89	0.92	ระดับมาก	7
ชอบที่จะแสวงหาสารสนเทศ	3.66	1.01	ระดับมาก	8
ได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศ	4.40	0.87	ระดับมากที่สุด	1
การแสวงหาสารสนเทศเป็นประสบการณ์ที่ดี	3.52	1.10	ระดับมาก	9
การแสวงหาสารสนเทศช่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี	3.97	0.91	ระดับมาก	6
รู้สึกมั่นใจหากมีการแสวงหาสารสนเทศ	4.19	0.86	ระดับมาก	2
เวลาที่เสียไปในการแสวงหาสารสนเทศคุ้มค่า	4.06	0.86	ระดับมาก	4
ค่าเฉลี่ยรวม	3.99	0.09	ระดับมาก	

หมายเหตุ: การให้คะแนนเป็นแบบ 5 Point Likert Scale โดย 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
เพิ่มขึ้นจนถึง 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4.2 ด้านการเงิน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน ในตารางที่ 18 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.70 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.08 โดย 3 อันดับแรก ได้แก่ การแสวงหาสารสนเทศเป็นประสบการณ์ที่ดี มากที่สุด เท่ากับ 4.38 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.94 รองลงมาคือ การแสวงหาสารสนเทศมีข้อดี เท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.90 และอันดับสามคือ ได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศเท่ากับ 4.17 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98

ตารางที่ 18 แสดงค่าเฉลี่ยของทัศนคติต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน

ทัศนคติต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศ	\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย	อันดับที่
การแสวงหาสารสนเทศมีข้อดี	4.21	0.90	ระดับมากที่สุด	2
การแสวงหาสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็น	3.50	1.09	ระดับมาก	6
การแสวงหาสารสนเทศช่วยทำให้มีสุขภาพที่ดี	4.11	0.85	ระดับมาก	4
ชอบที่จะแสวงหาสารสนเทศ	2.84	0.89	ระดับปานกลาง	9
ได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศ	4.17	0.97	ระดับมาก	3
การแสวงหาสารสนเทศเป็นประสบการณ์ที่ดี	4.38	0.94	ระดับมากที่สุด	1
การแสวงหาสารสนเทศช่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี	3.13	1.00	ระดับปานกลาง	8
รู้สึกมั่นใจหากมีการแสวงหาสารสนเทศ	3.78	1.06	ระดับมาก	5
เวลาที่เสียไปในการแสวงหาสารสนเทศคุ้มค่า	3.16	0.91	ระดับปานกลาง	7
ค่าเฉลี่ยรวม	3.70	0.08	ระดับมาก	

หมายเหตุ: การให้คะแนนเป็นแบบ 5 Point Likert Scale โดย 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
เพิ่มขึ้นจนถึง 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4.3 ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ในตารางที่ 19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.09 โดย 3 อันดับแรก ได้แก่ การแสวงหาสารสนเทศช่วยทำให้เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตัวท่านมากที่สุด เท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 รองลงมาคือ ได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศ เท่ากับ 4.49 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 และอันดับสามคือ รู้สึกว่าเวลาที่เสียไปในการแสวงหาสารสนเทศเป็นสิ่งที่คุ้มค่าเท่ากับ 4.28 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89

ตารางที่ 19 แสดงค่าเฉลี่ยของทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

ทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ	\bar{X}	S.D.	การแปล ความหมาย	อันดับที่
การแสวงหาสารสนเทศมีข้อดี	4.07	0.93	ระดับมาก	4
การแสวงหาสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็น	3.68	0.82	ระดับมาก	7
การแสวงหาสารสนเทศช่วยเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม	4.58	0.69	ระดับมากที่สุด	1
ชอบที่จะแสวงหาสารสนเทศ	3.18	0.97	ระดับปานกลาง	8
ได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศ	4.49	0.77	ระดับมากที่สุด	2
การแสวงหาสารสนเทศเป็นประสบการณ์ที่ดี	3.99	0.82	ระดับมาก	5
การแสวงหาสารสนเทศช่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี	2.88	0.92	ระดับปานกลาง	9
รู้สึกมั่นใจหากมีการแสวงหาสารสนเทศ	3.99	0.95	ระดับมาก	5
เวลาที่เสียไปในการแสวงหาสารสนเทศคุ้มค่า	4.28	0.89	ระดับมากที่สุด	3
ค่าเฉลี่ยรวม	3.90	0.09	ระดับมาก	

หมายเหตุ: การให้คะแนนเป็นแบบ 5 Point Likert Scale โดย 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
เพิ่มขึ้นจนถึง 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ผลการวิจัยทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณ สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 20 สรุปทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ	ทัศนคติที่เห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรก	การแปลความหมายของทัศนคติ
1. ด้านสุขภาพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศ 2. รู้สึกมั่นใจหากมีการแสวงหาสารสนเทศ 3. การแสวงหาสารสนเทศมีข้อดี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ระดับมากที่สุด 2. ระดับมาก 3. ระดับมาก
2. ด้านการเงิน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การแสวงหาสารสนเทศเป็นประสบการณ์ที่ดี 2. การแสวงหาสารสนเทศมีข้อดี 3. ได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ระดับมากที่สุด 2. ระดับมากที่สุด 3. ระดับมาก
3. ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การแสวงหาสารสนเทศช่วยให้เลือกกิจกรรมที่เหมาะสม 2. ได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศ 3. เวลาที่เสียไปในการแสวงหาสารสนเทศคุ้มค่า 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ระดับมากที่สุด 2. ระดับมากที่สุด 3. ระดับมากที่สุด

เมื่อพิจารณากลุ่มตัวอย่างพบว่า ในด้านสุขภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.99 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.09 ในด้านการเงิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.70 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.08 ในด้านกิจกรรมหลังเกษียณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.90 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.09

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน

โดยในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบง่าย (Simple Regression Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ตัวแทนค่าทางสถิติต่างๆไว้ดังนี้

- * หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- ** หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
- ✓ หมายถึง มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
- b หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย
- t หมายถึง สถิติการทดสอบแบบที
- beta หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน
- R² หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ

สมมติฐานที่ 1. ลักษณะทางประชากรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

ในการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ทางด้าน เพศ อาชีพ รายได้ และสถานภาพสมรส มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุ

ของวัยทำงานตอนปลาย ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านสุขภาพ พ ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ผลการวิจัยพบว่า เพศและอาชีพมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ส่วน เพศ อาชีพ และสถานภาพสมรสมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 21 ถึงตารางที่ 23

ตารางที่ 21 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อแสดงอิทธิพลของลักษณะทางประชากรที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ

ด้านสุขภาพ	(n = 400)				
ลักษณะทางประชากร	b	t	beta	Sig.	ผลการทดสอบ
เพศ (ชาย =1, หญิง = 0)	.224	7.348	.338	.000**	✓
อาชีพ (ข้าราชการ =1 , อาชีพอื่นๆ = 0)	.056	5.371	.245	.000**	✓
รายได้ต่อเดือน	1.014E - 6	1.560	.072	.120	X
สถานภาพสมรส (สมรส=1 ,อื่นๆ=0)	-.004	-.159	-.007	.874	X

$R^2 = 0.190$ Adjusted $R^2 = 0.182$ $F = 23.218$ Sig. $F = .000$ **

หมายเหตุ: ** หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 21 พบว่าการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ โดยตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว ได้แก่ เพศ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพสมรส สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพได้ร้อยละ 18.2 และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ ให้คงที่แล้วมีตัวแปรอิสระเพียง 2 ตัว ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ เพศและอาชีพ กล่าวคือเพศชายแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพมากกว่าเพศหญิง และอาชีพข้าราชการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพมากกว่าอาชีพอื่น

ตารางที่ 22 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อแสดงอิทธิพลของลักษณะทางประชากรที่มี
ต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน

ด้านการเงิน						(n = 400)
ลักษณะทางประชากร	b	t	beta	Sig.	ผลการทดสอบ	
เพศ (ชาย =1, หญิง = 0)	-.412	-12.279	-.512	.000**	✓	
อาชีพ (ข้าราชการ =1 , อาชีพอื่นๆ = 0)	.079	6.836	.282	.000**	✓	
รายได้ต่อเดือน	1.285E - 6	1.795	.075	.073	X	
สถานภาพสมรส (สมรส=1 ,อื่นๆ=0)	-.064	-2.276	-.095	.023*	✓	
R ² = 0.337 Adjusted R ² = 0.330 F = 50.151 Sig. F = .000**						

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 22 พบว่าการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน โดยตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว ได้แก่ เพศ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพสมรส สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินได้ร้อยละ 33 และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ ใ้คงที่แล้วมีตัวแปรอิสระเพียง 3 ตัว ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ เพศ อาชีพและสถานภาพสมรส กล่าวคือ เพศหญิงแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมากกว่าเพศชาย ส่วนอาชีพข้าราชการมีการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมากกว่าอาชีพอื่น และกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสมีการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมากกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพอื่น

ตารางที่ 23 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อแสดงอิทธิพลของลักษณะทางประชากร
ที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ (n = 400)					
ลักษณะทางประชากร	b	t	beta	Sig.	ผลการทดสอบ
เพศ (ชาย = 1, หญิง = 0)	.085	2.657	.131	.008*	✓
อาชีพ (ข้าราชการ = 1, อาชีพอื่นๆ = 0)	.044	4.026	.197	.000**	✓
รายได้ต่อเดือน	-3.574E - 7	-.524	-.026	.601	X
สถานภาพสมรส (สมรส=1, อื่นๆ=0)	-.022	-.835	-.041	.404	X
$R^2 = 0.066$ Adjusted $R^2 = 0.057$ $F = 7.008$ Sig. $F = .000^{**}$					

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 23 พบว่าการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ โดยตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว ได้แก่ เพศ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพสมรส สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ได้ร้อยละ 5.7 และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ ให้คงที่แล้วมีตัวแปรอิสระเพียง 2 ตัว ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ เพศและอาชีพ กล่าวคือกล่าวคือเพศชายแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพมากกว่าเพศหญิง และอาชีพข้าราชการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพมากกว่าอาชีพอื่น

สมมติฐานที่ 2 บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหา สารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

ในการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการ

แสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย ในด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ครอบครัวมีอิทธิพลในการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ส่วนในด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ พบว่า ครอบครัว และเพื่อนมีอิทธิพลต่อการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ดังแสดงในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อแสดงบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

ด้านสุขภาพ (n = 400)					
บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง	b	t	beta	Sig.	ผลการทดสอบ
เพื่อน	.014	.547	.31	.585	X
ครอบครัว	.116	4.978	.295	.000**	✓

$R^2 = 0.114$ Adjusted $R^2 = 0.101$ $F = 8.442$ Sig. $F = .000$ **

หมายเหตุ: ** หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ด้านการเงิน (n = 400)					
บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง	b	t	beta	Sig.	ผลการทดสอบ
เพื่อน	.15	.539	.098	.009**	✓
ครอบครัว	.035	1.194	.087	.033*	✓

$R^2 = 0.120$ Adjusted $R^2 = 0.106$ $F = 8.917$ Sig. $F = .000$ **

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ (n = 400)					
บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง	b	t	beta	Sig.	ผลการทดสอบ
เพื่อน	.072	3.221	.173	.001**	✓
ครอบครัว	.119	4.924	.271	.000**	✓
R ² = 0.080 Adjusted R ² = 0.065 F = 5.660 Sig. F = .000**					

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 24 แสดงผลการทดสอบการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายพบว่า ครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพได้ร้อยละ 10.1 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ .295 ส่วนในด้านการเงินพบว่าทั้งเพื่อนและครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินได้ร้อยละ 10.6 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของเพื่อน เท่ากับ .098 และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของครอบครัว เท่ากับ .087 ในด้านกิจกรรมหลังเกษียณพบว่าเพื่อนและครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยอธิบายการแปรผันของบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณได้ร้อยละ 6.5 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของเพื่อนเท่ากับ .173 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานของครอบครัวเท่ากับ .271 กล่าวคือทั้งด้านสุขภาพกลุ่มตัวอย่างจะแสวงหาสารสนเทศตามคำแนะนำของครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณนั้น กลุ่มตัวอย่างจะแสวงหาสารสนเทศตามคำแนะนำของเพื่อนและครอบครัวในระดับที่ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ทักษะคดีมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

ในการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายเพื่อทดสอบอิทธิพลของทักษะคดีที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะคดีในด้านสุขภาพและด้านกิจกรรมหลังเกษียณของวัยทำงานตอนปลายมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ ดังแสดงในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 ผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายเพื่อแสดงอิทธิพลของทักษะคดีของวัยทำงานตอนปลายที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ

(n = 400)					
ทักษะคดี	b	t	beta	Sig.	ผลการทดสอบ
ด้านสุขภาพ	.160	3.744	.255	.000**	✓
R ² = 0.075 Adjusted R ² = 0.068 F = 10.713 Sig. F = .000**					
ทักษะคดี	b	t	beta	Sig.	ผลการทดสอบ
ด้านการเงิน	.083	1.461	.102	.145	X
R ² = 0.022 Adjusted R ² = 0.014 F = 2.946 Sig. F = .033*					
ทักษะคดี	b	t	beta	Sig.	ผลการทดสอบ
ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ	.224	3.960	.318	.000**	✓
R ² = 0.057 Adjusted R ² = 0.050 F = 8.038 Sig. F = .000**					

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** หมายถึง มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 25 แสดงผลการทดสอบการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) พบว่า ในด้านสุขภาพ ทักษะของกลุ่มตัวอย่างมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพในระดับสูง จะส่งผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพในระดับสูงตามไปด้วย ในทางกลับกันถ้ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพในระดับต่ำก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมในการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพอยู่ในระดับต่ำตามไปด้วย และสามารถกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้ง 2 มีอิทธิพลต่อกันในทิศทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .255 และทัศนคติด้านสุขภาพสามารถอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพได้ร้อยละ 6.8

จากตารางที่ 25 แสดงผลการทดสอบการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) พบว่า ในด้านการเงิน ทักษะของกลุ่มตัวอย่างไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน

จากตารางที่ 25 แสดงผลการทดสอบการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) พบว่า ในด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ทักษะของกลุ่มตัวอย่างมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณในระดับสูง จะส่งผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณในระดับสูงตามไปด้วย ในทางกลับกันถ้ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณในระดับต่ำก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมในการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณในระดับต่ำตามไปด้วย และสามารถกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้ง 2 มีอิทธิพลต่อกันในทิศทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .318 อธิบายการแปรผันของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณได้ร้อยละ 5

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากร บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง และทัศนคติที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งศึกษาทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1.)ด้านสุขภาพ 2.)ด้านการเงิน 3.)ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มวัยทำงานตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง เช่น ลักษณะทางประชากร ความถี่ของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง และทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศทั้ง 3 ด้าน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน เพื่อหาอิทธิพลของลักษณะทางประชากร ที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศในด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณ อิทธิพลของบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณ และอิทธิพลของทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้แบ่งการรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ลักษณะทางประชากร (Demographics)

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 50 – 59 ปีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.25 จำนวน 213 คน โดยกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานตอนปลายส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 35.50 จำนวน 142 คน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานตอนปลายอยู่ที่ 30,001-50,000 บาท จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 41.75 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคิดเป็นร้อยละ 64.75 จำนวน 259 คน

1.2 พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

ผลการวิจัยพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณของวัยทำงานตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี สามารถสรุปผลได้ว่า ในด้านสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพผ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.14 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.35 รองลงมาคืออินเทอร์เน็ต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59 ซึ่งอยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.71 และอันดับ 3 คือ นิตยสาร / วารสาร / จุลสาร มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.56 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.50 สารสนเทศเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุดคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 34.00 จำนวน 136 คน ส่วนในด้านการเงินนั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินผ่านอินเทอร์เน็ตมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.18 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.30 รองลงมาคือหนังสือพิมพ์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.07 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.24 และอันดับ 3 คือ โทรทัศน์ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.00 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.14 สารสนเทศที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุดในการแสวงหาสารสนเทศ คือการออมเงินคิดเป็นร้อยละ 60.5 จำนวน 242 คน ส่วนในด้านกิจกรรมหลังเกษียณนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณผ่านอินเทอร์เน็ตมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.22 รองลงมาคือ นิตยสาร / วารสาร / จุลสาร มี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.33 และอันดับ 3 คือ หนังสือพิมพ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.52 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.06 โดยเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุดในการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ คือ งานอดิเรก คิดเป็นร้อยละ 46.00 จำนวน 184 คน

1.3 บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

ผลการวิจัยบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ด้านการเงิน และด้านกิจกรรมหลังเกษียณ พบว่า ด้านสุขภาพกลุ่มตัวอย่างมีบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศโดยเพื่อนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.27 อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.09 ส่วนครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.12 ในด้านการเงินกลุ่มตัวอย่างมีบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ โดยเพื่อนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.49 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.22 ส่วนครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.46 อยู่ในระดับน้อย มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.13 และด้านกิจกรรมหลังเกษียณกลุ่มตัวอย่างมีบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ โดยเพื่อนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10 ส่วนครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10

1.4 ทักษะติดต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

ผลการวิจัยทักษะติดต่อของวัยทำงานตอนปลายต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ พบว่า ในด้านสุขภาพกลุ่มตัวอย่างมีทักษะติดต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.99 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.09 โดย 3 อันดับแรก ได้แก่ ได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศสูงที่สุด เท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.86 รองลงมาคือ รู้สึกมั่นใจหากท่านมีการแสวงหาสารสนเทศ เท่ากับ 4.19 อยู่ในระดับมาก มีค่า

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.86 และอันดับสามคือการแสวงหาสารสนเทศมีข้อดี เท่ากับ 4.13 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.06 ในด้านการเงินกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.70 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.08 โดย 3 อันดับแรก ได้แก่ การแสวงหาสารสนเทศเป็นประสบการณ์ที่ดี มากที่สุด เท่ากับ 4.38 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.94 รองลงมาคือ การแสวงหาสารสนเทศมีข้อดี เท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.90 และอันดับสามคือได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศ เท่ากับ 4.17 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98 และในด้านกิจกรรมหลังเกษียณกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.09 โดย 3 อันดับแรก ได้แก่ การแสวงหาสารสนเทศช่วยให้หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่เหมาะสมกับตัวท่านมากที่สุด เท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 รองลงมาคือ ได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศ เท่ากับ 4.49 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 และอันดับสามคือรู้สึกว่าการแสวงหาสารสนเทศเป็นสิ่งที่คุ้มค่าเท่ากับ 4.28 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน

2.1 อิทธิพลของลักษณะทางประชากรต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

ผลการวิจัยอิทธิพลของลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อาชีพ อายุ และสถานภาพสมรส ต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี ในด้านสุขภาพ ด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ด้านสุขภาพ ด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณสามารถสรุปได้ว่า การแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ โดยตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว ได้แก่ เพศ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพสมรส สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพได้ร้อยละ 18.2 และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ ให้คงที่แล้วมีตัวแปรอิสระเพียง 2 ตัว ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ เพศและอาชีพ กล่าวคือเพศชายแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพมากกว่าเพศ

หญิง และอาชีพข้าราชการแสวงหาสาธารณสุขด้านสุขภาพมากกว่าอาชีพอื่น ส่วนในด้านการเงิน ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว ได้แก่ เพศ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพสมรส สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผัน ของพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสาธารณสุขด้านการเงินได้ร้อยละ 33 และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ ให้คงที่แล้วมีตัวแปรอิสระเพียง 3 ตัว ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสาธารณสุขด้านการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ เพศ อาชีพและสถานภาพสมรส กล่าวคือเพศหญิงแสวงหาสาธารณสุขด้านการเงินมากกว่าเพศชาย ส่วนอาชีพข้าราชการมีการแสวงหาสาธารณสุขด้านการเงินมากกว่าอาชีพอื่น และกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสมีการแสวงหาสาธารณสุขด้านการเงินมากกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพอื่น และในด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว ได้แก่ เพศ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพสมรส สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสาธารณสุขด้านกิจกรรมหลังเกษียณได้ร้อยละ 5.7 และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ ให้คงที่แล้วมีตัวแปรอิสระเพียง 2 ตัว ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสาธารณสุขด้านกิจกรรมหลังเกษียณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ เพศและอาชีพ กล่าวคือกล่าวคือเพศชายแสวงหาสาธารณสุขด้านสุขภาพมากกว่าเพศหญิง และอาชีพข้าราชการแสวงหาสาธารณสุขด้านสุขภาพมากกว่าอาชีพอื่น

2.2 อิทธิพลของบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสาธารณสุขเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

ผลการวิจัยบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสาธารณสุขเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี ในด้านสุขภาพ ด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ สามารถสรุปได้ว่า ในด้านสุขภาพครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสาธารณสุขด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสาธารณสุขด้านสุขภาพได้ร้อยละ 10.1 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ .295 ส่วนในด้านการเงินพบว่าทั้งเพื่อนและครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสาธารณสุขด้านการเงินของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสาธารณสุขด้านการเงินได้ร้อยละ 10.6 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของเพื่อน เท่ากับ .098 และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของครอบครัว เท่ากับ .087 ในด้านกิจกรรมหลังเกษียณพบว่าเพื่อนและครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสาธารณสุขด้านกิจกรรมหลังเกษียณของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยอธิบายการแปรผันของบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงต่อ พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณได้ร้อยละ 6.5 มีค่าสัมประสิทธิ์การ ถดถอยมาตรฐานของเพื่อนเท่ากับ .173 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานของครอบครัวเท่ากับ .271 กล่าวคือทั้งด้านสุขภาพกลุ่มตัวอย่างจะแสวงหาสารสนเทศตามคำแนะนำของครอบครัวเป็น ส่วนใหญ่ ส่วนในด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณนั้น กลุ่มตัวอย่างจะแสวงหา สารสนเทศตามคำแนะนำของเพื่อนและครอบครัวในระดับที่ไม่แตกต่างกัน

2.3 อิทธิพลของ ทักษะคดี ต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลัง เกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

ผลการวิจัย ทักษะคดี ต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลัง เกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี ในด้านสุขภาพ ด้านการเงินและด้าน กิจกรรมหลังเกษียณ สามารถสรุปได้ว่า ในด้านสุขภาพ ทักษะคดีของกลุ่มตัวอย่างมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีทักษะคดีที่ดีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพในระดับสูง จะส่งผล ต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพในระดับสูงตามไปด้วย ในทางกลับกันถ้ากลุ่ม ตัวอย่างที่มีทักษะคดีที่ดีต่อการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพในระดับต่ำก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรม ในการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพอยู่ในระดับต่ำตามไปด้วย และสามารถกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้ง 2 มีอิทธิพลต่อกันในทิศทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .255 และ ทักษะคดีด้านสุขภาพสามารถอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ได้ร้อยละ 6.8 ส่วนในด้านการเงิน ทักษะคดีของกลุ่มตัวอย่างไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหา สารสนเทศด้านการเงิน และในด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ทักษะคดีของกลุ่มตัวอย่างมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีทักษะคดีที่ดี ต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ในระดับสูง จะส่งผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณในระดับสูงตาม ไปด้วย ในทางกลับกันถ้ากลุ่มตัว อย่างมีทักษะคดีที่ดีต่อการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลัง เกษียณในระดับต่ำก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมในการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณใน ระดับต่ำตามไปด้วย และสามารถกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้ง 2 มีอิทธิพลต่อกันในทิศทางบวก โดยมีค่า สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .318 อธิบายการแปรผันของพฤติกรรมการแสวงหา สารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณได้ร้อยละ 5

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยในข้างต้น สามารถนำมาอภิปรายผลของการวิจัยได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

จากผลการวิจัย เกี่ยวกับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของวัยทำงานตอนปลาย ในด้านสุขภาพ ด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ โดยในด้านสุขภาพ สื่อ 3 อันดับแรกที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับมากที่สุด ได้แก่ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และนิตยสาร / วารสาร / จุลสาร เรื่องที่สนใจมากที่สุด คือ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ในด้านการเงินสื่อ 3 อันดับแรกที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ เรื่องที่สนใจมากที่สุด คือ การออมเงิน ในด้านกิจกรรมหลังเกษียณ สื่อ 3 อันดับแรกที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับมากที่สุด ได้แก่ อินเทอร์เน็ต นิตยสาร / วารสาร / จุลสาร และหนังสือพิมพ์ เรื่องที่สนใจมากที่สุด คือ งานอดิเรก สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตเรื่องการเข้าถึงสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ (Backa, 2008) ผู้สูงอายุได้รับข่าวสารผ่านทางสื่อมวลชนทุกวัน โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ได้รับสารสนเทศจากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ ตามลำดับ และงานวิจัยของ Huston, Jackowski, and Kirking (2009) ที่พบว่า สื่อ 3 อันดับแรกที่คนนิยมแสวงหาสารสนเทศ ได้แก่ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพสังคมในยุคปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นทำให้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่ออีกประเภทหนึ่งที่สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างและเป็นตัวเลือกที่ดีที่กลุ่มตัวอย่างนิยมในการเปิดรับสื่อ เห็นได้จากการนำมาใช้ในการเปิดรับด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณมากเป็นอันดับหนึ่ง (Campell, 2005) และในอนาคตมีแนวโน้มว่าการแสวงหาสารสนเทศจะมาจากสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุดในทุกด้านเพราะการพัฒนาเทคโนโลยีในปัจจุบันสามารถทำให้เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ทุกที่ทุกเวลา ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลที่น่าสนใจได้อย่างรวดเร็ว โดยการแสวงหาสารสนเทศของบุคคลจะมุ่งแสวงหาสารสนเทศในสิ่งที่ตนสนใจและให้ความสำคัญ เพื่อนำข้อมูล ไปใช้ประโยชน์หรือนำไปใช้เป็นข้อมูลอ้างอิง

การแสวงหาสารสนเทศมีหลายช่องทาง คือ ห้องสมุดหนังสือพิมพ์และเครือข่าย อินเทอร์เน็ตขึ้นอยู่กับความต้องการและความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศของแต่ละคน การแสวงหาสารสนเทศหรือความต้องการสื่อมวลชนของบุคคลนั้น คือต้องการได้รับข่าวสาร (information) และความบันเทิง (entertainment) โดยความต้องการข่าวสารนั้นเกิดจากความไม่รู้

หรือไม่แน่ใจ (uncertainty) ของบุคคล (Wilson, 1999) บุคคลมีการแสวงหาสารสนเทศที่แตกต่าง กันไปตามประสบการณ์ ความต้องการ ความเชื่อ ทักษะ หรือความรู้สึกนึกคิด ถ้าสารสนเทศนั้น ไม่สอดคล้องกับทักษะหรือความต้องการของบุคคล บุคคลอาจจะไม่มีความต้องการสารสนเทศนั้น แม้ว่าสารสนเทศนั้นมีความน่าเชื่อถือหรือมีประโยชน์มาก (สมควร กวียะ, 2540) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกข้อมูลสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตไปใช้ประโยชน์จึงต้องคำนึงถึงความเชื่อมั่นหรือความ น่าเชื่อถือของสารสนเทศนั้นๆ ซึ่งปัจจุบันมีข้อมูลมหาศาลแต่ขาดความน่าเชื่อถือของข้อมูลหรือ ที่มาของข้อมูลหลายแหล่งข้อมูลเป็นข้อมูลที่นำเสนอ แต่แหล่งสารสนเทศไม่มีแหล่งอ้างอิง หรือ ขาดความน่าเชื่อถือ จึงเป็นความลำบากอย่างมากในการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ซึ่ง ข้อมูลอินเทอร์เน็ตสามารถจะปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลาๆ ด้วยเทคโนโลยีการค้นหาสารสนเทศเป็น เครื่องมือสำคัญในการค้นหาข้อมูลรวดเร็วทันเหตุการณ์ แต่ก็ยังเป็นข้อมูลที่ต้องนำมาประเมิน ความ น่าเชื่อถือ ด้วยแหล่งที่มา และวิจักษณ์ของผู้ที่เลือกรับสารจึงจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการ ใช้งานอย่างสูง

2. อิทธิพลของลักษณะทางประชากรต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผน หลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

จากผลการวิจัย พบว่า ลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อาชีพ มีผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ โดยเพศชายมีพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศมากกว่าเพศหญิง และข้าราชการมีพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพและด้านกิจกรรมหลังเกษียณมากกว่าอาชีพอื่น ส่วนด้านการเงิน พบว่า ลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อาชีพ และ สถานภาพสมรส มีผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน โดยเพศหญิงแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมากกว่าเพศชาย ข้าราชการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมากกว่าอาชีพอื่น และผู้ที่มีสถานภาพ โสดและม่าย / หย่า / แยก แสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมากกว่าสถานภาพอื่น ซึ่งอธิบายได้ตามลักษณะของประชากรศาสตร์ว่า เพศ อาชีพ และสถานภาพสมรส มีผลต่อการเลือกแสวงหาสารสนเทศของกลุ่มตัวอย่างต่างกัน (ยุบล เบญจรงค์กิจ , 2534) ซึ่งในด้านสุขภาพและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ เพศและอาชีพจะมีอิทธิพลต่อการแสวงหาสารสนเทศ โดยในด้านสุขภาพไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล ตามไท (2542) ที่พบว่า เพศชายสนใจแสวงหาสารสนเทศในด้านสุขภาพมากกว่าเพศหญิง บุคคลที่มีเพศแตกต่างกันจะมีการเปิดรับ ข่าวสารแตกต่างกัน ผู้บริโภคในปัจจุบันทั้งเพศหญิงและเพศชายมีความแตกต่างกันในเรื่องความคิด ค่านิยม ทักษะและการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ

อธิบายได้ว่าด้านสุขภาพ เพศชายแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพมากกว่าเพศหญิง เพราะในปัจจุบันผู้ชายสนใจสุขภาพมากขึ้นเนื่องจากมีพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงในการเกิดโรคต่างๆ มากกว่าผู้หญิง เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมันในเลือดสูง เป็นต้น อาชีพข้าราชการสนใจแสวงหาสารสนเทศมากกว่าอาชีพอื่น เพราะในช่วง 5 ปีที่ผ่านมารัฐบาลมีนโยบายและโครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านสุขภาพให้แก่ข้าราชการเพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนให้หันมาใส่ใจสุขภาพจึงมีผลทำให้อาชีพข้าราชการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพมากกว่าอาชีพอื่น ส่วนด้านการเงินพบว่าเพศหญิงมีความสนใจในการแสวงหาสารสนเทศมากกว่าเพศชาย และสถานภาพโสดและ ม่าย / หย่า / แยก มีอิทธิพลต่อการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมากกว่าสถานภาพสมรส (พนมสิทธิ์ สอนประจักษ์, 2538) โดยผู้บริโภครที่มีสถานภาพโสดจะมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินในการซื้อสินค้าและการรับข้อมูลข่าวสารได้ง่ายกว่าผู้บริโภครที่มีสถานภาพสมรส เพราะไม่จำเป็นต้องปรึกษาใครเวลาใช้จ่ายเงิน ทำให้ผู้ที่มีสถานภาพโสดและ ม่าย / หย่า / แยก มีการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรส เพราะต้องจัดสรรด้านการเงินด้านตัวเองเพื่อป้องกันการใช้จ่ายเงินที่ไม่เกิดประโยชน์และวางแผนการออมเงินสำหรับอนาคตและ ต้องตัดสินใจด้านการเงินด้วยตัวเองในการใช้จ่ายทุกอย่าง ซึ่งต่างจากผู้ที่มีสถานภาพสมรส

เพราะผู้ที่มีสถานภาพสมรสจะมีอิทธิพลของสมาชิกในครอบครัวมาเกี่ยวข้องในการตัดสินใจด้านการเงิน (Mueller, 2006) เพศหญิงมีพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมากกว่าเพศชายสอดคล้องกับผลการสำรวจของ รอยเตอร์ ซิน โนเวต (2009) พบว่า ผู้หญิงมีความรับผิดชอบทางการเงินมากกว่าผู้ชายและเชื่อว่าผู้หญิงจัดการเรื่องเงินๆ ทองๆ ได้ดีกว่า ส่วนอาชีพข้าราชการมีการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมากกว่าอาชีพอื่น เพราะรัฐบาลมีกองทุนในการจัดการเรื่องเงินสำหรับข้าราชการในหน่วยงานต่างๆ ดังนั้นเมื่อใกล้เกษียณอายุราชการข้าราชการส่วนใหญ่จึงสนใจและหาข้อมูลด้านการเงินที่ตนจะได้รับหลังเกษียณเพื่อรักษาสีทธิประโยชน์ที่ตนพึงได้รับ

ส่วนด้านกิจกรรมหลังเกษียณ พบว่า เพศชายแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณมากกว่าเพศหญิง เพราะลักษณะนิสัยของผู้ชายชอบการออกไปข้างนอกทำกิจกรรมกับเพื่อน รวมกลุ่มเข้าสังคมนิ่งทำให้มีพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณมากกว่าผู้หญิง และข้าราชการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณมากกว่าอาชีพอื่น เพราะรัฐบาลมีนโยบายและสวัสดิการต่างๆ เพื่อรองรับการเกษียณอายุราชการให้แก่ข้าราชการทุกหน่วยงาน ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจว่าจะมีความมั่นคงหลังเกษียณจึงสามารถนำเวลาว่างไปแสวงหาสารสนเทศ

ด้านกิจกรรมหลังเกษียณที่ตนสนใจได้โดยไม่ต้องกังวลเรื่องอื่น ความแตกต่างทางด้าน เพศ อาชีพ และสถานภาพสมรสที่แตกต่างกันส่งผลให้มีการแสวงหาสารสนเทศแตกต่างกัน (ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2534)

3. อิทธิพลของบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ เพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ พบว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อการแสวงหาสารสนเทศของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 ด้าน เพราะครอบครัวเป็นหน่วยสังคมแรกที่มีอิทธิพลต่อบุคคล มีความใกล้ชิดกันมาก จึงถือว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมพื้นฐานทัศนคติ โลกทัศน์และพฤติกรรมอันเป็นนิสัยของบุคคล (อคุลย์ และคลยา จาตุรงค์กุล , 2550) มีความใกล้ชิดกันมาก จึงถือว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมพื้นฐานทัศนคติ โลกทัศน์และพฤติกรรมอันเป็นนิสัยของบุคคล นอกจากนั้นยังเป็นเรื่องของความใกล้ชิดโดยกลุ่มตัวอย่างเป็นวัยทำงานตอนปลาย ในวัยดังกล่าวจะมีสังคมที่ใกล้ชิดและให้ความไว้วางใจคือ ครอบครัวและรองลงมาคือเพื่อนร่วมงาน (Fisher *et al.*, 2005)

ส่วนในด้านการเงินนั้น พบว่า เพื่อนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน เพราะจากงานวิจัยของ (Mueller, 2006) ได้วิจัยพบว่า แหล่งข่าวสารต่างๆ ที่ผู้ซื้อสินค้าคงทนถาวรจะทำการปรึกษาบ่อยที่สุดคือเพื่อนและญาติ มากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเพื่อนและครอบครัวมีบทบาทต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการเงินทั้งนี้ป็นเพราะกลุ่มเพื่อนและครอบครัวเป็นกลุ่มที่ใกล้ชิดที่สุดในการดำเนินชีวิตของช่วงวัยดังกล่าว โดยอิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภคใน 3 แนวทาง คือ ทางด้านข้อมูล ทางด้านบรรทัดฐาน และ ทางด้านเป็นต้นแบบ อิทธิพลทั้ง 3 แนวทาง (Hawkins, Best and Coney, 1998) จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินตามกลุ่มอ้างอิงคือครอบครัวและเพื่อน และถ้าบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงและทัศนคติเป็นไปในทิศทางเดียวกันจะมีแนวโน้ม ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดพฤติกรรมในการแสวงหาสารสนเทศในด้านที่ตนสนใจตามทฤษฎีทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Ajzen and Fishbein, 1980) จากกลุ่มอิทธิพลดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มตัวอย่าง โดยผ่านทางครอบครัวและเพื่อน ซึ่งเป็นกลุ่มอิทธิพลที่มีอิทธิพลต่อประชาชนวัยทำงานตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 51-59 ปี เป็นอย่างสูง

4. อิทธิพลของทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลาย

ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ เป็นปัจจัยหนึ่งของการแสวงหาสารสนเทศทั้ง 3 ด้าน โดยทัศนคติทางเชิงบวก เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึก หรือ อารมณ์ จากสภาพจิตใจได้ตอบ ในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือ กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง (ซุติมา ชุณหากญจน์, 2550) ดังนั้นจึงอธิบายได้ว่าการที่กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ จึงเกิดพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพและด้านกิจกรรมหลังเกษียณแปรผันตรงกับระดับของทัศนคติ ซึ่งนอกจากอิทธิพลทางบวกของทัศนคติแล้วยังอาจรวมถึงอิทธิพลของกลุ่มอ้างอิง ได้แก่ ครอบครัวและเพื่อน (Ajzen and Fishbein, 1980) ที่ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมใดๆ ก็ตาม เกิดพฤติกรรมนั้นได้จากทัศนคติที่บุคคลมีความเชื่อของตนเองเป็นพื้นฐานร่วมกับสิ่งอ้างอิง เกิดเป็นความตั้งใจในการมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล โดยมีส่วนให้เกิดพฤติกรรมในการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพและด้านกิจกรรมหลังเกษียณ ซึ่งมีงานวิจัยหลายเรื่องที่กล่าวถึงทฤษฎีการกระทำอย่างมีเหตุผล ทัศนคติในแง่บวก และกลุ่มอ้างอิงเป็น ปัจจัยสำคัญนำไปสู่การตัดสินใจ (Donthu and Gilliland, 1996, Shim and Eastlick, 1998 และ Helander and Khalid, 2000) การศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนคติ ทฤษฎีจำนวนมากมุ่งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Behavior) แต่ในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) ขเพื่อทำนายว่า การที่บุคคลจะประกอบพฤติกรรมใดนั้น สามารถทำนายจาก การวัดความเชื่อ (Beliefs) ทัศนคติ (Attitudes) และความตั้งใจกระทำ (Intention) (ณัฐสพันธ์ เสาพันธ์, 2552)

ส่วนในด้านการเงิน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน แต่ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน เพราะคนส่วนใหญ่จะเริ่มวางแผนทางการเงินเมื่ออายุ 31- 40 ปี เพราะเป็นช่วงที่มีอาชีพที่มั่นคง เริ่มสร้างครอบครัว จึงเป็นช่วงที่เริ่มต้นออมเงิน ทำประกันชีวิตและวางแผนทางการเงินเพื่ออนาคต ซึ่งช่วงอายุดังกล่าว น่าจะแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 51- 60 ปี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

จากผลการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายในกรุงเทพมหานคร” นั้นสามารถนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นได้ดังนี้

1. พัฒนาช่องทางการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นสื่อที่ใช้งบประมาณน้อยกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ อีกทั้งจากผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินและด้านกิจกรรมหลังเกษียณผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต มากที่สุด การใช้ช่องทางของสื่ออินเทอร์เน็ตจะช่วยพัฒนาให้กลุ่มวัยทำงานตอนปลายแสวงหาสารสนเทศที่ตนเองต้องการได้ง่าย เพื่อเตรียมเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพและมีการจัดการชีวิตในวัยหลังเกษียณได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้สามารถนำไปประยุกต์เสริมกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับต่อไป (ฉบับที่ 3) โดยเพิ่มเรื่องการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพโดยการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร / วารสาร / จุลสาร ซึ่งเป็นสื่อที่กลุ่มตัวอย่างนิยมเปิดรับมากที่สุด ในการให้ความรู้ โดยสามารถให้ความรู้โดยตรงแก่กลุ่มเป้าหมาย หรือเป็นการให้ความรู้แก่กลุ่มที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มเป้าหมาย เช่น เพื่อน ครอบครัว เป็นต้น

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า อาชีพที่แสวงหาสารสนเทศมากที่สุดในทั้ง 3 ด้าน คืออาชีพข้าราชการ ดังนั้นรัฐบาลจึงควรมีนโยบายส่งเสริมให้ทุกอาชีพ มีการเตรียมตัวในการเกษียณอายุ เพื่อจะได้มีการวางแผนและหาข้อมูลในด้านที่ตนสนใจอย่างเหมาะสม เพราะในอนาคตประชากรในวัยสูงอายุจะเพิ่มขึ้น ดังนั้นหากทุกคนในแต่ละสาขาอาชีพ ตระหนักถึงการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพและได้รับข้อมูลเพื่อการเตรียมความพร้อม ในด้านต่างๆ อย่างเต็มที่ ก็จะทำให้บุคคลเหล่านั้นกลายเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

3. รัฐบาลและองค์กรเอกชนควรมีการส่งเสริมให้ผู้ชายแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินเพิ่มมากขึ้น เพราะจากผลการวิจัยการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน พบว่า เพศหญิงแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินมากกว่าเพศชาย นอกจากนี้ยังมีรายงานวิจัยและข้อมูลเพิ่มเติมอื่นๆ ที่พบว่า ผู้หญิงมีการจัดการด้านการเงินที่ดีกว่าผู้ชาย ดังนั้นการที่มีนโยบายส่งเสริมให้ผู้ชายตระหนักถึงความสำคัญของการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน เช่น การออมเงิน กองทุนหลัง

เกษียณอายุ การเปลี่ยนเงินเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือในรูปแบบทรัพย์สินอื่นๆ แทนเงินสด การซื้อหุ้นหรือพันธบัตร สิ่งเหล่านี้จะช่วยวางแผนการจัดการด้านการเงินที่จะเกิดขึ้นหลังเกษียณอายุได้ดีมากยิ่งขึ้น

4. สามารถนำไปใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้สูงอายุกับคนในครอบครัวในทำกิจกรรมร่วมกันได้ เพราะ จากผลการวิจัยที่พบว่าครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศในทั้ง 3 ด้าน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในครอบครัว ดังนั้นการมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในครอบครัวได้ทำร่วมกันเมื่อเกษียณอายุ นอกจากจะเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ให้ดียิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นภูมิคุ้มกันโรคมะเร็งที่ดีแก่ผู้สูงอายุอีกทางหนึ่งด้วย โดยหน่วยงานที่สามารถนำไปปรับใช้เป็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.), มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

จากการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางดังนี้

1. งานวิจัยในอนาคตอาจมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับสารสนเทศเรื่องในกลุ่มเป้าหมายสนใจในการวางแผนหลังเกษียณอายุ รวมทั้งการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้รูปแบบสื่อและสารสนเทศที่กลุ่มตัวอย่างสนใจ รวมถึงบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงมีผลอย่างไรต่อการตัดสินใจเลือกแสวงหาสารสนเทศ และทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อการแสวงหาสารสนเทศ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึกมากขึ้น

2. ในอนาคตประชากรวัยสูงอายุจะเพิ่มมากขึ้น การเตรียมตัวและวางแผนให้กลุ่มวัยทำงานตอนปลายซึ่งเป็นวัยก่อนวัยสูงอายุ มีความพร้อมและเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับตนเองในอนาคต อาจจะมีการศึกษาเพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของประชากรในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อแหล่งสารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ในการศึกษาวิจัยในอนาคตอาจเพิ่ม พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ ด้านสุขภาพ โดยแบ่งเป็น สุขภาพกายและสุขภาพจิต หรือศึกษาในด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ด้าน ที่อยู่อาศัย ด้านสิทธิประโยชน์เป็นพิเศษ สำหรับผู้สูงอายุ ด้านผู้ดูแล เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลในด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้นและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้รอบด้าน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. 2553. สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์.

กิริยา ลากเจริญวงศ์. 2543. พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีวัยหมดระดู: กรณีศึกษา ในเขต
เมืองและชนบท จังหวัดราชบุรี . วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
ประชากรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. (2545). แผนผู้
สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

จันทร์งาม ชูตระกูล. 2552. การรับสารนิเทศด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคกระดูกพรุนของผู้สูงอายุ.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทร์รา เทียนพาลี. 2543. ความต้องการใช้สารนิเทศ และพฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศของ
อาจารย์ผู้สอนในภาควิชาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

ชวลิต สวัสดิ์ผล. 2540 รายงานการวิจัย ประชากรเมืองกับการเตรียมพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุกรณีศึกษาเขต
ดุสิต กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย. 2552. การสร้างสรรค์ละครแบบมีส่วนร่วมเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุในสถาน
สงเคราะห์คนชรา . วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการแสดง ,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐสพันธ์ เผ่าพันธ์. 2552. **ทัศนคติของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่มีต่อความตั้งใจซื้อสินค้าผ่านออนไลน์.**
การประชุมระดับชาติมหาวิทยาลัยศรีปทุม, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

เต็มศิริ ศิริสมบัติ. 2549. **การเตรียมการด้านที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จ
บำนาญข้าราชการในกรุงเทพมหานคร .** วิทยานิพนธ์เคหะพัฒนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขา
วิชาเคหการ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทศพร บุญประภา . 2551. **ทัศนคติของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต่อ
พระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายในเขต
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล .** ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม , สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ทวีศิลป์ ศรีอักษร. 2551. **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขต
กรุงเทพมหานคร .** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา ,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธงชัย สันติวงษ์. 2540. **พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด.** กรุงเทพฯ: บริษัทประชุมช่าง จำกัด.

นภัสวณิช สักดิ์ชัชวาล. 2553. **พฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อ
การตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศ.** วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการสื่อสารองค์กร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิรมล พึ่งธรรมเดช. 2551. **ความสุขในชีวิตและในทัศนะของผู้สูงอายุ.** กรุงเทพฯ.

บรรลุ ศิริพานิช. 2549. **คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์.** กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

ประมะ สตะเวทิน. 2528. **หลักนิเทศศาสตร์.** กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

ประเวศ ะสี. 2543. **สุขภาพในฐานะอุดมการณ์ของมนุษย์.** กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

พรทิพย์ วรกิจ โภคาทร. 2528. การวิจัยประชาสัมพันธ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรธิดา วิเชียรปัญญา. 2547. การจัดการความรู้:พื้นฐานและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ: ชรรคมล
การพิมพ์.

พัชราภา มนูญภัทรราชย์. 2544. การเตรียมการก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุของประชากรในชุมชนขนาดใหญ่พื้นที่เขตบางซื่อ. วิทยานิพนธ์ ดัังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหาร
และนโยบายสวัสดิการสังคม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พันธ์ทิพย์ วรวาท. 2551. กรณีศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในสถานบริบาลเอกชนเขต
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล . วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
พยาบาลผู้สูงอายุ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพื่อนใจ รัตนากร. 2549. กิจกรรมบำบัดในผู้สูงอายุ. เชียงใหม่: คณะเทคนิคการแพทย์.

ภารดร จินดาวงศ์. 2549. การจัดการความรู้. กรุงเทพฯ: ซีดับบลิว พรีเมียม.

มาลินี วงษ์สิทธิ์ , ศิริวรรณ ศิริบุญ และคณะ . 2544. ประชาสัมพันธ์กับการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ .
กรุงเทพฯ : วิทยาลัยประชากรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). 2551. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2552.
กรุงเทพฯ: บริษัท ทีคิวพีจำกัด.

ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. 2534. การวิเคราะห์ผู้รับสาร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุพา สุภากุล. 2540. การสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ระพีพรรณ คำหอม และคณะ . 2547. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบท ”. สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2539. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

วงแก้ว จินดาฉวี. 2544. การแสวงหาสารสนเทศทางการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ . 2549. หลักประกันด้านรายได้ของผู้สูงอายุกับความยากจนในประเทศไทย. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2555. ข้อมูลประชากรและการคาดการณ์ประชากรของ ไทย พ.ศ. 2543 – 2568. (Online). http://www.cps.chula.ac.th/pop_info/tha/pic_th_is_thai_demo_data.html, 1 พฤษภาคม 2555.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2549. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการระบบการดูแลระยะยาวในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท มิสเตอร์ก็อปปี (ประเทศไทย) จำกัด.

ศักดิ์ สุนทรเสณี. 2531. เจตคติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา.

ศูนย์ศตวรรษิกชน. 2555. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564). (Online). <http://www.thaicentarian.mahidol.ac.th/TECIC/index.php/statistic>, 18 มกราคม 2555.

สมควร กวียะ. 2540. สื่อมวลชนดลชีวิต. นนทบุรี: สำนักพิมพ์แก้วน้ำ.

สมฤดี สุขเกริ. 2554. การแสวงหาและการใช้สารสนเทศของนักจัดรายการวิทยุชุมชนจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์และ
สารสนเทศ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุทธิศรี มหาวรรคิฎ. 2548. ทศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงานของวัยรุ่น:
กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง . ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม , สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุรกุล เจนอบรม. 2541. วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย.
กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2544. จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: ธีระป้อมวรรณกรรม.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2545. ประชากรสูงอายุ: การเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจและสังคม จากผลการ
สำรวจปี พ.ศ. 2545. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2550. สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความรู้แล ะทัศนคติที่มี
ต่อผู้สูงอายุ พ.ศ. 2550. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2555. ข้อมูลประชากรศาสตร์. (Online). [http://service.nso.go.th/
nso/nsopublish/BaseStat/basestat.html](http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/BaseStat/basestat.html), 18 มกราคม 2555.

อารีย์ ชื่นวัฒนา. 2545. พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมมาธิราช.

อดุลย์ และ ดลยา จาตุรงค์กุล . 2550. พฤติกรรมผู้บริโภค . พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- Ajzen, I. and M. Fishbein. 1980. **Understanding Attitude and Predicting Social Behavior**.
New Jersey, Prentice – Hall.
- Albarracin, D., B. T. Johnson, P. A. Muellerleile and M. Fishbein. 2001. **Theories of Reasoned Action and Planned Behavior as Models of Condom Use: A Meta – Analysis. Psychological Bulletin**, 127 (1) : 142 – 161.
- Allport, G. 1975. **Attitude and Psychology**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Barry D McPherson. 1983. **Aging as a social process: an introduction to individual and population aging**. English. 426 libraries worldwide.
- Burgoon, M. 1974. **Approaching Speech Communication**. New York: Holt, Rinehart and Winston. Inc.
- Campbell and A. Marilyn A. 2005. “Cyber bullying: An old problem in a new guise?.” **Australian Journal of Guidance and Counselling**. 15(1) : 68-76.
- Chen, C. C. and P. HERNON. 1982. **Information Seeking : Assessing and Anticipating User Needs**. New York, NY : Neal-Schuman.
- Cronbach, L. J. 1951. **Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests**16(September) : 297-334.
- Donthu, N. and D. Gilliland. 1996. "Observations: the infomercial shopper", **Journal of Advertising Research**, 36(2) : 69-76.

- Eastlick, M.A. and S.Lotz. 1999. "Profiling potential adopters and non-adopters of an interactive electronic shopping medium", **International Journal of Retail & Distribution Management**, 27(6) : 209-230.
- Ellis, D. 1989. "A Behavioural Approach to Information Retrieval Design." **Journal of Documentation**. 45(1989) : 171-212.
- Ellis, D. 1997. "Modeling the information seeking patterns of engineering research scientists in an industrial environment". **Journal of Documentation**. 53(4) : 385.
- Ellis, D., D. Cox. and K. Hall. 1993. " A Comparison of the Information Seeking Patterns of Researchers in the Physical and Social Sciences." **Journal of Documenttation**. 49(1993): 356-369.
- Engel, F.J., D. R. Blackwell and W. P. Miniard. 1990. **Consumer Behavior**. (6th ed.). Hinsdale: The Dryden Press.
- Eriksson, B. and Kristina. 2008. "Access to health information – perceptions of barriers among elderly in a language minority." **Information Research**. 13(4) : 368.
- Fisher, K. E., J. A. Abrahamson., A.G.Turner., P. M. Edwards., and J. C. Durrance. 2005. "Lost, found, and feeling better: exploring proxy health information behavior." **Poster presentation Proceedings of the American Society for Information Science and Technology**. 42(1).
- Gollop, C. J. 1997. "Health information-seeking behavior and older African-American women." **Bulletin of the Medical Library Association**. 85(2): 141-146.
- Greenberg, Lt. Bradley. 1962. **Project: Prospectus**.

Hanna, N. and R. Wozniak. 2001. "Consumer behavior": **An applied approach. Upper saddle river**, NJ: Prentice Hall.

Harrod, L. M. 1990. **Aldershort**, Hants England: Gower, 1990.

Hawkins, D. L., R. J. Best. and K.A. Coney. 1986. **Consumer behavior: Implications for marketing strategy** (3rd ed.). Plano, TX: Business Publications.

Kahn, R.L. 1979. **Aging and social support. In aging from birth to death: Interdisciplinary perspective** Coro: Westview Press.

Kumata, H. and W. Raymond. 1962. **The Effects of Mass Communication.**

Markides, K.S. and H.W. Martin. 1979. "A causal model of life satisfaction among the elderly." **Journal of Gerontology.** 34: 86–93.

McClymont, M., S. Thomas. and M. J. Denham. 1991. **Health visiting and elderly people - a health promotion challenge**, Churchill Livingstone, Edinburgh.

Meho, Lokman I and Tibbo, Heren R. 2003. "Modeling the Information- Seeking Behavior of Social Scientists : Ellis's study revisited". **Journal of the American society for information science and technology.** 54(6) : 571.

Mowen, J. C. and M. Minor. 1998. **Consumer Behavior.** (5th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Newcomb. 1854. **Attitude.** (Online). <http://www.novabizz.Ace/Attitude.htm>, October 25, 2012.

Rosenberg and Hovland. 1960. **Attitude**. (Online).<http://www.novabizz.Ace/Attitude.htm>,
October 25, 2012.

Sally A. H., M. Rebekah., Jackowski. and M.K. Duane. 2009. "Women's Trust in and Use of Information Sources in the Treatment of Menopausal Symptoms." **Women's Health** **2(19)**. (March, 2009): 144-153.

Solomon D.H., J.A. Udell., M.A. Fischer., M.A. Brookhart. and N. K. Choudhry. "Effect of the Women's Health Initiative on osteoporosis therapy and expenditure in Medicaid." **Journal of Bone and Mineral Research**. 21(2006): 765-771.

Willson, T. D. 1997. "Information Behaviour: An Interdisciplinary Perspective." **Information Processing & Management**. 33 (1997): 551-572.

Willson, T. D. 1999. "Models in Information Behaviour Research." **Journal of Documentation**. 55(June 1999): 249-270.

Wilson, T. D. 2000. "Human Informtion Behaviour." **Informing Science**. (March2000): 49-55.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง

พฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนหลังเกษียณอายุของวัยทำงานตอนปลายใน
กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง :

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. แบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ส่วน คือ
 - ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศ
 - ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศ
 - ส่วนที่ 4 คำถามทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศ
3. ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง เพื่อที่จะนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาและวางแผนนโยบายต่อไป ซึ่งข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ และจะนำเสนอผลวิจัยในภาพรวมเท่านั้น

ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาในการทำแบบสอบถาม

ฝนทิพย์ กำลังยิ่ง

นิสิตศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้วิจัย

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามโดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงบนหมายเลขที่ตรงกับความเป็นจริงหรือกรอกข้อมูลในช่องว่างที่เว้นไว้ให้

1. เพศ () 1) ชาย () 2) หญิง
2. อาชีพ

() 1) พนักงานบริษัทเอกชน	() 2) ข้าราชการ / พนักงานข้าราชการ
() 3) รัฐวิสาหกิจ	() 4) ธุรกิจส่วนตัว
() 5) รับจ้าง	() 6) อื่นๆ โปรดระบุ.....
3. รายได้ต่อเดือน.....บาท
4. สถานภาพสมรส

() 1) โสด
() 2) สมรส
() 3) หม้าย / หย่า / แยก

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศในช่วงระยะเวลา 1 เดือน
ที่ผ่านมของท่าน

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามโดยใช้เครื่องหมาย **V** ลงบนหมายเลขที่ตรงกับความเป็นจริง

โปรดเลือก 1 คำตอบ

0 ครั้ง / สัปดาห์ = 1 คะแนน 1 – 2 ครั้ง / สัปดาห์ = 2 คะแนน

3 – 4 ครั้ง / สัปดาห์ = 3 คะแนน 5 – 6 ครั้ง / สัปดาห์ = 4 คะแนน

7 ครั้งขึ้นไป / สัปดาห์ = 5 คะแนน

ประเด็น	ความถี่ต่อสัปดาห์				
	0 ครั้ง	1-2 ครั้ง	3-4ครั้ง	5-6ครั้ง	7ครั้ง ขึ้นไป
ด้านสุขภาพ					
1. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากผู้รู้ เช่น แพทย์ เภสัชกร ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ เป็นต้น					
2. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากโทรทัศน์					
3. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากวิทยุ					
4. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต					
5. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากนิตยสาร/ วารสาร/จุลสาร					
6. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากหนังสือพิมพ์					
7. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากหนังสือ/ตำรา					
8. หาสารสนเทศจากเพื่อน/คนใกล้ชิด					
9. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากครอบครัว					
10. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากโปสเตอร์ /แผ่น พับ					
ด้านการเงิน					
1. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากผู้รู้ เช่น ที่ ปรึกษาทางการเงิน ธนาคาร เป็นต้น					
2. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากโทรทัศน์					

ประเด็น	ความถี่ต่อสัปดาห์				
	0 ครั้ง	1-2ครั้ง	3-4ครั้ง	5-6ครั้ง	7ครั้ง ขึ้นไป
3. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากวิทยุ					
4. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต					
5. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากนิตยสาร/ วารสาร/จุลสาร					
6. ท่านแสวงหาสารสนเทศจาก หนังสือพิมพ์					
7. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากหนังสือ/ ตำรา					
8. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากเพื่อน					
9. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากครอบครัว/คน ใกล้ชิด					
10. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากโปสเตอร์/แผ่น พับ					
ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ					
1. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากผู้รู้สำหรับ กิจกรรมต่างๆ ที่ท่านสนใจ					
2. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากโทรทัศน์					
3. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากวิทยุ					
4. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต					
5. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากนิตยสาร/ วารสาร/จุลสาร					
6. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากหนังสือพิมพ์					
7. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากหนังสือ/ตำรา					
8. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากเพื่อน					
9. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากครอบครัว/คน ใกล้ชิด					

ประเด็น	ความถี่ต่อสัปดาห์				
	0 ครั้ง	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	7 ครั้ง ขึ้นไป
10. ท่านแสวงหาสารสนเทศจากโปสเตอร์/แผ่นพับ					

1. สารสนเทศด้านสุขภาพเรื่องใดที่ท่านสนใจมากที่สุด

☐ การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ	☐ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย
☐ โภชนาการในผู้สูงอายุ	☐ การออกกำลังกายในผู้สูงอายุ
☐ การใช้ยาในผู้สูงอายุ	☐ โรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ
☐ อื่นๆ โปรดระบุ _____	

2. สารสนเทศด้านการเงินเรื่องใดที่ท่านสนใจมากที่สุด

☐ เบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ	☐ การลงทุนหลังเกษียณ
☐ การออมเงิน	☐ การทำประกันชีวิต
☐ อื่นๆ โปรดระบุ	

3. สารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณเรื่องใดที่ท่านสนใจมากที่สุด

☐ การออกกำลังกาย	☐ กิจกรรมนันทนาการ
☐ ทำงานอดิเรก	☐ อาชีพเสริม
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....	

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับบรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ
คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามโดยใช้เครื่องหมาย \checkmark ลงบนหมายเลขที่ตรงกับความเป็นจริงหรือกรอก
 ข้อมูลในช่องว่างที่เว้นไว้ให้ โปรดเลือก 1 คำตอบ มากที่สุด = 5 คะแนน มาก = 4 คะแนน
 ปานกลาง = 3 คะแนน น้อย = 2 คะแนน น้อยที่สุด = 1 คะแนน

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
ด้านสุขภาพ					
1. เพื่อนแนะนำให้คุณแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนด้านสุขภาพ					
2. ท่านยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามคำแนะนำของเพื่อนในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนด้านสุขภาพ					
3. ท่านแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพตามเพื่อน					
4. สมาชิกในครอบครัวแนะนำให้ท่านแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนด้านสุขภาพ					
5. ท่านยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามคำแนะนำของสมาชิกในครอบครัวในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนด้านสุขภาพ					
6. ท่านแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพตามสมาชิกในครอบครัว					
ด้านการเงิน					
1. เพื่อนแนะนำให้คุณแสวงหาสารสนเทศเพื่อวางแผนทางการเงิน					
2. ท่านยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามคำแนะนำของเพื่อนเพื่อวางแผนทางการเงิน					
3. ท่านแสวงหาสารสนเทศทางการเงินตามเพื่อน					

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
4. สมาชิกในครอบครัวแนะนำให้ท่านแสวงหา สารสนเทศเพื่อวางแผนทางการเงิน					
5. ท่านยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามคำแนะนำ ของสมาชิกในครอบครัวในการแสวงหา สารสนเทศเพื่อวางแผนทางการเงิน					
6. ท่านแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินตาม สมาชิกในครอบครัว					
ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ					
1. เพื่อนแนะนำให้ท่านแสวงหาสารสนเทศเพื่อ หากิจกรรมที่ท่านอยากทำหลังเกษียณ					
2. ท่านยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามคำแนะนำ ของเพื่อนในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อหา กิจกรรมที่ท่านอยากทำหลังเกษียณ					
3. ท่านแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมที่ ท่านอยากทำหลังเกษียณ					
4. สมาชิกในครอบครัวแนะนำให้ท่านแสวงหา สารสนเทศเพื่อหากิจกรรมที่ท่านอยากทำหลัง เกษียณ					
5. ท่านยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามคำแนะนำ ของสมาชิกในครอบครัวในการแสวงหา สารสนเทศเพื่อหากิจกรรมที่ท่านอยากทำหลัง เกษียณ					
6. ท่านแสวงหาสารสนเทศเพื่อหากิจกรรมที่ ท่านอยากทำหลังเกษียณตามคำแนะนำของคน ในครอบครัว					

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามโดยใช้เครื่องหมาย \checkmark ลงบนหมายเลขที่ตรงกับความเป็นจริงหรือกรอก

ข้อมูลในช่องว่างที่เว้นไว้ให้ โปรดเลือก 1 คำตอบ เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 คะแนน

เห็นด้วย = 4 คะแนน เฉยๆ = 3 คะแนน ไม่เห็นด้วย = 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 คะแนน

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
ด้านสุขภาพ					
1. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศในการวางแผนด้านสุขภาพมีข้อดี					
2. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพเป็นสิ่งจำเป็น					
3. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพจะช่วยให้ท่านมีสุขภาพที่ดี					
4. ท่านรู้สึกชอบที่จะแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ					
5. ท่านคิดว่าได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ					
6. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพเป็นประสบการณ์ที่ดี					
7. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพจะช่วยให้ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณ					
8. ท่านรู้สึกมั่นใจหากท่านมีการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ					
9. ท่านรู้สึกว่าเวลาที่เสียไปในการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพเป็นสิ่งที่คุ้มค่า					
ด้านการเงิน					
1. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศในการวางแผนด้านการเงินมีข้อดี					

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
2. การแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินเป็นสิ่งจำเป็น					
3. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินจะช่วยทำให้ท่านมีการจัดการด้านการเงินที่ดี					
4. ท่านรู้สึกชอบที่จะแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน					
5. ท่านคิดว่าได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน					
6. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินเป็นประสบการณ์ที่ดี					
7. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินจะช่วยทำให้ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณ					
8. ท่านรู้สึกมั่นใจหากแสวงหาสารสนเทศด้านการเงิน					
9. ท่านรู้สึกเวลาที่เสียไปในการแสวงหาสารสนเทศด้านการเงินเป็นสิ่งที่คุ้มค่า					
ด้านกิจกรรมหลังเกษียณ					
1. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศในการวางแผนด้านกิจกรรมหลังเกษียณมีข้อดี					
2. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณเป็นสิ่งจำเป็น					
3. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศด้านกิจกรรมหลังเกษียณจะช่วยทำให้ท่านเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตัวท่าน					
4. ท่านรู้สึกชอบที่จะแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมหลังเกษียณ					
5. ท่านคิดว่าได้รับประโยชน์จากการแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมหลังเกษียณ					
6. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมหลังเกษียณเป็นประสบการณ์ที่ดี					

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
7. ท่านคิดว่าการแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมหลังเกษียณจะช่วยให้ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีหลังเกษียณ					
8. ท่านรู้สึกมั่นใจหากท่านมีการแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมหลังเกษียณ					
9. ท่านรู้สึกว่เวลาที่เสียไปในการแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมหลังเกษียณเป็นสิ่งที่คุ้มค่า					

*** ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ***

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวพนทิพย์ กำลังยิ่ง
วันเดือนปี ที่เกิด	4 พฤษภาคม 2531
สถานที่เกิด	จังหวัดกำแพงเพชร
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (การสื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552

